

Integrace migrantů na trhu práce v EU

Diplomová práce

Studijní program:

N6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor:

Regionální studia

Autor práce:

Bc. Nicol Pešíková

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Ing. Pavla Bednářová, Ph.D.

Katedra ekonomie

Zadání diplomové práce

Integrace migrantů na trhu práce v EU

Jméno a příjmení: **Bc. Nicol Pešíková**
Osobní číslo: E18000529
Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: Regionální studia
Zadávající katedra: Katedra ekonomie
Akademický rok: **2019/2020**

Zásady pro vypracování:

1. Stanovení cílů diplomové práce a formulace výzkumných otázek.
2. Teoretická východiska v oblasti migrace a trhů práce.
3. Integrace migrantů na trhu práce ve vybraných zemích EU.
4. Vyhodnocení dopadů mezinárodní migrace na trhy práce v EU.
5. Formulace závěrů, návrhy řešení a doporučení.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy: 65 normostran
Forma zpracování práce: tištěná/elektronická
Jazyk práce: Čeština

Seznam odborné literatury:

- BALDWIN, Richard E. a Charles WYPLOSZ. 2009. *The economics of European integration*. London: McGraw-Hill Education. ISBN 9780077121631.
- PALÁT, Milan. 2014. *Determinanty vzniku migrace a statistiky cizinců v Evropské unii*. Ostrava: Key Publishing. ISBN 978-807-4182-280.
- PALÍŠKOVÁ, Marcela. 2014. *Trh práce v Evropské unii: historický vývoj, aktuální trendy a perspektivy*. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-807-4002-700.
- SARGSYAN, Vahan. 2018. *Social integration of immigrants and the attitude of the native population in European countries*. Prague: CERGE-EI. ISBN 978-80-7343-436-6.
- PROQUEST. 2019. *Databáze článků ProQuest* [online]. Ann Arbor, MI, USA: ProQuest. [Cit. 2019-10-05]. Dostupné z: <http://knihovna.tul.cz/>

Konzultant: PhDr. Ing. Lenka Sojková, Ph.D.

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ing. Pavla Bednářová, Ph.D.
Katedra ekonomie

Datum zadání práce: 31. října 2019
Předpokládaný termín odevzdání: 31. srpna 2021

prof. Ing. Miroslav Žižka, Ph.D.
děkan

L.S.

prof. Ing. Jiří Kraft, CSc.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má diplomová práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

17. prosince 2021

Bc. Nicol Pešíková

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala své vedoucí práce doc. PhDr. Ing. Pavle Bednářové, Ph.D., za odbornou pomoc, cenné rady, trpělivost, jež mi byly nápomocné při zpracování diplomové práce. Dále chci poděkovat své rodině a přátelům za jejich podporu, vřelá slova a trpělivost během celé doby studia.

Integrace migrantů na trhu práce v EU

Anotace

Diplomová práce se zabývá problematikou spojenou s migrací, zejména integrací zahraničních pracovníků na trhu práce ve vybraných zemích EU. Práce pojednává o podmínkách vstupu na území a trh práce v České republice a Rakousku. Cílem je vyhodnotit integraci migrantů v zemích Evropské unie na základě studia ukazatelů integrace, především s důrazem na trh práce.

Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a analytickou. První část obsahuje teoretický základ migrace, příčiny vzniku a teorie, včetně definice integračních konceptů. Druhá část poskytuje analytický průzkum daného tématu. Udává přehled nastavení migračních politik ve vybraných zemích EU, podmínkách vstupu do země a trh práce. Dále popisuje současnou migrační situaci v České republice a v Rakousku a závěrem vyhodnocuje jejich dopady. Pozornost je také věnována výši remitenti představující odliv prostředků do zahraničí.

Klíčová slova

Česká republika, Evropská unie, integrace, migrace, příčiny migrace, Rakouská republika, trh práce

Integration of migrants into the EU labor market

Annotation

The thesis deals with migration-related issues, in particular the integration of foreign workers into the labour market in selected EU countries. The work deals with the conditions of entry into the territory and the labour market in the Czech Republic and Austria. The aim is to evaluate the integration of migrants in European Union countries by studying integration indicators, with particular emphasis on the labour market.

The work is divided into two parts – theoretical and analytical. The first part contains the theoretical basis of migration, the causes of origin and the theories, including the definition of integration concepts. The second part provides an analytical survey of the subject. It gives an overview of the settings of migration policies in selected EU countries, the conditions of entry and the labour market. It further describes the current migration situation in the Czech Republic and Austria and concludes by evaluating their impacts. Attention is also paid to the level of remittances that represent the outflow of funds abroad.

Key Words

Czech Republic, European Union, integration, migration, causes of migration, Republic of Austria

Obsah

Seznam zkratk	6
Seznam tabulek	7
Seznam obrázků	8
Úvod	9
1. Problematika migrace	13
1.1 Druhy migrace	15
1.2 Migrační politika Evropské unie	18
2. Příčiny vzniku a teorie migrace	21
2.1 „Push – pull“ teorie	21
2.2 Neoklasická teorie migrace	22
2.3 Nová ekonomie pracovní migrace	23
2.4 Teorie duálního pracovního trhu	23
2.5 Teorie světového systému	23
2.6 Teorie sítí	24
2.7 Institucionální teorie	24
3. Mezinárodní migrace a současná globalizace	26
3.1 Vybrané trendy a nové formy v globalizované migraci	26
3.2 Dopady mezinárodní migrace	28
4. Integrace	30
4.1 Definice procesu integrace a integračních konceptů	32
5. Přehled nastavení migračních politik ve vybraných zemích EU	35
5.1 Charakteristika české migrační politiky	36
5.2 Charakteristika rakouské migrační politiky	39
6. Podmínky vstupu na území a trh práce	43
6.1 Vstup na území České republiky	43
6.2 Vstup migrantů na trh práce České republiky	44
6.3 Podmínky vstupu na území a trh práce Rakouské republiky	47
6.4 Podmínky zaměstnávání cizinců v Rakousku	49
7. Migrační situace v EU	51
7.1 Migrace v České republice	52
7.2 Migrace v Rakousku	65
8. Shrnutí migračních politik vybraných zemí EU	72
8.1 Vyhodnocení dopadů mezinárodní migrace	77

8.2 Doporučení na zlepšení integrace	80
Závěr	82
Seznam použité literatury	86
Seznam použitých zdrojů	90

Seznam zkratk

TUL	Technická univerzita v Liberci
EU	Evropská unie
OSN	Organizace spojených národů
AMS	Úřad práce (<i>Arbeitsmarktservice</i>)
ČBČK	Červeno-bílo-červená karta
ZK	Zaměstnanecká karta
CEVPM	Centrální evidence volných pracovních míst
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MVČR	Ministerstvo vnitra České republiky
BMEIA	Spolkové ministerstvo pro evropské a mezinárodní vztahy (<i>Bundesministerium für Europäische und Internationale Beziehungen</i>)
BFA	Spolkový úřad pro přistěhovalce a azylantů (<i>Bundesamt für Fremdenverkehr und Asylbewerber</i>)
BMASK	Spolkové ministerstvo práce, sociálních věcí a ochrany spotřebitele (<i>Bundesministerium für Arbeit, Soziales und Konsumentenschutz</i>)
BMI	Spolkové ministerstvo vnitra (<i>Bundesministerium für Inneres</i>)
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vývoj počtu objasněných trestných činů spáchaných cizinci v ČR, 2016-2018 64

Tabulka 2: Přehled migrantů v Rakousku a České republice..... 77

Seznam obrázků

Obrázek 1: Model strategií akulturace podle Berry (1997).....	31
Obrázek 2: Vývoj počtu cizinců v ČR dle typu pobytu, 2004–2019 k 31.12.	53
Obrázek 3: Relativní věková struktura cizinců a občanů ČR dle pohlaví (2018).....	54
Obrázek 4: Zaměstnanost cizinců v ČR podle postavení zaměstnání v období 2004-2020	55
Obrázek 5: Státní občanství ČR nabytá během roku v letech 2001-2019.....	57
Obrázek 6: Počet žádostí o azyl a konečných pozitivních rozhodnutí o udělení mezinárodní ochrany v EU v letech 2008-2019	58
Obrázek 7: Struktura remitencí posílaných do Česka ze zahraničí, 2017 (mld. Kč)	59
Obrázek 8: Struktura remitencí posílaných z Česka do zahraničí, 2017 (mld. Kč)	60
Obrázek 9: Vývoj toků remitencí na Ukrajinu a počet Ukrajinců v ČR, 2005–2017	61
Obrázek 10: Remitence plynoucí z ČR a do ČR v letech 2005-2017 (mld. Kč)	62
Obrázek 11: Počet obviněných a odsouzených cizinců v letech 2004-2019.....	63
Obrázek 12: Podíl cizinců na počtu odsouzených v ČR, 2018	64
Obrázek 13: Populační pyramida k 1.1. 2021 podle národnosti (Bevölkerungspyramide am 1.1.2021 nach Staatsangehörigkeit)	66
Obrázek 14: Naturalizace od roku 2004 do roku 2020 podle nejčastějšího předchozího občanství (Einbürgerungen 2004 bis 2020 nach häufigster bisheriger Staatsangehörigkeit)	68
Obrázek 15: Žádosti o azyl a uznávání žádosti v Rakousku, 2009-2019.....	68
Obrázek 16: Čisté remitence migrantů v Rakousku do jejich zdrojových regionů v milionech EUR:1995-2017	69
Obrázek 17: Vývoj podezřelých (Tatverdächtige), odsouzených (Verurteilte) a nově vězněných cizinců (Neue Inhaftierte) v Rakousku v letech 2012 až 2020	71

Úvod

Migrace je fenoménem, který je ve světě přítomen od počátku věků. V dávné minulosti se lidé neustále pohybovali. Usadili se na místě, kde si mysleli, že jídlo a další základní životní podmínky jsou dostatečné. Poté, co spotřebovali své zásoby, se přesunuli na jiné místo. Jak se vyvíjely potřeby lidí, společně s tím se začaly měnit i důvody k migraci. Vedle zajištění potravy pak začali lidé migrovat, zejména v dobách válek například proto, že byly ohroženy jejich životy, další příklady zahrnují nespokojenost s politickým nebo ekonomickým systémem v domovské zemi. V současnosti se migrace označuje jako událost, kdy masy lidí opouštějí zemi svého původu, s cílem najít lepší životní šance. Migrace má mnoho různých příčin, ať už jsou to příčiny ekonomické či sociální. V současné době existuje kvůli rostoucí globalizaci světa lepší přístup k informacím a cestování, lze tedy říct, že migrace nikdy nebyla snazší.

Také integrace migrantů, uprchlictví a interkulturní rozdíly jsou významným tématem pro 21. století. Od roku 2015, kdy vrcholila migrační krize, bylo ze strany Evropské unie realizováno několik opatření pro zajištění lepší ochrany vnějších hranic a kontrolu migračních toků. V důsledku těchto opatření poklesl počet nelegálních vstupů do EU o více než 90 %. Je důležité, aby se nejen EU, ale i jednotlivé členské státy snažily vytvořit účinnou, humanitární a také bezpečnou migrační politiku spolu s Evropskou radou, která určuje strategické priority. Dle oficiálních webových stránek Evropské unie žilo k 1. lednu 2020 v EU 447,3 milionu obyvatel. Z toho 23 mil. (5,1 % všech obyvatel EU) byli občané ze zemí mimo EU, a 37 mil. Obyvatel (8,2 % všech obyvatel EU) se narodilo mimo EU. Mezi nejčastější důvody patřila rodina, poté práce, azyl, vzdělání a ostatní.

Jak již bylo zmíněno výše, jedním z důvodů migrace je i ekonomická situace, která mimo jiné ovlivňuje vývoj trhu práce v EU, a také v jednotlivých státech. Ať už se jedná o nespokojenost s nabídkou práce v rodné zemi, špatné platové podmínky nebo nespokojenost s politikou zaměstnanosti, nejčastějším důvodem je primárně zlepšení ekonomické situace migranta a jeho rodiny. Technologický pokrok a rozvoj sociálních sítí pohyb mezi jednotlivými státy velmi ulehčuje. Dříve se jednalo zejména o migrující muže, ale v současné době se do popředí dostávají i migrující ženy, snažící se o lepší, a zejména výdělečnější pracovní pozici.

Cílem této diplomové práce je vyhodnotit integraci migrantů v zemích Evropské unie na základě studia ukazatelů integrace, především s důrazem na trh práce. Dílčím cílem je poskytnout návrhy na zlepšení integrace migrantů ve vybraných zemích EU. Pro vypracování diplomové práce je výzkumná otázka formulována následovně: „Jaký je postoj vybraných zemí k přijímání migrantů a co ovlivňuje jejich přijetí?“ Zodpovězení výzkumné otázky bude provedeno pomocí komparace vybraného vzorku zemí.

Teoretická východiska jsou charakterizována pomocí rešerše odborné literatury. Práce se zaměřuje nejen na jednotlivé integrační politiky směrem k pracovním migrantům, ale i na vložení celé problematiky do souvislostí současného vývoje na půdě EU. Komparativní metody hrají v této diplomové práci hlavní roli. V obsahu jsou hodnoceny dostupné údaje a zprávy o zahraniční zaměstnanosti, včetně údajů statistických a odborné studie. Databáze Statistického úřadu ČR, Statistického úřadu Rakouska, Organizace spojených národů či Eurostat byly využity pro analýzu kvantitativních ukazatelů. Z důvodu učinění závěrů u jednotlivých modelů pracovní migrace a jejich funkčnosti, je nutné porovnat také podmínky vstupu do hostitelské země a na trh práce, počítaje různých typů víz, kvót, administrativy náročného procesu, včetně rychlosti a kvality rozhodování o povolení vstupu migranta. Množství poznatků z teorie a praxe bylo shromážděno tak, aby došlo k zachycení a popisu oblasti zahraniční zaměstnanosti, resp. proces pracovní migrace v České republice a Rakousku.

Práce je strukturována do osmi hlavních kapitol. První kapitola se pro uvedení do tématu zabývá problematikou migrace, jejími druhy a rozdělením migrantů. Dále je dán prostor migrační politice na úrovni Evropské unie, která od roku 1999 cílevědomě pracuje na vybudování společné migrační politiky.

Druhá kapitola se věnuje rozboru významných migračních teorií a příčin vzniku, které se na migraci dívají z různých úhlů pohledu.

Třetí kapitola se zabývá migrací na mezinárodní scéně a současné globalizaci. Další část popisuje vybrané trendy a nové formy v globalizované migraci, které se v posledních letech mění na základě různých faktorů. Kapitulu uzavírají dopady, které sebou přináší zahraniční migrace, jenž je možné rozdělit do několika kategorií, tj. ekonomické, demografické, zdravotní, kulturní, sociální a politické.

Čtvrtá kapitola definuje význam a proces integrace cizinců do nové společnosti. Prostor je dán také několika druhům integračních konceptů.

Pátá kapitola charakterizuje nastavení migračních politik ve vybraných zemích EU. Následně představuje stručný přehled migračních politik v České republice a Rakousku, jenž je věnován jejich praktickému dopadu. Důraz, je v této kapitole kladen především na pracovní migraci.

V šesté kapitole je popsán vstup migrantů na území České republiky a Rakouska. Pozornost je upřena na jejich práva, postupy, kterými se musí řídit. Mimo jiné, je zde stručně popsán vstup na trh práce, jaký druh povolení může migrant v ČR získat a cizinecká legislativa migrační politiky v Rakousku.

Sedmá kapitola je věnována migrační situaci v EU, která v posledních letech nepochybně narůstá. Díky tomu dochází ke změně ve struktuře populace. Detailně popisuje migrační situaci v České republice a v Rakousku. V rámci kvantitativní analýzy se v práci zkoumá vývoj počtu cizinců, věkové složení obyvatelstva, vývoj zaměstnanosti cizinců, státní občanství, vývoj počtu udělených azylů, remittance a v neposlední řadě kriminalita, doplněna obrázky a grafy.

Závěrečná osmá kapitola hodnotí migrační politiky ve vybraných zemích EU. V rámci komparace České republiky a Rakouska se vyhodnocují určité dopady mezinárodní migrace na trh práce, které se mohou projevit například v podobě rizika odlivu mozků či demografických změnách. Konec kapitoly se věnuje doporučením na zlepšení integrace zahraničních pracovníků.

V diplomové práci byla použita metoda literární rešerše, dále deskripce odborné literatury k charakteristice teoretických východisek. Významnou metodou byla komparativní analýza, která byla využita pro porovnání statistických dat množství migrantů v České republice, zároveň v komparaci s tímto ukazatelem v Rakousku. V práci jsou hodnoceny dílčí migrační a integrační politiky směrem k pracovním migrantům. Kvantitativní analýza a analýza časových řad byla využita při vyhodnocení migrační situace ve vybraném vzorku zemí, podrobněji při zkoumání vývoje počtu cizinců, zaměstnanosti, věkového složení

obyvatelstva, státního občanství aj. K vyvození závěrů byla aplikována deskripce, a vytvoření syntézy při vývoji návrhů na zlepšení situace na trhu práce.

Zpracování této problematiky může přinést hodnotné informace jak pro migranty a osoby, které zvažují odchod za prací do jiné země, tak i pro tuzemské zaměstnavatele či firmy zprostředkovávající práci v zahraničí.

1. Problematika migrace

V současné době je problematika migrace čím dál více aktuální, především díky médiím se tento pojem pojí s Evropskou migrační krizí. V první řadě je nutné si uvědomit, že ve skutečnosti se jedná o široký pojem, který na sebe váže i stěhování národů započaté v dávné minulosti. Lidé mohou migrovat za vzděláním, novým partnerem či za lepším pracovním místem, ale mohou také utíkat před nebezpečím a bídou, vzniklé válkou.

Dle Čižinského (2014), byla pracovní migrace vždy nedílnou součástí lidské civilizace, vzrušené debaty o její formě, právním rámci a skutečné situaci ji doprovázely od nepaměti nejen v evropském prostoru. Dá se však říct, že v rámci pracovní migrace v EU je v dnešní době významným fenoménem a také tématem diskusí vědecké i populární povahy. V současné době je EU oblíbeným cílem pracovních migrantů ze třetích zemí. Nabízí migrantům nejen nesrovnatelně lepší mzdové příležitosti ve srovnání s obvyklými příjmy na pracovních trzích zdrojových zemí, nýbrž také nové pracovní a životní příležitosti, které migranti požadovali bez úspěchu ve své domovské zemi. Jejich přijetím sama EU uspokojuje svou poptávku po pracovnících, kteří v určitých segmentech jeho ekonomiky chybí. Rovněž kompenzuje různé schodky způsobené nízkou porodností nebo stárnutím populace a nutností zajistit dostatečnou část populace v produktivním věku. Přijetím zahraničních pracovníků jsou navíc naplněny další motivy: tlak vyplývající z lobbování u domácích podniků, kterým zahraniční pracovní síla snižuje mzdové náklady, anebo země mající větší šanci uspět v hospodářské soutěži, a to jak na národní a evropské, tak na mezinárodní úrovni. Stále větší roli hraje také takzvaná vnitřní mobilita a evropském trhu práce. Je možné sledovat (a není to samozřejmě žádné velké překvapení) příliv pracovních migrantů z chudších částí EU do jejich bohatších zemí. Na evropských trzích práce mají evropští občané přednost před občany třetích zemí. Přednost pracovníků z členských zemí EU vyplývá z článku 46 Smlouvy o fungování Evropské unie, který garantuje volný pohyb osob v rámci vnitřního trhu, resp. z Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie, který v čl. 1 výslovně uvádí, že: „1. Každý státní příslušník členského státu má právo, bez ohledu na místo svého bydliště, na přístup k zaměstnání a na jeho výkon na území jiného členského státu v souladu s právními a správními předpisy, které upravují zaměstnávání státních příslušníků tohoto státu“. „2. Na území jiného členského státu

požívá zejména stejné přednosti pro přístup k volnému zaměstnání, jakou mají státní příslušníci tohoto státu“.

Proto vysoce kvalifikovaní občané Španělska, Polska, Bulharska nebo Rumunska směřují za prací do Skandinávie nebo jiných zemí v západní Evropě, protože nemohou svůj vzdělanostní kapitál uplatnit v zemi původu. Jak dále uvádí autor, může se jednat o fenomén tzv. brain exchange v případě, že na jejich místa pak přicházejí vysoce kvalifikovaní cizinci ze zemí mimo území EU. Současně z chudších zemí EU naopak odcházejí i nízko kvalifikovaní zaměstnanci, a to z důvodu dlouhodobé nezaměstnanosti či je jejich cílem mít vyšší mzdu v hostitelské zemi, na jejich původní místa poté přicházejí cizinci ze třetích zem.

Trendem posledních let je rostoucí počet migrujících žen, které se nachází v oblasti nízko kvalifikované práce, zejména v ošetrovatelských a sociálních službách. Země evropské unie se snaží reagovat na situaci nahrazování původních zaměstnanců těmi zahraničními, změnou podmínek ohledně přijímání zahraničních migrantů na úrovni celé EU. Tyto úpravy, jsou-li trochu zjednodušeny, jsou založeny na vytlačování migrantů ze zaměstnání a na snaze státu o nahrazení domácích pracovníků.

Do úvah, dle Čaňka (2012), týkajících se migrace spadá vedle její důležitosti také způsob upevnění, preferované typy migrace, a přístup států k zahraniční zaměstnanosti. Hodnotit úroveň hospodářské a politické stability státu lze zejména z hlediska pracovní migrace a jejího charakteru, četnosti a druhu. Po příklady nemusíme chodit daleko. V období ekonomického růstu na počátku nového tisíciletí sama Česká republika aktivně hledala a vybízela zahraniční pracovní sílu, aby přišla na svůj trh práce. V této souvislosti odborníci hovoří o přizpůsobování migrační politiky i jiných veřejných politik EU konkurenčních států.

Není náhoda, že na českém trhu práce byli hospodářskou krizí, která začala v roce 2008, nejvíce zasaženi cizinci, jak dále Čaněk uvádí. Země se logicky rozhodla zvýhodnit domácí pracovníky i na úrovni legislativních opatření a plně se projevila rizika spojená s dočasností pracovněprávních vztahů s cizinci. Stát nepokryl náklady na jejich nezaměstnanost, a kromě usnadnění jejich návratu do země původu nepřiznal žádnou odpovědnost za jejich příjezd. Byli tak nuceni opustit zemi, popřípadě byli vyhnáni

do prostředí neformální ekonomiky, a tak byli ve skutečnosti odsouzeni k nelegálnímu pobytu nebo k rizikům skrytých pracovních vztahů.

Dle analýz European Commission (2021), nejnovější vývoj potvrzuje, že mobilita v EU v roce 2019 nadále rostla, avšak pomalejším tempem než v předchozích letech. V roce 2019 žilo v jiné zemi EU 17,9 milionu Evropanů, z toho 13 milionů v produktivním věku. Počet osob pracujících v produktivním věku v EU-28 vzrostl v roce 2019 o 1,2 %, což je podstatně méně než v roce 2018, kdy se počet navýšil na 3,4 %.

Ze tří osob, které ze země původu odejdou, se obvykle dvě vracejí zpátky. Necelá polovina migrantů z EU v produktivním věku (46 %) pobývala v Německu a Velké Británii, dalších 28 % ve Francii, Itálii, Španělsku. Rumunsko, Polsko, Itálie, Portugalsko a Bulharsko zůstaly pěti nejdůležitějšími zeměmi původu mobilních pracovníků obecně a zejména pak aktivních mobilních pracovníků.

Hlavními odvětvími činnosti subjektů působících v EU v roce 2019 byly zpracovatelský průmysl a velkoobchod, dále pak maloobchod zaměstnávající 15 %, 12 % osob působících v EU-28 a 16 % a 13 % státních příslušníků. Podíl vysoce kvalifikovaných osob stěhujících se do EU-28 se postupem času zvyšoval: v roce 2019 byla každá třetí (34 %) osoba stěhující se do EU-28 vysoce kvalifikovaná, ve srovnání s každou čtvrtou osobou v roce 2008. Lidé se s největší pravděpodobností přestěhují na začátku jejich kariéry a pravděpodobnost stěhování se s věkem snižuje. Během posledního desetiletí se ve všech hlavních vysílajících zemích pohybovali lidé ve věku 20 až 39 let více než jiné věkové skupiny. Mezi těmi, kteří se rozhodně chtějí přestěhovat, je 75 % osob mladších 35 let.

1.1 Druhy migrace

Na začátku je důležité ujasnit, jakou formu či typ migrace se bude analyzovat. Aby měla jakákoliv diskuse o ekonomických efektech migrace smysl, je nezbytné různé typy a formy migrace důsledně rozlišovat dle jejich základních charakteristik. Podle počtu migrantů směřujících do cílových zemí se migrace rozlišuje na:

a) individuální migraci – do cílové země míří cizinci, kteří nejsou součástí žádné, kýmkoliv a jakkoliv vyvolané, kolektivní vlny migrace z určitého regionu. Tento typ

a počet migrantů je v průběhu času obvykle stabilní, vůči domácímu obyvatelstvu relativně malý, a proto i pro danou zemi relativně snadno zvládnutelný. Taková migrace má ve většině případů legální charakter, poněvadž se pro ni dotyčný rozhoduje bytostně individuálně bez vlivu emocí davu. Občas přichází do konkrétního a předem vybraného místa a často i za konkrétní pracovní pozici.

b) masová migrace – do cílové země míří v relativně krátkém období početně velká vlna migrantů z jednoho či více podobných regionů. Má kolektivní charakter. Migranti často nemají předem žádnou představu, v jakém konkrétním místě se chtějí usadit, ani co v dané zemi budou dělat. Stává se, že se vysoké počty migrantů naprosto vymykají dřívějším zkušenostem. Cílové země nejsou takové počty migrantů schopny zvládat, jak organizačně, tak ani ekonomicky. Tím pádem dochází k destabilizaci země a k rostoucím obavám domácího obyvatelstva.

Dále se migrace dělí s rozdílným dopadem na cílovou zemi na:

a) migraci v rámci stejné civilizace – kdy do cílové země míří lidé sdílející stejné nebo podobné společenské hodnoty, vzorce chování, kulturní tradice, znající a respektující instituce a formální i neformální pravidla apod.

b) migrace napříč jednotlivými kulturami či civilizacemi – migranti přichází do cílové země s naprosto jinými společnostmi, ale i s odlišným řízením státu. Mají v sobě zakořeněné jiné normy chování, doposud žili v naprosto odlišném právním systému postaveném na jiných principech. Váží si odlišné hodnoty, které jsou často v rozporu s hodnotovou výbavou společnosti, do které přicházejí. Na konkrétní pracovní trh přichází kontinuálně relativně malá skupina cizinců, a to ještě s relativně podobnými kulturními hodnotami a vzorci chování. Takovíto migranti většinou disponují požadovanou kvalifikací, jsou schopni okamžitě práci vykonávat, a jejich příchod není spojen s takovými náklady, s jakými se setkáváme při masové migraci. U tohoto typu lze předpokládat, že může mít pozitivní ekonomické efekty, i když i v tomto případě je potřeba zvažovat, kdo z těchto pozitivních efektů bude těžit. V případě, že půjde o vysoce kvalifikovaného migranta, který přináší na daný pracovní trh nové znalosti a dovednosti, kterými ostatní účastníci trhu nedisponují, lze očekávat jeho pozitivní efekt na produktivitu. S jeho činností budou pravděpodobně spojeny pozitivní externality v tom smyslu, že jeho

dovednosti a kvalifikaci budou přebírat i ostatní zaměstnanci. Tento typ migrace je v ČR spíše výjimečný a už vůbec s ním nelze počítat v souvislosti s masovou vlnou migrace z jiného civilizačního okruhu.

Problematiku sledují také Janáčková a kol. (2016) kteří tvrdí, že v situaci méně kvalifikovaných migrantů lze předpokládat ekonomický přínos zejména pro zaměstnavatele. V případě, kdy se v ekonomice nedostává dostatečné domácí pracovní síly, mohou ji migranti dodat. Přínos pro zaměstnavatele mají tyto migranti i v takovém okamžiku, kdy je domácí pracovní síly dostatek. Migranti díky zvýšené konkurenci tlačí na mzdy směrem dolů, což spoří zaměstnavatelům náklady. Prospěch tak nese opět zaměstnavatel, pro domácí pracovníky je tato migrace záporná, což platí i pro státní rozpočet, který kvůli nižšímu mzdovému ohodnocení získá méně z daní a odvodů.

Dobrovolná a nedobrovolná migrace

Za dobrovolnou migraci považuje Isg (2014) svobodný pohyb skupin anebo jednotlivých migrantů především za účelem vzdělávání, zaměstnání a sloučení rodiny. Na druhou stranu, nucená migrace vyplývá z nedobrovolného opuštění rodinné krajiny jako následek válečných konfliktů, ekonomických či sociálních problémů, přírodních katastrof a jiných přetrvávajících krizových situacích. V současnosti pozorujeme dobrovolnou migraci, která je způsobená vizí lepší budoucnosti. Tato vize lepšího života nemusí být vždy naplněna a může způsobit více negativ. Zaměstnání, lepší platy, zdravotnictví, školství a další instituce nejsou zodpovědné za to, zda naplní představy na základě, kterých se migranti stěhují do cílových krajín. Mnohokrát se může stát, že si migranti vhodné zaměstnání nenajdou a musí žít ze sociálních dávek daného státu.

Rozdělení migrantů

Za migranta je považována osoba, která se rozhodne odejít ze své rodné krajiny do jiného státu. K. Koser (2016) rozdělil migranty do 4 kategorií:

První skupinu tvoří migranti, kteří k migraci přistoupili dobrovolně anebo z donucení, přičemž může jít o různé příčiny, jako jsou například politické důvody, environmentální důvody či ozbrojený konflikt a jiné.

Druhou skupinu migrantů tvoří obyvatelé, kteří opustili svoji zemi z politických či ekonomických důvodů.

Třetí skupina migrantů migruje legálním či nelegálním, tedy neregulárním způsobem.

Čtvrtou skupinu tvoří zaměstnanci firem (tzv. ICTs – Inter Corporate Transferees). Tito zaměstnanci pravidelně migrují bez záměny společnosti nebo korporace.

Onufrák (2014) tvrdí, že důležitou roli hraje také délka pobytu migrantů. Z časového hlediska se dělí migrace na dlouhodobou, která trvá většinou více jak 12 měsíců. Krátkodobá migrace či tzv. sezónní trvá od 3 do 11 měsíců. Dalším typem je trvalá migrace, která je často spojená se získáním státního občanství v nové cílové krajině. Čtvrtým typem se označuje docházka za prací za hranice zdrojové krajiny, kdy pracovníci dochází za prací každodenně do sousedního státu.

Isg (2014) míní, že nejčastějším typem migrace dle délky pobytu se čím dál více stává docházení za prací každodenně do sousedního státu. Tento fakt je pravděpodobně způsobený neustálým zkvalitňováním a budováním infrastruktury mezi krajinami, což způsobuje rychlejší přesun obyvatel. V dnešní době je již běžné, že zaměstnanec řeší pracovní záležitosti ve více zemích během jednoho dne.

Překročení hranic s platnými dokumenty jako jsou cestovní doklady, platná víza, platné povolení na vstup do cizí krajiny, je definováno jako legální migraci. Na druhé straně nelegální migraci představuje neoprávněné překročení hranice krajiny bez platných cestovních dokladů, bez povolení na pobyt v cizí krajině tak i bez platných víz. Taktéž za nelegální migraci je považováno setrvání na území krajiny po vypršení platnosti výše zmíněných dokumentů.

1.2 Migrační politika Evropské unie

Evropská unie považuje za hlavní cíl migrační politiky naplnění principů v oblasti kontroly hranic, ústavnosti a zákonitosti, azylu a přistěhovalectví, suverenity, dodržování lidských práv, regulace migrace a v neposlední řadě zákazu diskriminace, jak uvádí Emn (2011). Realizace samotné migrační politiky je koordinovaný proces státních orgánů, samosprávy,

orgánů místní státní vlády, jako i mimo vládních a jiných organizací působících v dané oblasti. Evropská unie velmi cílevědomě pracuje na vybudování společné migrační politiky už od roku 1999. V tomto roce byla uznaná Smlouva o založení Evropského společenství. Od tohoto roku do současnosti přijala EU další smlouvy, jako například: Globální přístup k migraci, Smlouvu o fungování Evropské unie, Evropský pakt o přistěhovalectví a azylu a mnoho dalších. Mezi jednu z hlavních současných priorit EU lze zařadit integrační politiku, která je součástí globálního přístupu k migraci. Jejímž cílem je navrhnout možné integrační opatření, jenž by předcházelo riziku vzniku sociálně, ekonomicky a kulturně rozdělené společnosti, a tím vzniku komunit migrantů. Aby došlo k dosažení vytyčených cílů, EU musí klást důraz na lidská práva, neustále bojovat proti diskriminaci, stanovit si mechanismus neustálého a systematického sledování integrace migrantů, zavedení informovanosti migrantů o krajině ještě před tím, než do ní vstoupí i další. Evropská unie rozpracovává nástroje na regulaci migrace do tzv. akčních plánů, které se budou v průběhu vývoje neustále aktualizovat a přizpůsobovat se měnícím se podmínkám. Hlavním cílem je integrace migrantů, kterou by se měli státy snažit docílit. V první řadě integrace zahrnuje informovanost migrantů v cílových krajinách o dané kultuře, mentalitě domácích obyvatel a jejich zvyků. Mimo jiné poskytovat kurzy rodného jazyka kvůli zrychlení adaptace imigrantů. Dalším krokem pro dosažení úspěšné integrace je začlenění migrantů do běžného života. Pomoc při hledání může napomoci k celkovému fungování ekonomického systému daného státu, který může nabízet pracovní pozice, o které obyvatelé daného státu nejeví zájem, a tím se snaží zaplnit „díry“ na trhu práce. Mimo jiné by zde měla být snaha o zvýšení informovanosti domácích obyvatel ohledně imigrantů.

První právní ustanovení, kterým se zabývá migrační a azylová politika, se nachází v Maastrichtské smlouvě, podepsané v roce 1993. Smlouva poukazovala na spolupráci států EU v oblasti vnitřních záležitostí a spolupráce. Vzhledem k tomu, že Maastrichtská smlouva zintenzivňovala spolupráci mezi členskými zeměmi, byla mnohokrát obcházena. Na základně této společnosti se uzavřela Amsterdamská smlouva, která migrační a azylové politice navrátila zpět velkou důležitost. Její hlavní prioritou byla bezpečnost a imigrační regulace. V roce 2004 na Evropském summitu bylo schválené ustanovení o rozhodování kvalifikovanou většinou, které souviselo jak s kontrolou na hranicích, tak i s výjimkou legálního přistěhovalectví.

Jak uvádí Development (2009), při přijímání této výjimky platí jak podmínka jednomyslnosti Rady, tak i potřebná konzultace Evropského parlamentu. Realizace společné evropské migrační politiky byla realizovaná v několika fázích, ale i napříč tomu nebyla tolik úspěšná. Tzv. Haagský program o posilnění svobody byl definován v roce 2004–2009. Na tento fakt reagovala Evropská komise vytvořením Zelené knihy o přístupu EU k řízení ekonomické migrace s cílem najít řešení pro stagnující situaci. Nacházel se v ní návrh na přezkoumání přistěhovalecké politiky v důsledku stárnoucího obyvatelstva na hospodářství zemí EU. Komise v roce 2005 vytvořila navázání na Zelenou knihu, tzv.: Plán politiky v oblasti legální migrace. Napříč celé EU, byla snaha o zjednodušení migrační a azylové politiky neúspěšné. Až v roce 2008 byly zaznamenány první posuny, kdy byl přijat Evropský pakt o migraci a azylu. Byl přijat všemi členskými státy EU, určen na šest let a stanovoval pět cílů, které měly vést jak k jednotné regulaci migrace, tak k zavedení přísnějších pravidel. Evropský pakt byl považován za jeden z úspěšných.

Aktuální migrační politiku je charakterizována znaky, jakými jsou: bezpečnost, externalizace a re nacionalizace anebo návrat k zdůrazňování vnitřní politiky státu, jak dále uvádí Development. Kvůli určitým skupinám migrantů jsou zaváděna velká bezpečnostní opatření. Mimo jiné i tzv. restriktivní opatření, která jako hlavní nástroj používají nucené hraniční kontroly, omezování počtu přijatých migrantů, deportace nechtěných migrantů a odmítnutí vstupu migrantů na území EU.

2. Příčiny vzniku a teorie migrace

Teorii vysvětlujících příčiny mezinárodní migrace je široká škála, ale ani jedna z nich není komplexní a úplná, a pro většinu z nich je charakteristický multikulturní přístup. Relativně komplexní článek je od Massey et al. (1993), který dělí příčiny migrace dle jednotlivých přístupů k migraci a obecnějším teoriím.

2.1 „Push – pull“ teorie

Teorie „push – pull“ byla představena v šedesátých letech dvacátého století. Bogue (1963) a po něm Jansen (1969) a Lee (1969) zaměřili svoji pozornost na determinanty ovlivňující rozhodování lidí migrovat. Jedná se o soubor faktorů, působících na jedince negativně, především ty, které jej vypuzují, vytlačují – push faktory. Například nedostatek pracovních příležitostí, špatná životní úroveň apod. ještě nejsou do jisté míry dostatečným důvodem migrovat. Pro daného jedince musí někde předně existovat pozitivní faktory, které jej budou lákat, přitahovat – pull faktory. Jak tvrdí Henig (2007), v tehdejší době představovala daná teorie silný explanační potenciál. V současné době je migrace natolik komplexní fenomén, že mechanický model „push – pull“ velmi redukuje povahu celého fenoménu.

Dle Leeho (1966) jsou tzv. „push faktory“, které jsou schopny přimět lidi, aby se odstěhovali z jejich současného místa pobytu jinam, taková:

- nedostatek pracovních míst,
- špatná zdravotní péče,
- ztráta bohatství,
- málo příležitostí v mnoha ohledech,
- diskriminace,
- Znečištění,
- válka,
- špatné podmínky pro bydlení,
- přírodní katastrofy,
- primitivní podmínky,

- hladomor,
- sucho,
- nedostatek politické či náboženské svobody,
- politické obavy či pronásledování.

„Pull faktory“, které vedou obyvatele k přestěhování do nového místa či země jsou následující:

- lepší životní podmínky,
- pracovní příležitosti,
- lepší zdravotní péče,
- politická či náboženská svoboda,
- vzdělávání,
- průmysl,
- rodinné vazby,
- atraktivní podnebí.

Oblasti se věnuje také Palát (2014) který tvrdí, že většina lidí migruje dle posledního vývoje mezinárodní migrace z ekonomických důvodů. Kulturní a environmentální faktory také vedou k migraci, ale ne tak často jako faktory ekonomické. V případě nahlédnutí zpět do 20. století, byly v Evropě politické faktory jedny z nejvýznamnějších a došlo i k několika výrazným vlnám nucené mezinárodní migrace, především z důvodu politické nestability nebo pronásledování při značné politické a kulturní rozmanitosti v Evropě.

2.2 Neoklasická teorie migrace

Podobný teoretický model v mnoha ohledech představuje přístup vycházející z principů neoklasické ekonomie. Massey et al., (1993) rozlišují tuto teorii na makroekonomii a mikroekonomii. Makro teorie interpretuje migraci v jednotlivých státech jako důsledek nerovnováhy v příjmech i na pracovním trhu. V případě, že tato nerovnováha bude smazána, dojde k eliminaci a migrace ustane. Z hlediska mikro teorie, je migrace chápána jako série individuálních aktů jedinců, kteří váží mezi náklady/výnosy migrace. Rozhodování je ovlivněno asymetrií pracovních trhů v jednotlivých zemích.

2.3 Nová ekonomie pracovní migrace

Jak uvádí Henig (2007) nová ekonomie pracovní migrace vychází z neoklasické teorie. Neoklasická teorie chápe migraci jako čistě individuální akt racionálně uvažujícího a kalkulujícího jedince. Naopak nová ekonomie ji chápe jako proces rozhodování v rámci větších sociálních jednotek, např. rodiny nebo domácnosti. V tomto prostředí se už neváží jen zisk a ztráty, náklady a výnosy mezi žitím v domácí krajině a v té nové, ale je rovněž diskutována otázka potencionálních rizik a jejich minimalizace. Podle této teorie nejsou ekonomické faktory pracovních trhů to nejdůležitější, co by potenciální migranty nutilo k pohybu. Co je v procesu rozhodování migrovat klíčové, je minimalizace rizik, chudoby apod.

2.4 Teorie duálního pracovního trhu

Následující teorii popisuje Massey a kol. (1993). Oproti nové ekonomii se pracovní migrace zaměřuje na poptávkovou stranu migrace v cílových zemích a nabírání pracovníků z rozvojových zemí. Klíčovým faktorem jsou v tomto ohledu zdůrazňovány strukturální podmínky v přijímací zemi. Dle této teorie migrace vyvstává nikoliv z nerovnosti mezd, jak tomu bylo v neoklasickém pohledu, nýbrž ze strukturálního nedostatku pracovníků v určitých sektorech v přijímacích zemích. Teorie duálního pracovního trhu tvrdí, že lidé v rozvinutých zemích čelí u nižších pozic na pracovním trhu určitým motivačním problémům, a to zejména z takového důvodu, že tato místa mají ve společnosti nízký status a málo možností pro další kariérní postup. Taková volná pracovní místa pak vytváří poptávku po zahraničních pracovnících, kteří často nemají tyto motivační problémy. Z tohoto hlediska je migrace ve vyspělých zemích často iniciována ze strany zaměstnavatelů nebo vlád jako zástupců domácích zaměstnavatelů.

2.5 Teorie světového systému

Tato teorie spatřuje původ a příčiny migrace jako vyústění historického uspořádání tržních vztahů v rámci světového systému, podle Heniga (2007). Nejdůležitějším argumentem je, že kořeny mezinárodní migrace jsou dány historicky, a to strukturou světového tržního

uspořádání. Kapitalistické výrobní a ekonomické vztahy pronikly do nekapitalistických okrajů, čímž vytvořily mobilní pracovní populaci. Tento jev lze pozorovat na migračních proudech mezi bývalými koloniemi a evropskými státy. Je to důkazem dobře vyvinuté infrastruktury a pokračováním světového systému.

2.6 Teorie sítí

Ve Velké Británii na Manchesterské škole byl vytvořený koncept tzv. sociálních sítí původně za účelem studia migrace z venkovských oblastí do měst v Africe, ale později byl rovněž aplikován na výzkum migrace ve vyspělých zemích Evropy a Spojených státech. Dále se rozvíjela různými směry a v současné době může být různě vnímána. Palát (2014) uvádí, že by sem mohl být zařazen koncept sociálního kapitálu nebo koncept silných a slabých vazeb. V těchto přístupech je vytyčena role sociálních vazeb v rozhodování osob, zda podstoupit migraci. Jedná se především o vazby národnostní, příbuzenské, kontakty se známými, přáteli, bývalými spolupracovníky apod. Tzv. migrační sítě, které propojují stávající a potenciální migranty s těmi, kteří již migraci podstoupili v minulosti, vznikají postupně. Tito lidé se zpravidla byli schopni adaptovat na nové podmínky v přijímajících zemích a nabyté zkušenosti předávat dál svým známým v zemi svého původu. Existence sociálních vazeb v rámci této teorie vede k minimalizaci rizik a hrozeb, které jsou spojeny s migrací, kdy někteří autoři mluví o jakési „záchranné síti“ pro migranty. Tyto závislosti kromě poskytování aktuálních informací vytvářející určité ekonomické a sociální zázemí, které umožňuje snadnější adaptaci nových migrantů na podmínky v přijímající zemi.

2.7 Institucionální teorie

Podle Heniga (2007), se tato teorie soustředí na institucionální procesy, které souvisejí s migrací. Dopadem migrace vznikají nové instituce, vládní, nevládní, neziskové atd. Migrace se tím pádem stává sama o sobě trhem, na kterém mohou prosperovat další různé instituce. Existující teoretický proud pak studuje, jakou tyto instituce hrají roli, nakolik se podílejí na institucionalizaci a kontrolování migračních toků.

Výše se nachází popsaná základní teoretická vysvětlení mezinárodní migrace. Komplexní ucelená teorie migrace neexistuje a každá z představených teorií má své odpůrce

a zastánce. Každá teorie má však své plusy a mínusy. Rabušic a Burjanek (2003) uvádí, že migrace je složitý fenomén, ve kterém se navzájem prolínají mikro a makrostrukturální komponenty, tudíž zatím neexistuje žádná ucelená teorie.

3. Mezinárodní migrace a současná globalizace

Jak uvádí Robertson (2004), globální způsoby komunikace a nové možnosti přepravy umožňují snadnější svobodný pohyb obyvatel, který je lepší a mnohem rychlejší než kdykoliv předtím. Tuto oblast sleduje také Hugo (2003) Větší dostupnost a klesající ceny mezinárodní dopravy, telefonních tarifů, zavedení faxu, e-mailu a internetu, vytváří migrantům lepší příležitosti být v kontaktu v reálném čase a v užším vztahu s jejich rodinou či dokonce častějších návštěv domova. Díky tomuto se snižuje tlak na stěhování celé rodiny do nové destinace. Mezinárodní pracovníci mohou z této situace získat to nejlepší, především vysoké příjmy z vyspělých zemí a ty mohou následně utratit v zemích s nízkými příjmy a nízkými cenami. Lépe si tak udrží své kulturní hodnoty a rodinné vazby.

Massey a kol. (1993) uvádí, že nynější éra globální migrace má počátky od konce druhé světové války, jež vyvolala masivní vystěhování desítek milionu obyvatel. Sice největší sílu migračních proudů stále zažívají rozvojové země mezi sebou, je ale nutné analyzovat především migrační proudy mezi ekonomicky rozvinutými a rozvojovými zeměmi. Tyto proudy se začínají masivně objevovat od konce 60. let minulého století, kde započal příchod imigrantů z Afriky, z Asie, z Karibiku a ze Středního východu do západní Evropy, Austrálie a Severní Ameriky, společnost se tak stává multietnickou.

3.1 Vybrané trendy a nové formy v globalizované migraci

Globalizační procesy dokázaly za posledních x desetiletí sehrát významný účel ve změnách forem mezinárodní migrace, jak uvádí International Organization for Migration (2003). Posílení vlivu *pull* faktorů na stejnou rovinu, jako jsou *push* faktory, jsou často označovány jako nejdůležitější. Migrační proudy už nejsou vyvolány chudobou, demografickými tlaky a jinými *push* faktory, jak tomu bylo v minulosti, ale také *pull* faktory ve smyslu lákadel různého komfortu západních zemí, jež jsou známé z filmů, televizních pořadů, zábavy a konzumního zboží. Cílem migrantů může být přání zvýšit si kvalitu svého života nejen po ekonomické stránce, nýbrž i po té sociální a kulturní.

Podle Global Commission on International Migration (2005), relativně nově zkoumaným fenoménem, jenž má pravděpodobně spojitost s globálními procesy, je vzrůstající počet žen v přílivu mezinárodní migrace. V současné době představují téměř jednu polovinu mezinárodních migrantů a převládají v migračních proudech do ekonomicky vyspělých zemí. Mimo jiné patří k nejzranitelnějším skupinám migrantů v oblasti porušování lidských práv a svobod. Na globální trh vstupují v mnohem větším počtu než muži, většinou migrují samy a ve skutečnosti jsou často hlavním živitelem své rodiny, kterou opustily. Do budoucna se očekává, že tento trend bude nadále pokračovat kvůli zvyšující se poptávce v industrializovaných zemích po pracovní síle v zaměstnáních, které jsou vykonávány ženami. Jedná se například o domácí práce, ošetrovatelský či pečovatelský servis, úklid, zábavný a sexuální obchod, nebo dokonce maloobchodní prodej a práce v továrnách. Tento trend má samozřejmě i negativní dopady v zemích odkud migranti pocházejí, a to v podobě nárůstu rozvodů, ovdovění, bezdětnosti a samoty. Současně se s tímto trendem pojí také pozitivní dopady, kdy mají ženy díky své migraci lepší přístup ke vzdělání, k většímu povědomí o svých právech, lepší možnost si najít práci a získat nové zkušenosti. Obecně lze migraci považovat za dobrovolnou nebo nucenou. Díky současným zkušenostem se dá říct, že se častokrát jedná právě o jejich propojení.

Agentura OSN UNFPA (2006) tvrdí, že vzájemná závislost mezi jednotlivými zeměmi neustále roste a je doplněná o jejich vzájemnou nerovnost. V budoucnosti pravděpodobně povede k zesílení mezinárodní migrace, než je tomu doposud. V celosvětové „honbě za znalostmi“ si vyspělé státy častěji vybírají své zaměstnance ze zásobárny vysoce mobilní pracovní síly. Takže v případě, že ekonomiky rozvinutých zemí stále porostou, budou potřebovat větší množství migrantů, především u práce, kterou místní obyvatelé nechtějí dělat. Tato povolání jsou známá pod označením „čtyři D“, (*dirty, difficult, demeaning and dangerous*), neboli špinavé, těžké, ponižující a nebezpečné. Pod takovými zaměstnáními se dá představit zemetání silnic, uklízení odpadků, těžbu surovin, stavebnictví, sexuální obchod a jiné, podobné profese souvisí také se sezonními pracemi. Vysoká poptávka je po vysoce kvalifikovaných profesionálech v technologických, vědeckých, manažerských a administrativních pozicích.

Především v oblasti poskytování rozvojové pomoci mnoho migrujících osob pochází právě z těch nejchudších vrstev země původu. Výzkumy ale dokazují, že to není tak úplně pravda, jelikož kdybychom připustili tuto hypotézu, museli bychom uznat, že migranty

zasílané remitence jsou pak určeny bohatší neemigrující části populace. Ale ve skutečnosti mají právě emigranti mnohem vyšší vzdělání než ti, kteří v zemi původu zůstávají. Většina migrantů, kteří migrují do zemí OECD má středoškolské či vyšší vzdělání. Tento jev je přirozený, jelikož většina migrantů s výjimkou migrace na krátkou vzdálenost (z Mexika do USA, z Turecka do Evropy) obecně musí mít přístup k informacím, financím, aby mohli překročit hranice. Není podstatné, zda legálně či nelegálně, ale ta chudší vrstva tento přístup nemá a takové riziko si ve většině případů nemohou dovolit. Ronald Skeldon (2003) uvádí, že v historii lidstva existuje pouze jeden příklad, a to Velký hladomor v Irsku v letech 1845-1850, který způsobil emigraci do zahraničí (Severní Ameriky). Z toho důvodu autor uvádí, že migrace patří především ke vzdělanějším členům populace.

Dle World Bank (2003), existují samozřejmě i jiné mýty, které souvisí s důsledky mezinárodní migrace. Ekonomicky rozvinuté státy mají strach, že velké imigrační vlny mohou ovlivňovat kulturní hodnoty a zničit národní bezpečnost. Úbytku a nedostatku kvalifikovaných odborníků, tzv. *brain drain* se obávají rozvojové země, z toho důvodu, že tyto lidi nenahradí ani zasílané remitence a další pozitivní konsekvence mezinárodní migrace.

3.2 Dopady mezinárodní migrace

Dopady, které s sebou přináší zahraniční migrace, je velmi těžké hodnotit a následně interpretovat. Většinou dochází k hodnocení kladných a záporných stránek, které migrace s sebou přináší pro hostitelské země, respektive pro samostatné migranty. Účinky zahraniční migrace je možné rozdělit do sedmi kategorií, tj. ekonomické, demografické, zdravotní, institucionální a kulturní, sociální a politické.

Ekonomické účinky se projevují snahou migrujících osob dostat se do hostitelské země, kde jsou mzdy pracujících odlišné (vyšší) v porovnání s původní zemí. Baršová (2005) definuje, že většina statistických výzkumů poukázala na to, že dočasná ekonomická migrace ve značné míře přispívá ke vzniku trvalé ekonomické migrace. V takovém případě je vhodné podle Heywood (2011) termínovat i přínos, který s sebou přináší pracující migranti, a to zaplnění mezer na trhu práce, pokrok v národním hospodářství anebo růst poptávky po zboží a službách v hostitelských zemích.

Dlouhodobé zkoumání migrace a jejich **demografických účinků** prokázalo, že z dlouhodobého hlediska mají jen nízký a nepatrný přínos. Jak uvádí Divinský (2005), vlivem demografických účinků se v hostitelské zemi mění přírůstek populace, podíl obyvatelů v mladším věku apod. Ve značné míře však dochází také k dramatickým změnám, které jsou viditelné na rasové, náboženské a etnické struktuře obyvatelstva. Problematiku řeší také Drbohlav (2011), kdy ekonomické a demografické faktory v chudších zemích světa patří mezi prvotní a základní motivace, které navádí populaci v zemi k migraci.

Dále autor Divinský (2005) uvádí, že migrace s sebou přináší také různé **zdravotní hrozby**. Nejčastěji vznikají tehdy, když u většího počtu osob jen ojediněle dochází k zavedení opatření, které by bránili šíření infekčních, anebo přenosných onemocnění. Nedostupnost zdravotních vakcín, které brání přenosům takovýchto onemocnění, může být způsobené nedostatkem finančních prostředků migrujících osob, případně odmítnutím zdravotnických institucí.

Masové pohyby migrujících osob také výrazně přispívají ke **kulturním a institucionálním** změnám, ke kterým dochází v cílových zemích. Institucionální změny jsou charakteristické potřebou vybudovat instituci na podporu, registraci, integraci a vzdělání migrantů. Na jedné straně dochází k procesu obohacení sociální a kulturní diverzity, takže heterogenní populace se spolu úspěšně spojí s množstvím kladných efektů. Avšak, mohou se vyskytovat také sociální konflikty, zvýšená kriminalita, vysoká míra xenofobie, segregace a rasismus vůči přistěhovalcům. Všechna tato negativa mohou postupně vést ke vzniku nacionálních a extremistických skupin, čímž dochází k ohrožení bezpečnosti a politické stability v zemi.

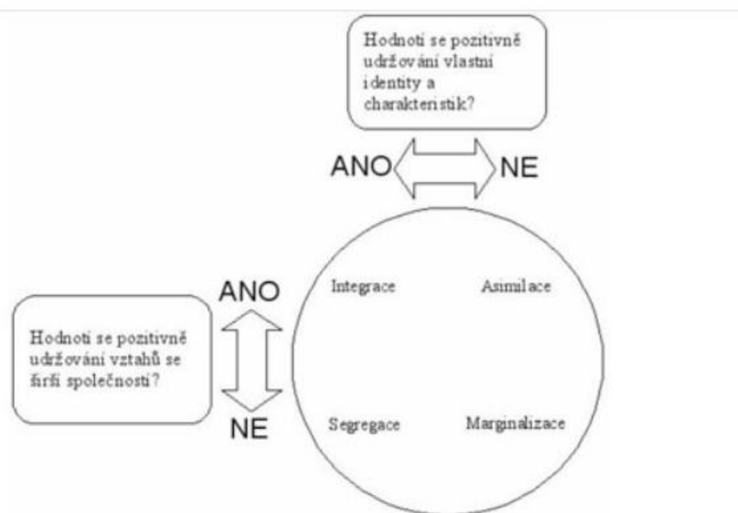
4. Integrace

Nejdůležitějším bodem v procesu dlouhodobé nebo trvalé migrace cizinců je jejich začlenění. Pod pojmem integrace v souvislosti s migrací rozumíme začlenění migranta do nové společnosti. Dle Ministerstva práce a sociálních věcí (2016) má integrace za cíl vzájemné soužití cizinců s majoritní společností. Integrace navazuje na socioekonomické důsledky, které přináší přítomnost cizinců v určitém státu, kdy správně provedená integrace zvyšuje šanci na eliminaci nežádoucích kriminality, nezaměstnanosti atd. Úspěšná integrace záleží na mnoha faktorech, mezi které se řadí: národnost cizince, přijetí cizince okolím, zda již někoho v nové zemi zná, správně zvolená migrační politika a ochota integrace do nové společnosti. Jak uvádí Sargsyan (2018), mezi přístupem původního obyvatelstva nebyl odhalen žádný systematický vztah a sociální integrace přistěhovalců. Mezi společnostmi bylo zjištěno nižší vnímání diskriminace a vyšší sociální integrace první generace přistěhovalců v zemích, kde naturalizační status imigrantů je lépe zajištěn a možnost dvojího občanství je omezenější.

V souvislosti s integrací je nutné si definovat pojem akulturace, jak formuluje Herskovits (2012). Mezikulturní psychologie se zabývá vztahy mezi jednotlivými etniky. Jednotlivé země a kultury se mírou přijetí cizinců liší. Může docházet k dominantnímu postavení jednoho etnika nad druhým nebo ke změnám v jedné či obou kulturách, díky působení odlišnosti daných kultur. Pojem akulturace znamená určitý proces postupného přijímání prvků nové kultury (názorů, termínů, chování, institucí) jednotlivci, skupinami či společenskými vrstvami pocházejícími z jiného kulturního prostředí. Adaptace vzniká prostřednictvím interakcí mezi jednotlivými kulturami díky migraci a mezinárodním obchodním stykům. Když k tomu dochází, jedna skupina přijme veřejné znaky skupiny té druhé, ale v soukromí si ponechá svojí původní kulturu. V rámci akulturace dochází ke vzniku nových kultur, jež obsahuje prvky dvou původních nyní již smíšených kultur.

Asimilaci definuje Loužek (2017) jako přizpůsobení jedné, zpravidla minoritní etnické nebo sociální skupiny, většinové společnosti. Jedná se o nejzazší formu akulturace. Asimilovaná skupina přijímá od majoritní společnosti jednak jazyk, morálku, ale i chování, nové zvyky a tradice. Původní kultura se většinou nikdy zcela nevytratí. V případě, že je skupina asimilovaná, znamená to, že není sociálně odlišná od většinové společnosti.

Z pohledu strategie začlenění do nové společnosti dle Berry (2001), mají cizinci možnost volby, jak se zachovat v novém prostředí. Tato volba chování ve velké míře ovlivní, jakým způsobem se přizpůsobí životu na novém místě. Zpočátku řeší první otázku viz obrázek č. 1, zda si menšina při styku s novou kulturou svojí kulturní identitu uchovává, nebo se jí vzdává (viz. problém č. 1), nadále řeší, zda se snaží, nebo nesnaží o kontakt s majoritní kulturou (viz. problém č. 2). Na základě toho je možné získat kulturní strategii imigrantů, a to podrobně asimilaci, separaci, integraci a marginalizaci. Během integrace si migrant zachovává svoji kulturu a snaží se o kontakt s většinovou společností, zatímco asimilace se svojí kultury vzdává, ale vztahy s většinovou komunitou udržuje. V průběhu separace a marginalizace se dominantní kultury migranti straní, zatímco během separace si alespoň ponechávají svoji kulturu, ale u marginalizace ji naopak ztrácejí. Za nejméně výhodnou akulturační strategii je považována marginalizace.

Obrázek 1: Model strategií akulturace podle Berry (1997)
Zdroj: Inkluzivníškola.cz, 2021

Výše zmíněné strategie zahrnují dobrovolnost rozhodnutí migrantů. Z toho důvodu se Berry (2001) rozhodl rozšířit tento koncept o třetí dimenzi, která řeší, zda dominantní skupina hraje důležitou roli ve výběru akulturace. Podle toho popisuje multikulturalismus, melting pot, segregaci a exkluzi, jenž jsou ekvivalenty strategií v prvním případě, s takovým rozdílem, že v tento moment má určující vliv hlavní skupina populace.

4.1 Definice procesu integrace a integračních konceptů

Na mezinárodní scéně nebo mezi autory panuje shoda, že pro proces integrace neexistuje jednotná ustálená definice. Za jednu z hlavních příčin se považuje fakt, že autoři, politici či odborníci vnímají odlišně integrační proces a jeho samotnou realizaci v praxi. Nicméně, na druhé straně se autoři shodují na skutečnosti, že integrace představuje komplexní obousměrný proces, který je založený na vzájemném respektu všech složek obyvatel.

Mezinárodní organizace pro migraci (IOM, 2004), definuje integraci jako proces vzájemné adaptace mezi hostitelskou společností a samotnými migranty, ať už jde o jednotlivce anebo skupiny lidí. Příchodem cizinců se otevírají dveře pro formování a zároveň implementování nových integračních politik. Je důležité poznamenat, že úspěšnost integračního procesu závisí na více aktérech, kterými jsou samostatní přistěhovalci, komunity, instituce anebo společnost jako celek. Dle analýz European Commission (2016), členské státy EU mají rozdílné požadavky a podmínky na začlenění cizinců do hostitelské společnosti.

Jelikož byli cizinci vždy přirozenou součástí společnosti, tak už v minulosti se snažili vrcholní představitelé v evropských zemích aplikovat několik integračních konceptů. Ve světové teorii existuje mnoho výzkumů o modelech a mechanismech integrace. Autorka Lialina (2012), poukazuje na to, že proces integrace je v západních aplikovaných výzkumech častokrát zaměněný s procesem asimilace. Podle ruské socioložky A. Prochorové zahrnuje integrace dvě základní složky, a to právní integraci a socializaci.

Milton Gordon byl jedním z autorů prvního integračního modelu nazývaného jako model tavícího hrnce. Koncept vychází z představy o homogenní kultuře a jednotné totožnosti v rámci společnosti národních států, tedy charakteristickým znakem bylo evidentně odmítání vlastní identity migrantů nebo jejich vlastních kulturních hodnot. Integrace nových rezidentů by na tomto principu měla fungovat ve prospěch identity hostitelské společnosti.

Druhý integrační model je založený na principu asimilace, jak dále uvádí autorka Lialina. V případě politiky asimilace mají zodpovědnost za implementaci tohoto modelu především přistěhovalci. Země se při výběru asimilačního integračního modelu většinou zaměřují

na neutralizaci kulturní a sociální rozmanitosti společnosti, čímž vytvářejí etnicky nestranný národ.

Koncept multikulturalismu je opačným principem integrace migrantů, v evropských zemích, jakými jsou například Holandsko, Francie, Německo či Švédsko, byl implementovaný jako oficiální vládní politika. Za zakladatele se na světové scéně považují Nathan Glaser, Patrick Moynihan a Oscar Handlin. Na rozdíl od první teorie, tento přístup předpokládá, že hostitelská společnost bude hrát klíčovou úlohu při zavádění multikulturního modelu. Koncept multikulturalismu se objevil v rámci politik až v druhé polovině 20. století. Byl založený na principu vytvoření společnosti různých kultur. Hlavní prvek tohoto přístupu představovala integrace migrantů na základě vytvoření občanské identity, což znamená poskytnutí stejných práv pro jednotlivce, ne pro etnické skupiny v rámci společnosti.

Nicméně odborníci dnes poukazují na základní problémy vzpomínaných posledních dvou konceptů, a to asimilace a multikulturalismu. Při realizaci asimilační politiky v praxi se ukázalo, že hlavní zásadou tohoto modelu by mělo být úplné řešení identity přistěhovalců v hostitelské společnosti. V důsledku neustálé migrace ale odborníci považují úplné řešení identity za neudržitelné. Dnes není možné popřít vliv kultury etnických menšin na dominantní kulturu, především muslimské komunity hrají významnou úlohu v rámci evropských společností a mají veliký vliv například na francouzskou společnost během 20. století. Vedoucí představitelé většiny evropských zemí vyslovili kritiku na model multikulturalismu. Kritizován byl především princip rovnosti všech kultur, který v praxi etnické skupiny od majoritní společnosti spíše odděluje, než spojuje čímž vzniká konfrontace v rámci společenských komunit. V konečném důsledku jsou neustále čitelné rozdíly mezi kulturně odlišnými jedinci. Z uvedeného důvodu mnozí autoři nebo političtí představitelé označili multikulturní model za neúspěšný princip řízené politiky.

Z analytického hlediska dělí Rosenberg (2012) integraci na 3 základní dimenze, respektive hovoří o takzvané sociální, kulturní a politické dimenzi. Je nutné podotknout, že trojdimenzionální dělení není myšleno normativně. Klíčový pojem, od kterého se odvíjí analytický rámeček integrace, značí pojem "občané". Sociální integrace představuje dynamický proces, jejímž hlavním cílem je dosáhnout stavu, který je založený

na takzvaném ideálu “sociální soudržnosti“. Hlavní úlohu hraje interakce mezi domácím obyvatelstvem a cizinci. Otázkou zůstává, zda mají cizinci v praxi stejná práva a příležitosti, jako majoritní společnosti. Další otázkou, kterou se odborníci a mezinárodní organizace zabývají je, zda mají stejný přístup k sociálním výhodám, jakými je například základní zdravotní pojištění či státem poskytovaná sociální pomoc. Hlavním cílem je podpora mezinárodní migrace a integračního procesu v rámci nových společností. V případě politické dimenze integrace hraje důležitou roli skutečnost, do jaké míry jsou přistěhovalci považováni za plnohodnotného člena politické komunity. Politický rozměr zahrnuje také otázku, zda je reálné, aby nováčci získali státní občanství, jak v zrychlené formě, tak v rámci dlouhodobého a složitého procesu. Posledním je takzvaná kulturní dimenze. Tuto integraci je možné analyzovat na základě pozorování cizinců, do jaké míry jsou právě přistěhovalcké skupiny odlišné a do jaké míry jsou naopak ochotné sdílet společné hodnoty a preference s domácím obyvatelstvem.

Jak uvádí Baršová (2005), v mnohých případech pokrývá výraz „immigration policies“ kromě imigrační politiky také do velké míry proces adaptace. Ve širší souvislosti, integrační politiky krajín jsou součástí imigrační politiky. Je nezbytné podotknout, že obě politiky řeší jinou stránku migrace, zatím co předmětem integrační politiky je proces začlenění v hostitelské společnosti. Na druhé straně hlavním účelem imigrační politiky je regulace vstupu přistěhovalců. Úspěšná sociální integrace imigrantů a jejich dětí v cílových zemích je zásadní z mnoha důvodů. A co je nejdůležitější, úspěšná integrace imigrantů a lepší sociální přijetí přistěhovalců hostitelskými společnostmi má za následek vyšší příspěvek hostiteli.

Jak uvádí Baldwin (2009), evropská integrace zahrnovala postupné snižování obchodních překážek. Evropané spolu více integrovali v práci, na studijních cestách, a dokonce i na dovolené, aby si začali uvědomovat, že Evropa má společné hodnoty a aspirace, díky kterým se tolik od sebe neliší. Ekonomická integrace byla cestou k politicky sjednocené Evropě.

5. Přehled nastavení migračních politik ve vybraných zemích EU

Evropská migrační politika dosud existovala jako politika se specializovaným zaměřením na harmonizaci podmínek pro konkrétní skupiny migrantů (např. studenty, vědce, rodinné příslušníky), jak uvádí Palíšková (2014). V 90. letech bylo od společné formulace migrační politiky očekáváno, že se stane normou, přesto se tak děje jen v určitém rozsahu. Ačkoli rozhodnutí o tom, zda přijmout či nepřijmout pracovníky z vnějšku EU zůstává v pravomoci jednotlivých členských států, podmínky pro jejich vstup se postupně ladí a otázky, kterým jednotlivé členské státy čelí, se v mnoha ohledech shodují. Výrazně více v oblasti azylu lze zaznamenat hlubokou harmonizaci. Je zde zmíněna pouze okrajově, zejména v těch momentech, kdy azylová politika ovlivňuje postavení cizinců na trhu práce.

Následující kapitola představuje stručný přehled migračních politik, a je věnována praktickému dopadu těchto politik v České republice a Rakousku, přičemž důraz je kladen zejména na pracovní migraci. Obsahuje, různé migrační politiky a popisuje migrační reality v těchto zemích. Některé z používaných termínů se mohou ve vyšetřovaných zemích lišit a některé analyzované kategorie údajů nejsou nutně jednotné. Uvedené údaje se týkají cizinců s legálním pobytem, zatímco pojem "cizinec" zahrnuje jak občany ze zemí mimo EU (tzv. státní příslušníky třetích zemí), tak občany dalších zemí EU. Jak uvádí Čížinský (2014), vybrané země používají různé přístupy k definování pojmu "migrant". V České republice jsou například osoby, které v zemi dlouhodobě pobývaly a neměly české občanství a jsou označovány jako migranti. Získáním občanství jsou naturalizováni a neobjevují se v žádných statistikách o migrantech, dokonce ani pod jiným označením nebo výrazem. Srovnání s Rakouskem ukazuje, že pojem "osoby s migračním pozadím" zahrnuje všechny, jejichž rodiče se narodili mimo rakouské území. Předložená data se pokoušejí poskytnout přiměřenou úroveň srovnatelnosti, avšak v některých případech nejsou kategorie, které jsou k dispozici pro srovnání, založeny na stejné definici.

5.1 Charakteristika české migrační politiky

Ministerstvo vnitra České republiky řídí otázky migrace a integrace. Za politiky související s trhem práce odpovídá Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. Na zastupitelských úřadech jsou předkládány žádosti o krátkodobá a dlouhodobá víza.

Ministerstvo vnitra České republiky (2021) popisuje, že je česká migrační politika vůči státním příslušníkům třetích zemí založena na jedné zásadní věci: jedná se o možnost dlouhodobého pobytu, pokud žadatel splňuje specifické podmínky spojené s určitým účelem pobytu. Takový záměr je nejčastěji zaměstnání, studium, samostatná výdělečná činnost a rodinný život. Počet žadatelů (a nepřímo také počet vydaných povolení) je dále ovlivněn on-line registračním systémem zvaným Visa point, prostřednictvím kterého jsou podávány žádosti o povolení k pobytu, který stanoví maximální počet žádostí o víza/pobyt, které jsou jednotlivá velvyslanectví schopna vydat. Česká migrační politika tedy nepatří do systémů migrační politiky založených buď na kvótách nebo bodových systémech migrační politiky, ale má vlastní neformální systém regulace počtu žádostí o víza/pobyt. Kombinace těchto dvou zásad (tj. nutnost splnění podmínek spojené se specifickým účelem pobytu, například nalezení zaměstnání nebo přijetí ke studiu, a zároveň stanovení kvót pro podávání žádostí) v praxi vede k tomu, že existují potenciální migranti, kteří splňují všechny požadavky na dlouhodobá víza, ale paradoxně nemají možnost podat svou žádost. Ministerstvo zahraničních věcí usiluje o eliminaci tohoto problému (viz podmínky vstupu migrantů na území a trh práce České republiky).

Jak uvádí Baršová (2005), po svém založení v roce 1993 se Česká republika poměrně rychle stala imigrační a tranzitní zemí. Až do poloviny devadesátých let 20. století byla její migrační politika poměrně liberální a počet cizinců v zemi byl v podstatě zanedbatelný a začal pozvolna narůstat. Tehdy neexistoval žádný legální způsob (kromě sňatku s českým občanem), jak se v zemi naturalizovat. Bohužel, 90. léta neznala formulaci žádné komplexní národní migrační strategie, ale spíše postupné zpřísnování nařízení a praxe týkající se cizinců. Migrační politiky byly koncipovány zejména v kontextu jednání o rozšíření EU a harmonizace české legislativy s právem EU. Od roku 2000 do roku 2008 (tj. v letech, kdy byl nárůst počtu cizinců nejrychlejší), se počet cizinců v České republice zdvojnásobil a dosáhl téměř 450 000 osob. Strukturální pomoc od státu na integraci do společnosti byla více než nedostatečná. Od roku 1999 je pobyt cizinců upraven

zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, a zákonem č. 325/1999 Sb., o azylu. Na jedné straně tyto právní předpisy vedly k zásadnímu zpřísnění pravidel pro vstup a pobyt cizinců, na druhé straně za určitých podmínek zavedly možnost trvalého pobytu v zemi. Kromě toho byl zákon o pobytu opakovaně novelizován, v důsledku čehož se jedná o poněkud nejasný a chaotický kus právních předpisů. Od roku 2008 dochází kvůli hospodářské krizi v ČR ke zpřísnění pravidel a omezení týkajících se přijímání cizinců na trh práce. V této době přijala vláda řadu opatření, jejichž cílem bylo nejen omezit a zabránit vstupu migrantů do České republiky, ale také snížit počet migrantů, kteří již v zemi pobývali. V roce 2009 (9. února) bylo vydáno vládní usnesení č. 171/2009 o zajištění bezpečnosti v souvislosti s propouštěním zahraničních pracovníků v důsledku hospodářské krize. V té souvislosti došlo k realizaci dvou návratových programů zaměřených na migranty, kteří přišli o práci kvůli hospodářské krizi. Omezující vládní opatření pokračovala nadále i v roce 2010, kdy bylo vydáno doporučení, aby všechny úřady práce následně monitorovaly trh práce a vydávaly povolení k zaměstnání pro cizince se zvýšenou opatrností, tedy nevydávat povolení k zaměstnání cizinců na takové pracovní pozice, které mohou být obsazeny osobami s volným vstupem na český trh práce. Nebyl brán ohled na pobyt nebo míru integrace jednotlivých cizinců. Další omezení a zásadní změna migrační agendy byla zavedena novelou zákona o pobytu, která vstoupila v platnost dne 1. ledna 2011. Od tohoto data všechny pobytové záležitosti, kromě krátkodobých víz, byla převzata Ministerstvem vnitra ČR a jeho Odborem azylové a migrační politiky.

Co bylo charakteristické pro rok 2012, bylo velké množství směrnic, pokynů a opatření vydaných Ministerstvem práce a sociálních věcí, která nebyla pro migranty přínosná. Celý vývoj se vyostřil 25. ledna 2012, kdy byl vydán velmi kontroverzní metodický pokyn všem regionálním pobočkám Úřadu práce. Na základě tohoto pokynu s účinností od července 2012, měly tyto úřady přestat udělovat povolení k zaměstnání migrantům v takových případech, kdy byla požadovaná kvalifikace nižší než ukončené středoškolské vzdělání s maturitou. Co se týče stávajících povolení k zaměstnání, ta mohla být prodloužena pouze o šest měsíců. Nad rámec povinností uložených zákonem o zaměstnanosti vznikla povinnost předložit k žádosti o povolení k zaměstnání úředně uznané doklady o odborné způsobilosti. S ohledem na kritiku, kterou vyjádřili zejména zaměstnavatelé, byl zmírněn dalším pokynem z 8. března 2012. Podle tohoto pokynu měly

jednotlivé pobočky Úřadu práce velmi pečlivě zvážit vydání povolení k zaměstnání pro pozice s nízkou kvalifikací. Tato povolení měla být vydávána pouze v případech, kdy by nevydání mohlo vést k závažnému ekonomickému důsledku pro zaměstnavatele, vedoucí ke ztrátě pracovních míst a propouštění. I tento pokyn se stal terčem kritiky. Dne 17. srpna 2012 byla zveřejněna směrnice generálního ředitele českého Úřadu práce. Tato směrnice č. 19/2012 Postup a pokyny k realizaci politiky zahraniční zaměstnanosti obsahovala další upřesnění pokynů, které dříve vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Poslední a velmi zásadní změnu představuje zákon č. 101/2014 Sb., který vstoupil v platnost 24. června 2014. Tento zákon pozměnil zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců v území České republiky. Dále upravil některé další kusy zákona č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, zákona č. 262/2006 Sb. zákoník práce, zákona č. 18/2004 Sb. o uznávání odborných kvalifikací, a některé další související zákony. Důvodem pro změnu výše uvedených nařízení je implementace směrnice Evropským parlamentem a Rady 2011/98/EU ze dne 13. prosince 2011 o jednotném postupu vyřizování žádostí. Týká se jednotného povolení k pobytu a práci na území členského státu pro státní příslušníky třetích zemí a společného souboru práv pracovníků ze třetích zemí, kteří mají oprávnění pobývat v některých členských zemích.

Zásadním bodem úpravy jednotného povolení („single permit“) je pojem kombinovaného dokladu (zaměstnanecká karta), který umožňuje migrantům pobyt, a zároveň výkon určitého zaměstnání. Podle dosud platných právních předpisů existovaly dva koncepty, které umožňovaly migrantům vykonávat práci v České republice. Migrantů potřebovali buď pracovní povolení a současně povolení k pobytu (ve formě víza nebo povolení k pobytu), nebo byl povolen zvláštní typ pobytu za účelem zaměstnání, na základě zelené či modré karty, z nichž každá obsahovala jak povolení k zaměstnání, tak povolení k pobytu.

Čížinský (2014) dále formuluje, že za účelem jediného povolení by měla být pomoc migrantům a jejich zaměstnavatelům, má zjednodušit postupy a usnadnit kontroly týkající se povolení pobytu a legálnosti zaměstnávání. Je však nutné upozornit na určité napětí mezi touhou po spravedlivém přístupu k cizincům a jejich právům na jedné straně, a skutečností, jak snadné je provádět kontroly migrantů na straně druhé. V této chvíli

je také třeba zmínit velkou administrativní zátěž způsobenou vydáváním biometrických průkazů. Výše uvedená změna tak přinesla zásadní změnu právních předpisů v oblasti migrace pracovních sil. Nový právní předpis předpokládá zrušení dlouhodobých víz za účelem zaměstnání a zelených karet, nebo spíše jejich sloučení do jedné zaměstnanecké karty. Možnost zůstat na základě modré karty zůstává zachována. Přijímání migrantů na trh práce v porovnání s dřívějšími právními předpisy (kdy tato oblast byla primárně v kompetenci Ministerstva práce a sociálních věcí), je ve stále větší míře kompetencí Ministerstva vnitra ČR, jenž v této oblasti nadále posiluje své postavení.

Jak uvádí Ministerstvo vnitra České republiky (2021), dne 29. července 2015 vláda České republiky přijala usnesení č. 621 o Strategii migrační politiky a o Komunikační strategii k migraci. Tento dokument definuje klíčové zásady migrační politiky ČR, jenž stanovuje základní a dlouhodobé cíle na národní a unijní úrovni, který představuje konkrétní nástroje sloužící k jejich dosažení. Strategie migrační politiky je rozčleněna do 7 tematických modulů, které odpovídají jednotlivým stěžejním zásadám. Vyjma bezpečnosti státu se jedná o následující tematické okruhy:

- integrace cizinců,
- nelegální a návratová politika,
- mezinárodní ochrana,
- vnější dimenze migrace (včetně rozvojových a humanitárních aspektů)
- volný pohyb osob v rámci EU a schengenského prostoru,
- legální migrace a
- provázanost se společnými politikami EU v oblasti migrace.

5.2 Charakteristika rakouské migrační politiky

Problematická oblast integrace a migrace v Rakousku spadá do kompetence Spolkového ministerstva vnitra (Bundesministerium für Inneres, BMI), odpovědné za regulace migračních toků, pobytů a krátkodobých víz, jak uvádí European Migration Network, (2010). Od roku 2003 toto ministerstvo navrhlo také roční kvóty týkající se usazování státních příslušníků třetích zemí v Rakousku pro neekonomické účely, vydávání víz a rozvoj spadají do působnosti Spolkového ministerstva pro evropské a mezinárodní

vztahy (BMEIA). Na začátku roku 2014 byl zřízen nový úřad podřízený Ministerstvu vnitra: Spolkový úřad pro přistěhovalectví a azyl (BFA), který nově rozhoduje o žádostech o mezinárodní ochranu a o pobytových povoleních udělených z výjimečných důvodů.

European Migration Network (2010) tvrdí, že v Rakousku je to Spolkové ministerstvo práce, sociálních věcí a ochrany spotřebitele (Bundesministerium für Arbeit, Soziales und Konsumentenschutz, BMASK), které je odpovědné za politiku zaměstnanosti, včetně podmínek pro vydávání pracovních povolení cizincům a rozhodování o ročních kvótách na pracovní povolení. Úřady práce (Arbeitsmarktservice, AMS) podléhají tomuto ministerstvu. Právě prostřednictvím těchto úřadů vedou místní orgány správní řízení o pracovních povoleních pro cizince; tyto úřady jsou rovněž odpovědné za poskytování informací, služeb a poradenství občanům.

Pokud jde o migrační politiku, odráží se federální struktura státu v kompetencích jednotlivých vlád spolkových zemí (Landesregierungen) jsou to převážně tyto země, které stanovují maximální roční limity pro vydávání povolení k pobytu na svém území a mají možnost vyjádřit se, kdy jde i o kvóty pro sezónní pracovníky. Zemští hejtmani zastávají pozici prvotní autority při udělování oprávnění k pobytu. Obvykle přenášejí své pravomoci na zemské správní orgány. Mohou také přijímat konkrétní opatření v oblasti sociální integrace cizinců, například v oblasti bydlení a vzdělávání. Státní (zemské) vlády také rozhodují o plnění kritéria pro udělení státního občanství v žádostech cizinců o rakouské občanství.

Rakouská politika je založena na tripartitním politickém modelu – systému sociálního partnerství (Sozialpartnerschaft) mezi vládou, odborovými svazy a zaměstnavatelem. Fassmann (2008) uvádí, že v Rakousku má sociální partnerství značný vliv na mzdovou, hospodářskou a sociální politiku trhu práce, činí tak prostřednictvím hledání kompromisů a uzavírání politických dohod. Až do dneška silná pozice sociálního partnerství v oblasti pracovní migrace je odvozena od tzv. Raab-Olahovy dohody, jež byla uzavřena v prosinci 1961, na jejímž základě byl rakouský trh práce otevřen zahraničním pracovníkům. V roce 1961 byl kancléřem Rakouska Julius Raab a předákem Federace odborářů Franz Olah. V současnosti, při určování kvót pro vydávání pracovních povolení je třeba odbory konzultovat.

Rakouská migrační politika se rozvíjí již více než padesát let a během této doby prošla několika zásadními změnami, ať už ve vztahu k potřebám domácího trhu práce, nebo v důsledku změněných migračních toků. V šedesátých letech Rakousko bylo se svou plánovanou cirkulační migrací zahraničních pracovníků spíše neúspěšné, tvrdí Fassmann (2008). Později, v sedmdesátých letech, se Rakousko poprvé muselo vyrovnat se skutečností, že nabídka převýšila poptávku na svém trhu práce. Výsledkem bylo přijetí zákona o Zaměstnávání cizinců od roku 1975, které upřednostňovalo zaměstnávání domácích pracovníků před cizinci. Po další imigrační vlně na přelomu století 80. a 90. let spolu s pádem železné opony a rozpadem sousední Jugoslávie se počet cizinců v zemi zvýšil takovým způsobem (ze 4 na 8 % celkového počtu obyvatel), že rakouská vláda reagovala stanovením kvót na počet pracovních povolení. (tzv. spolkový limit – Bundeshöchstzahl), definovaný jako specifické maximální procento cizinců na celkové rakouské pracovní síle v jednom roce, obvykle mezi 8 % a 10 %. Kvóty byly uplatňovány od roku 1990 do roku 2013. V tomto roce byla zadaná kvóta stanovena podle počtu pracovních migrantů na 260 579 osob. Po překročení tohoto čísla bylo možné snížit vydávání pracovních povolení. Za rok 2014 nebyla však stanovena žádná federální kvóta.

Dále autor Fassmann uvádí, že zásadnější změny v rakouské migrační politice i v jejím politickém diskurzu nastaly až v roce 2004, kdy státní příslušníci z nových členských států EU začali pracovat v Rakousku jako sezónní pracovníci. I když poté Rakousko využilo použitelné přechodné období v největším možném rozsahu, a to po dobu sedmi let, přijetí pracovníků z těchto zemí na rakouský pracovní trh byl omezen do 1. května 2011. Vnitřní migrační toky EU zajistily v posledních letech nejvyšší podíl migrace do Rakouska. Velkou část migrantů v zemi tvoří i občané jiných starých členských států EU, podle dat OECD (2015). Nejvíce jsou zastoupeni Němci, kteří v roce 2009 tvořili až 15 % z celkové populace cizinců narozených v zahraničí. Tento trend vysvětluje skutečnost, že v době hospodářské krize je Rakousko nadále zemí s volnými pracovními místy a vysokými mzdami.

V roce 2014 země očekávala další nárůst migrantů z Bulharska a Rumunska, pro které se rakouský pracovní trh právě otevřel po dalším sedmiletém přechodném období. Zvláštní pravidla zaměstnávání občanů EU se vztahují pouze na chorvatské státní příslušníky. Současná rakouská politika pro kontrolu ekonomické migrace závisí na tom, jak se vyhodnotí potřeby trhu práce. Zaměřuje se na lákání vysoce kvalifikovaných cizinců

ze třetích zemí. Kromě evropských modrých karet zavedlo Rakousko v roce 2011 dva nové typy dvojích povolení k pobytu ve formě červeno-bílo-červené karty a červeno-bílo-červené karty Plus (viz níže), vydané v rámci bodového systému. Základem bodového systému je hodnocení: kvalifikace, pracovní zkušenosti, jazykové znalosti, věk, studium v Rakousku (u vysoce kvalifikovaných). Podmínkou není znalost německého jazyka, ale umožňuje získat více bodů. Nový systém reguluje migraci do Rakouska a přístup na trh práce člení do tří skupin zahraničních pracovníků: 1) vysoce kvalifikovaní pracovníci 2) odborníci pracující v nedostatečně obsazených sektorech, a 3) ostatní klíčově důležitý personál. Kromě toho je rakouská migrační politika příznivá pro samostatně výdělečně činné rozhodující pracovníky, zahraniční absolventy a rodinné příslušníky, a výše uvedené kategorie zahraničních pracovníků. Například vzhledem k cíli udržet si v zemi studenty a výzkumné pracovníky ze třetích zemí, kteří získali magisterský titul v Rakousku, mají tyto lidé povoleno zůstat v zemi po dobu dalších šesti měsíců, během nichž mohou hledat práci. Na podporu mobility těchto migrantů v dubnu 2012 rakouský parlament přijal rozhodnutí o zjednodušení systému uznávání kvalifikace pro cizince s vysokoškolským vzděláním. Díky tomuto rozhodnutí byly čekací doby zkráceny a byla zavedena služba pro uznávání diplomů neregulovaných povolání, jak uvádí Čech (2014). Tyto změny byly zahájeny s cílem podpořit legální migraci do země na základě různých osobních nebo pracovních kritérií, a tím podpořit rozvoj Rakouska, jako země obchodu. Kromě toho v řadě s harmonizací vnitrostátního práva s předpisy EU od ledna 2014 Rakousko rozšířilo vydávání povolení k jednotnému pobytu pro další skupiny třetích zemí státních příslušníků (umělci nebo zaměstnanci způsobili k neomezenému přístupu na trh práce).

6. Podmínky vstupu na území a trh práce

V následující části diplomové práce bude popsán vstup migrantů na území České republiky a Rakouska, jakými postupy se musí řídit a jaká mají práva. Dále bude také stručně popsán vstup na trh práce a to, jaký druh povolení může migrující člověk získat.

6.1 Vstup na území České republiky

Migrační a integrační problematiku České republiky řeší Ministerstvo vnitra ČR, popřípadě Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Zákonem č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů v platném znění (dále jen „zákon o pobytu cizinců“) se řídí vstup a pobyt migrantů na území ČR, stejně jako jejich vycestování. MVČR (2021) udává, že se mimo jiné řídí i nařízeními Evropské unie, jako například Nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009 ze dne 13. července 2009 o kodexu Společenství o vízech (vízový kodex).

V souvislosti se zákonem o pobytu cizinců je nutné rozlišovat mezi státními členy EU, rodinnými členy občanů EU a ČR, státními příslušníky třetích zemí bez vízové povinnosti a státními příslušníky třetích zemí, kteří vízovou povinnost mají. Občané EU mají nejjednodušší podmínky pro vstup a pobyt na území České republiky, stejně tak jako občané Islandu, Lichtenštejnska, Norska a Švýcarska (na ně se vztahují stejná práva, jako na občany EU). Mohou vstoupit a přechodně pobývat na území ČR bez víza (viz §18 písm. c) pouze na základě cestovního dokladu či průkazu totožnosti, a mají naprosto volný přístup na trh práce. Jedinou povinností, kterou mají, je povinnost ohlašovací, pokud jejich délka pobytu na území ČR bude delší než 30 dnů. V takovém případě musí ohlásit svou přítomnost do 30 dnů ode dne vstupu na území České republiky příslušnému oddělení cizinecké policie podle místa pobytu (viz § 93 odst. 2. zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců). Při pobytu mají cizinci možnost požádat o potvrzení ohledně přechodného pobytu, pokud jejich pobyt překročí 30 dnů. Toto osvědčení bude sloužit jako „doklad“ při prokazování doby dočasného pobytu v dané oblasti i pro jiné účely (například přihláška k trvalému pobytu, nárok na sociální dávky atd.). Rodinní příslušníci mají mimo jiné také zjednodušené podmínky vstupu a pobytu.

Cizinci, kteří nemají s Českou republikou vízovou povinnost, mohou na území ČR, resp. na celém území Schengenského prostoru, zůstat po dobu 90 dnů během každých 180 dnů. Dále MVČR (2021) uvádí, že v České republice mohou zůstat bez víza pouze státní příslušníci zemí, kteří mají s Českou republikou uzavřenou bilaterální smlouvu o bezvízovém styku, a to před 21. prosincem 2007. O povolení k pobytu musí žádat, pokud se rozhodnou na území ČR vykonávat jakoukoliv výdělečnou činnost (tj. alespoň krátkodobé vízum).

Cizinci z třetích zemí, kteří nejsou rodinnými příslušníky občana EU či ČR, mohou na území ČR pobývat pouze na základě krátkodobého či dlouhodobého víza a dlouhodobého pobytu, (modrá karta a zaměstnanecká karta) či trvalého pobytu nebo udělené mezinárodní ochrany (viz. Zákon č. 325/1999 sb., o azylu). Cizinec, vyjma držitele trvalého pobytu, musí plnit po celou dobu svého pobytu podmínky stanovené pro konkrétní účely, jimiž jsou: zaměstnání, podnikání, studium, sloučení s rodinou, strpění nebo tzv. ostatní. Žádosti ohledně víz a pobytu se žádají na zastupitelských úřadech v zemi původu. Lze zažádat také přímo na území ČR u Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR. V případě neudělení víza má cizinec nárok na podání do 15 dnů od doby doručení žádost o nový posudek své žádosti na Ministerstvu zahraničních věcí ČR (krátkodobá víza) nebo na Ministerstvu vnitra ČR (dlouhodobá víza) (Zákon §180e č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců). Soudní přezkum je možný pouze v případě, kdy dojde k neudělení víza rodinnému příslušníkovi občana EU nebo ČR.

6.2 Vstup migrantů na trh práce České republiky

Hlavním hlediskem možnosti vstupu na trh práce je státní příslušnost cizince, jeho rodinný vztah s občany EU, ČR, a nakonec druh povolení k pobytu. MPSV (2020) sděluje následující: pilířem právního dohledu nad možností vstupu přistěhovalců na český trh práce je zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Rozlišuje:

- cizince se stejným státním občanstvím jako občané ČR a
- cizince, jejichž vstup na trh práce je omezen.

V první kategorii se jedná o vyčerpávající seznam cizinců uvedených v § 3 odst. 2. a 3. zákona o zaměstnanosti, takovýto cizinci se pro účely tohoto zákona nepovažují za cizince (§85 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti). Tito cizinci musí předložit zaměstnavateli doklady, aby dokázali, že patří do určité kategorie přistěhovalců. Povinností zaměstnavatele je nejpozději v den nástupu cizince do zaměstnání písemně informovat příslušný úřad. Dále musí vést evidenci občanů EU a jejich rodinných příslušníků. Do této kategorie mohou spadat i cizinci, kteří k zaměstnání nepotřebují pracovní povolení, dle § 98 citovaného zákona. Jedná se například o:

- cizince s udělenou mezinárodní ochranou,
- cizince s trvalým pobytem,
- cizince, kteří na území ČR pobývají na základě povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společné soužití rodiny,
- cizince, kteří se na území ČR soustavně připravují na budoucí povolání,
- cizince, již jsou duchovní církve či náboženské společnosti registrované v ČR,
- cizince, vyslané na území ČR zahraničním zaměstnavatelem na základě smlouvy s českou právnickou či fyzickou osobou (za účelem zvyšování si dovedností a kvalifikací potřebných k výkonu práce u zahraničního zaměstnavatele mimo území ČR) atd.

Cizinci, kteří nejsou uvedeni v § 3 odst. 2,3 a v § 98 zákona o zaměstnanosti, a jejich vstup na trh práce je omezen, potřebují k výkonu práce zaměstnaneckou nebo modrou kartu, popřípadě platné povolení k zaměstnání, které vydává krajská pobočka Úřadu práce ČR spolu s platným povolením k pobytu na území ČR.

Zaměstnanecká karta

Zaměstnaneckou kartou (dále jen ZK), dle MVČR (2021) se rozumí určitý druh povolení k dlouhodobému pobytu na území České republiky. Účelem pobytu cizince je výhradně zaměstnání delšího než 3 měsíce. Cizinec, který obdrží ZK má právo:

- pobývat na území ČR,
- pracovat na pracovní pozici, na kterou byla ZK vydána,
- pracovat na pracovní pozici, na které mu byl dle dřívější právní úpravy udělen souhlas či kterou cizinec řádně oznámil.

ZK nahrazuje vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem zaměstnání, povolení k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání a mimo jiné také zelenou kartu, které již nejsou vydávány. Co se týče modrých karet, ty jsou nadále vydávány.

Zaměstnanecká karta má dvojí charakter a to: „duální“ – ta spojuje povolení k zaměstnání a povolení k pobytu a „neduální“ opravňuje cizince pouze k pobytu na území.

Duální typ ZK s sebou nese určitá kritéria a cizinec má povinnost se ucházet o pozice uvedené v Centrální evidenci volných pracovních míst (dále jen „CEVPM“). Zaměstnavatel má za úkol nahlásit na krajské pobočce Úřadu práce ČR volná pracovní místa a vyslovit souhlas, že pokud nedojde k obsazení do 30 dnů, může Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR (dále jen „MPSV“) toto místo zařadit do CEVPM. V případě, že byla zaměstnavateli pravomocně uložena za poslední rok pokuta za umožnění výkonu nelegální práce nebo lze volné místo obsadit jinak, MPSV nemusí místo zařadit do CEVPM (viz §37a odst. 6 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti). Tato zaměstnanecká karta duálního typu může být vydána Ministerstvem vnitra ČR i cizinci, který pobývá na území ČR na základě víza k pobytu nad 90 dnů, jenž je na území zaměstnán, a na základě toho mu bylo vydáno povolení k zaměstnání, i když k vydání ZK není dle zákona o zaměstnanosti vyžadováno, a žádá o vydání zaměstnanecké karty u téhož zaměstnavatele na stejnou pozici.

Co se týče ZK neduálního typu, o tu může žádat cizinec, kterému bylo vydáno na danou pracovní pozici povolení k zaměstnání (v případě, že dle zákona o zaměstnanosti bylo vyžádáno) nebo cizinec, který má dle tohoto zákona volný přístup na trh práce. V tomto případě se už nejedná o pracovní pozice uvedené v CEVPM a Ministerstvo vnitra ČR nezkoumá odbornou způsobilost, jenž je prohlížena Úřadem práce nebo zaměstnavatelem, v ohledu na to, zda ji bude požadovat či nikoliv.

MPSV (2020) tvrdí, že u obou typů karet musí mezi cizincem a jeho zaměstnavatelem existovat pracovněprávní vztah. Ve všech případech musí být rozsah týdenní pracovní doby minimálně 15 hodin, dle zákona č. 326/1999 Sb., § 42 g ost. 2 písm. b) o pobytu cizinců. Dále měsíční mzda, plat či odměna nesmí být nižší než základní sazba měsíční minimální mzdy, která činí v roce 2021 15 200 Kč, resp. 90,50 Kč za hodinu.

V případě duálního typu ZK je cizinec povinen prokázat odbornou způsobilost požadovaným vzděláním nebo požadovanou odbornou kvalifikací či splněním podmínek pro výkon regulovaného povolání, uvádí Čižinský (2014). Cizinec si o ZK zažádá na zastupitelském úřadě v zemi původu či v případě pobytu na území ČR na základě víza k pobytu nad 90 dnů, nebo jiného povolení k dlouhodobému pobytu, vydaného za jiným účelem u Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR. Ze zákona je ministerstvo povinno rozhodnout o udělení či neudělení ZK ve správním řízení ve lhůtě 60 dnů ode dne podání žádosti. Ve lhůtě 90 dnů ode dne podání žádosti to může být pouze ve zvláštních případech či v případech, kdy si musí vyžádat závazné stanovisko krajské pobočky úřadu práce. Cizinec, který si zažádal o zaměstnaneckou kartu, může pracovat od okamžiku vydání potvrzení o splnění podmínek pro vydání ZK.

6.3 Podmínky vstupu na území a trh práce Rakouské republiky

V Rakousku je oblast migrace a azylu upravena pěti právními předpisy, Bundesministerium (2021):

- 1) zákon o usazování a pobytu (Niederlassungs und Aufenthaltsgesetz, NAG),
- 2) zákon o cizinecké policii (Fremdenpolizeigesetz, FPG),
- 3) zákon o zaměstnávání cizinců (Ausländerbeschäftigungsgesetz, AuslBG),
- 4) azylový zákon (Asylgesetz),
- 5) zákon o státním občanství (Staatsbürgerschafts-gesetz).

Tato cizinecká legislativa tvoří právní základ současné migrační politiky v Rakousku. V oblasti vízové politiky se Rakousko řídí pravidly stanovenými ve Smlouvě o fungování

Evropské unie. Otázky týkající se krátkodobých víz (tzv. schengenská víza) s platností do tří měsíců jsou upraveny přímo použitelným vízovým kodexem (v Rakousku s platností od 5. dubna 2010), zatímco režimy dlouhodobého pobytu se řídí vnitrostátními právními předpisy. V souladu s vízovým kodexem existují v Rakousku tyto kategorie víz: A (letištní tranzitní víza), C (krátkodobá víza do tří měsíců) a D (národní víza). Rakouská národní víza opravňují držitele k pobytu v zemi po dobu 91 dnů nebo do šesti měsíců a mohou si užívat volného pohybu v Schengenském prostoru během tří měsíců. Vízová povinnost se vztahuje na státní příslušníky třetích zemí, jejichž země nemají bezvízový styk s Rakouskem.

V souladu s právem EU mají občané členských států EU, EHP a Švýcarska, jakož i jejich rodinní příslušníci pocházející z těchto zemí, neomezený přístup na území Rakouska a mohou zde pobývat bez povolení k pobytu. Čížinský (2014) uvádí, při pobytu delším, než tři měsíce se zaregistrují u příslušného rakouského imigračního úřadu, a to do čtyř měsíců po vstupu do země. Podle §51 zákona o pobytu a usazování cizinců (NAG) mají v Rakousku tito občané EU nárok na pobyt delší než tři měsíce, kteří:

- 1) jsou v pracovním poměru nebo jsou samostatně výdělečně činní,
- 2) jsou schopni zajistit prostředky na obživu a mají dostatečné zdravotní pojištění jak pro sebe, tak pro svou rodinu,
- 3) chodí do rakouské školy nebo uznaného vzdělávacího zařízení a zároveň disponují dostatečnými prostředky a mají dostatečné zdravotní pojištění.

Po pěti letech bez přerušení pobytu na území Rakouska, je možné získat trvalý pobyt oprávněný ve formě certifikátu. Volný pohyb a pobyt se vztahuje i na chorvatské státní příslušníky, kteří k EU přistoupili k 1. červenci 2013. Pro rumunské a bulharské občany platí neomezený přístup na rakouský trh práce od 1. ledna 2014.

Rakouské cizinecké právo rozlišuje mezi 1) krátkodobými pobyty do šesti měsíců (upravuje zákon o cizinecké policii), včetně sezónních prací a 2) pobyty delší než 6 měsíců.

Krátkodobé vízum do 6 měsíců se obvykle vydává pro účely stáží či studia a pro cizince, kteří získali povolení k pobytu v Rakousku a musí si ho vyzvednout na jeho území. Dle Migrationsplattform (2021), toto vízum zpravidla neopravňuje k výkonu práce v Rakousku. Ve specifických případech může být toto vízum vydáno pro účely hledání krátkodobé práce. Jedná se o *vízum za účelem hledání práce* (§24a zákona o cizinecké policii, FPG), které je určeno pro vysoce kvalifikované zahraniční pracovníky, kteří si po doložení požadované kvalifikace nebo vzdělání mohou během těch 6 měsíců hledat práci. Pokud do této časové lhůty práci najdou, mohou získat povolení k pobytu v režimu červeno-bílo-červené karty, která je opravňuje k pobytu v zemi po dobu jednoho roku.

Víza pro krátkodobé práce (§24 odst. 1 zákona o cizinecké policii, FPG), jedná se o krátkodobou práci závislou, nezávislou či sezónní a po vypršení národního víza, je možnost v zemi zůstat po dobu 6 měsíců, v případě, že má cizinec na danou práci vydané příslušné pracovní povolení.

Všeobecně, krátkodobá víza nejsou zamýšlena jako nástroj pracovní migrace do Rakouska, jelikož je k tomu nutné získat již v zemi původu, specifické povolení k pobytu na dobu delší než šest měsíců.

6.4 Podmínky zaměstnávání cizinců v Rakousku

Na základě zákona o zaměstnávání cizinců (AuslBG) a v souladu s evropskými právními předpisy pouze občané EU mají volný přístup na rakouský trh práce. Rakousko však omezuje přístup na svůj trh práce cizincům ze zemí, jež nově přistoupili do EU, vždy po maximální možnou dobu sedmi let. Z tohoto důvodu je zaměstnávání Rumunů a Bulharů možno až od 1. ledna 2014.

Od 1. července 2013 se zvláštní podmínky přechodných opatření vztahují na občany Chorvatska – posledního člena EU, také na maximální dobu sedmi let, jak uvádí Čižinský (2014). Ačkoliv Chorvati používají svobody pohybu v rámci EU, když pracují v Rakousku, je nutné, aby jejich zaměstnavatelé požádali úřad práce (AMS) o pracovní povolení. Ovšem pracovníci z Chorvatska, jelikož jsou občany EU, budou mít přednost před uchazeči o práci ze třetích zemí (tzv. komunitární preference).

Pracovní povolení však nepotřebují ti pracovníci, kteří pracovali v zemi ještě před vstupem Chorvatska do EU a mají povolení zde zůstat s neomezeným přístupem na trh práce, tj. povolení k trvalému pobytu nebo karta ČBČK Plus (červeno-bílo-červená karta). Tito cizinci na požádání obdrží potvrzení o volném pohybu (Freizügigkeitsbestätigung) od úřadu práce (AMS). Pro vysoce kvalifikované zaměstnance (klíčové zaměstnance), kvalifikované zaměstnance v nedostatečně obsazených sektorech, kvalifikovaný zdravotnický personál a sezónní pracovníky v cestovním ruchu jsou zavedeny zjednodušené podmínky.

V roce 2018, dle Internations GO (2021) se rakouská vláda odmítla připojit k migrační dohodě Organizace spojených národů. Nicméně pro většinu lidí, občanů EU i států mimo EU, je stále jednoduché vydláždít si v alpské zemi cestu. Součástí zdůvodnění Rakouska, proč se nepřipojilo k migrační dohodě OSN, bylo i zamezení nelegální migrace. Navzdory tomu Rakousko přijalo jeden z největších podílů žadatelů o azyl v evropské migrační krizi v roce 2015. Nezáleží na tom, odkud člověk pochází, dobrá znalost německého jazyka dá lidem větší šanci získat práci v Rakousku.

7. Migrační situace v EU

V průběhu druhé poloviny 20. století došlo v evropských zemích k postupnému vzniku komunit imigrantů, kteří zde pobývají dlouhodobě, jak uvádí Bernard, (2014). Všichni vstupují na trh práce a jejich děti prochází vzdělávacím systémem. Posupně dochází k tomu, že se stávají dominantním článkem integračního procesu. V Evropě je mnoho zemí, které začaly získávat velký počet přistěhovalců až později. Mezi ně patří zejména země jižní, střední a východní Evropy. Komunity jsou v těchto zemích relativně mladé a dominují mezi nimi příslušníci první generace. Řadí se sem Česká republika, v níž se podíl přistěhovalců začal rapidně zvyšovat až v 90. letech 20. století, původem z Ukrajiny a Vietnamu. Migrace z Ukrajiny se popisuje zpravidla jako dočasná a cirkulační, která je zaměřena především na akumulaci finančního zisku a návrat zpět do země původu. Naopak Vietnamská imigrace je poněkud komplikovanější. Vnímá se především jako rodinná migrace, často s předpokladem dočasnosti (v rámci negativního postoje děti k návratu do Vietnamu). Rovněž ukrajinská imigrace se v posledních letech mění a pobyty v ČR se prodlužují.

Dále Bernard (2014) tvrdí, že je rozdíl mezi imigrací do USA a procesem pracovní migrace do zemí evropské unie. Příliv pracovních imigrantů do Evropy byl v 60. letech 20. století zprvu iniciován samostatných evropských států, jež usilovaly o získání dodatečné pracovní síly. V žádném případě se nemělo jednat o trvalou migraci, nýbrž o dočasné pracovní pobyty. Hlavním cílem těchto imigrantů byl finanční zisk. Časem se jejich postoj změnil a imigranti si prodlužovali délku pobytu a docházelo tak k dodatečné migrační vlně za účelem sjednocení rodin.

Dílčí evropské státy se velmi liší svým přístupem k imigrantům a představou o migrační a integrační politice. Obvykle je odlišován anglosaský a skandinávský model integrace, který je založený na důrazu multikulturalismu a soužití kulturně odlišných etnik. Francouzský model klade důraz na kulturní asimilaci a oslabení původních etnických identit. Jako nejvíce diskriminační je chápán německý model, který vytýká krátkodobý a cirkulační charakter imigrace a omezuje je v možnostech začlenění do většinové společnosti. V průběhu let prochází jednotlivé modely postupnými změnami, které mohou být v řadě případů obtížně odlišitelné.

7.1 Migrace v České republice

Česká republika je zemí s restriktivní migrační politikou, ale i přesto se migrace této zemi nevyhýbá a v posledních letech, zde byl zaznamenán nárůst počtu cizinců. V zemi je zastoupena především pracovní migrace. Následující část diplomové práce se bude věnovat migrační situaci na úrovni celé České republiky.

Stručný přehled trhu práce

Situace na trhu práce v Česku je poznamenána významnými regionálními rozdíly. To je zvláště patrné při srovnání severních a východních oblastí země, se středními Čechami nebo hlavním městem Prahou. Dle analýz European Commission (2021), k 30. dubnu 2021 se míra nezaměstnanosti v Praze díky pandemickým opatřením meziročně zvýšila z 2,40 % na 3,62 %. Mezi největší zaměstnavatele v Česku patří společnosti: Agrofert, Česká pošta s.p., ŠKODA AUTO a. s, ČEZ a. s. a České dráhy.

Statistiky zaměstnanosti občanů EU ukazují, že většina těchto pracovníků pochází ze sousedních zemí. Primárně pocházejí ze Slovenska a Polska, ale také ze vzdálenějšího Rumunska. Existují také lidé, ze zemí mimo EU, zejména z Ukrajiny, Běloruska, Ruské federace, Vietnamu, USA a dále z Indie a Mongolska.

Český úřad práce evidoval k 30. dubnu 2021 celkem 297 876 uchazečů o zaměstnání. Podle Eurostatu zůstává na druhém nejnižším místě mezi zeměmi EU s mírou nezaměstnanosti 3,4 %. K udržení nízké míry dlouhodobě nezaměstnaných přispívá antivirový program na ochranu pracovních míst, který od začátku koronavirové krize podpořil více než milion pracovních míst.

Nejpravděpodobnější uplatnění na základě analýz European Commission (2021), mají uchazeči o zaměstnání ve věkové skupině 25–40 let v oblasti IT, technologií, správy, medicíny, zdravotnictví a právnických a jiných profesí.

Vývoj počtu cizinců

Na obrázku č. 2 je znázorněn vývoj počtu cizinců v souvislosti na druhu pobytu od roku 2004 do roku 2019, jak uvádí ČSÚ (2021). Od začátku sledovaného období se změnilo

jeho rozdělení. Na začátku bylo více cizinců, kteří měli povolení k dlouhodobému pobytu, jenž si téměř po celou dobu udržovali dominantní postavení. V letech 2007 a 2008 došlo k podstatnému nárůstu, kdy v roce 2007 došlo k nárůstu o 53 000 povolení k dlouhodobému pobytu a další rok o dalších 30 000. V roce 2013 však došlo ke změnám a mezi cizinci se stal dominantním trvalý pobyt. V posledním sledovaném roce 2019 mělo povolení k dlouhodobému pobytu 294 000 cizinců a povolení k trvalému pobytu 299 000 cizinců. Za posledních 17 let se počet osob s trvalým pobytem zvýšil o 200 000.

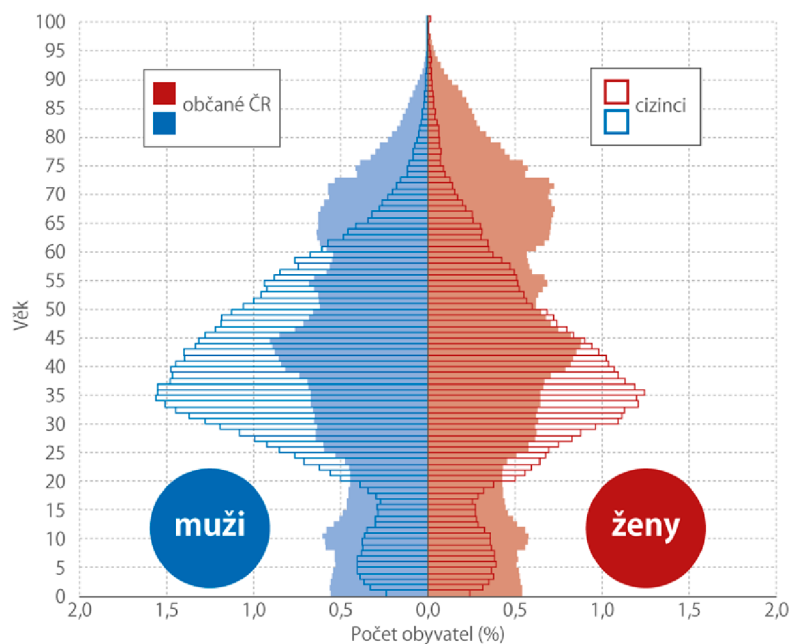
Obrázek 2: Vývoj počtu cizinců v ČR dle typu pobytu, 2004–2019 k 31.12.
Zdroj: ČSÚ, 2021

Věkové složení obyvatelstva

Věkové složení obyvatelstva České republiky ovlivňují i cizinci. Následující obrázek č. 3 ukazuje srovnání věkového složení cizinců a českých občanů, ze kterého je patrné, že věková struktura cizinců žijících na území ČR se od domácího obyvatelstva značně liší. Mezi cizinci dominují lidé v produktivním věku, zejména muži ve věku 35 až 39 let a ženy ve věku 30 až 34 let. Počet dětí a mladých cizinců do 19 let je relativně malý a nejméně je zastoupená starší populace. Nejvíce osob v roce 2018, s cizím státním příslušenstvím bylo ve věku 35 let (15,3 tis.). Magazín Českého statistického úřadu Statistika&my (2019)

udává, že Česká republika měla nejsilnější skupinu ve věku 40-44 let. Z grafu je patrné, že v populaci cizinců dominují převážně muži a u českých státních občanství mírně převažují ženy. Index maskulinity v roce 2018 činil 954 mužů na 1 000 žen.

Hlavním důvodem migrace je ekonomická motivace, kdy se cizinci nejčastěji přistěhují do České republiky za prací. I když počet dětí není příliš velký, přispívá tato složka k omlazení populace. Pokud děti žijí v ČR od útlého věku, existuje určitá možnost, že mohou v regionu trvale zůstat a stát se českými občany. Jelikož zde vyrůstají a jsou od malička vystavováni určitým vlivům české kultury, kterou přebírají, a která se pomalu stává jejich vlastní, může převažovat nad zvyky, které s sebou přinesli jejich rodiče, ale vlivem integrace vymizely. V určitých případech může docházet ke konfliktům těchto dvou kultur, kdy se jedna z nich může cítit ohrožena a odmítána. Jako příklad uvádí vietnamskou komunitu, kdy se těmito lidem říká „banánové děti“.

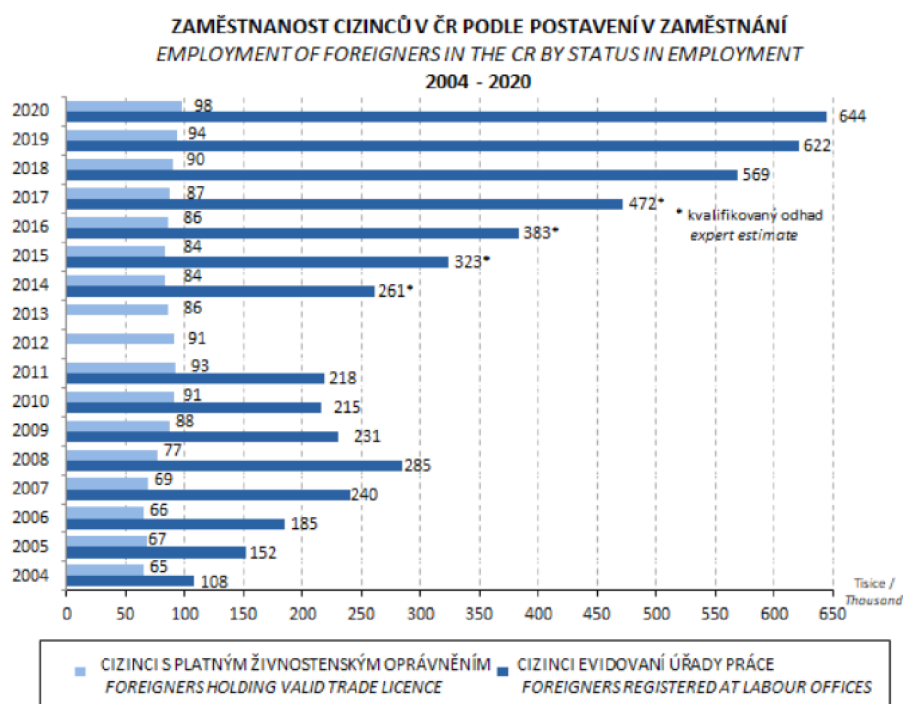

Obrázek 3: Relativní věková struktura cizinců a občanů ČR dle pohlaví (2018)
Zdroj: Statistika&my, 2019

Vývoj zaměstnanosti cizinců

Vývoj zaměstnanosti cizinců, dle ČSÚ (2021) je na obrázku č. 4. Z obrázku je patrné, že počet cizinců registrovaných na úřadu práce za sledované období narostl. Až do roku 2008 narůstá počet cizinců registrovaných na úřadech práce, který dosahuje 285 000

jedinců. V dalších letech (2009-2010) dochází k výraznějšímu poklesu a to o 69 000 osob. V letech 2012-2013 došlo k změně metodologie, a z toho důvodu nejsou data dostupná. Od tohoto období se jedná pouze o kvalifikovaný odhad. Za poslední evidované roky počet cizinců evidovaných na úřadech práce roste. Počet živnostníků rapidně neroste, za sledované období narostl počet živnostníků o 25 228 osob, což může být způsobeno tím, že živnost je z hlediska obživy komplikovanější a rizikovější, z toho důvodu tuto variantu volí méně imigrantů. Na obrázku je vidět, že hodnoty mírně kolísají, největší byla v roce 2011 (93 059 osob) a poté dochází opět k mírnému poklesu a v roce 2015 začíná počet znovu narůstat. V roce 2020 bylo registrováno k podnikání přibližně 644 tisíc cizinců a 98 tisíc s platným živnostenským oprávněním.

Obrázek 4: Zaměstnanost cizinců v ČR podle postavení zaměstnání v období 2004-2020
Zdroj: ČSÚ, 2021

Za poslední desetiletí narostl podíl cizinců na českém trhu práce trojnásobně a zvedl se ve všech odvětvích, jak uvádí Statistika&my (2021). Úbytek, byl zaznamenán na jaře roku 2020 k vůli tehdejšími opatřením s šířením Covid-19, ale na konci roku jich bylo opět více. Český statistický úřad čerpá údaje o pracujících cizincích z administrativních dat,

živnostníky registruje Ministerstvo průmyslu a obchodu a o zaměstnání cizinců se stará úřad práce (resort MPSV). Ke konci roku 2019 bylo zaznamenáno 715 651 osob a v celkovém počtu pracujících v ČR tvořili zahraniční zaměstnanci 13,5 %. Dá se říct, že cizinci jsou zaměstnání především v továrnách.

Podle údajů Úřadu práce České republiky se v podnikových statistikách ČSÚ zaznamenal výrazný nárůst podílu cizinců na počtu registrovaných zaměstnanců. Lze říct, že asi každý 20. zaměstnanec byl v roce 2010 cizinec, což činilo (5,5 %). Registrováno je 215 000 cizinců s celkovým počtem 3,9 milionu zaměstnanců. Na konci tohoto desetiletí připadalo na každou sedminu (14,7 %) - 622 000 pracujících cizinců z 4,2 milionu zaměstnanců. Tato data také ukazují, že bez přílivu cizinců nelze počet registrovaných zaměstnanců vůbec zvýšit. Domácí rezervoár populace v produktivním věku vyschl, zejména od roku 2015 míra nezaměstnanosti rychle poklesla na historické minimum. Podíl cizinců v různých průmyslových odvětvích se velmi liší. Dále Statistika&MY ukazuje, že do konce roku 2019 se většina z nich zabývala zpracovatelským průmyslem. Pracovala zde více než čtvrtina cizinců v České republice (28,7 %). Většina cizinců je zaregistrovaných v sekci administrativní a podpůrné činnosti, tvoří ji 17,9 % lidí, kam spadají tzv. agenturní pracovníci, kteří z velké části pracují také v továrnách. Další dvě desetiny cizinců pracují v obchodě, kde se jedná především o ženské zastoupení a muži pracují převážně ve stavebnictví.

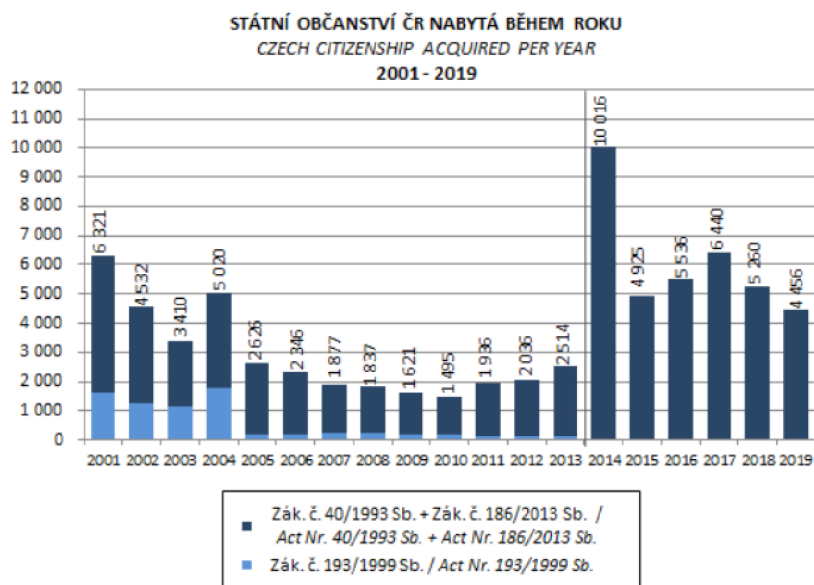
Pokud se porovnává počet registrovaných cizinců s počtem registrovaných zaměstnanců na konkrétním oddělení, podíl cizinců na všech odděleních CZ-NACE po celá desetiletí roste. Nejviditelnější je již zmíněný nárůst administrativních a podpůrných činností, ke kterému na konci roku 2019 došlo u více než poloviny cizinců (54 %). V roce 2010 činil tento podíl pouze 9,5 %. Zároveň během jarní koronavirové krize došlo k velkému odlivu cizinců. Podíl cizinců k 30. červnu 2020 meziročně klesl o 4,6 %, ale do konce roku se opět zvýšil a meziroční růst byl o 2,3 % vyšší. Je zřejmé, že agenturní zaměstnanci představují hlavní část českého trhu práce.

Zpracovatelský průmysl kopíruje tento průběh o něco mírněji a v tomto odvětví v roce 2010 činil počet cizinců 6,3 %. O deset let později se tento podíl zvýšil na 15,5 %. V 1. pololetí 2020, během koronavirové krize došlo k největšímu odchodu cizinců ze všech průmyslových odvětví. Český pracovní trh tenkrát opustilo 6 600 cizinců, což znamenalo

meziroční pokles o 3,6 %. Podobně tomu bylo tak i u stavebnictví, ve kterém podíl cizinců vzrostl za desetiletí ze 17,3 % na 27,6 %. Celkem za rok 2020 došlo k nárůstu počtu cizinců o 22 000 (4 %). Nejvíce se zvýšil počet v zásobování vodou a odpadech (12 %) a v dopravě a skladování (10 %).

Státní občanství

Dále se zabývá nabytím státního občanství podle ČSÚ (2021). Jak již bylo zmíněno, po jeho nabytí cizinci vypadávají ze statistik, jelikož jsou bráni jako právoplatní občané ČR. Na obrázku č. 5 je vidět, že dochází k výrazným oscilacím. Na začátku období Česká republika udělila občanství celkem 6 321 lidem, poté hodnoty mají spíše klesající tendenci a v roce 2014 dochází k výraznému skokovému nárůstu z původních 2 514 na 10 016 udělených občanství. Následující rok hodnoty opět klesají na polovinu 4 925 udělených občanství. V dalších letech došlo pouze k mírnému růstu, ale opět v roce 2019 dochází k poklesu a občanství získalo celkem 4 456 cizinců. Nicméně faktem zůstává, že tento ukazatel odráží migrační situaci specifickým způsobem, a to proto, že nabytí občanství je dlouholetým procesem. Migrant si může o občanství zažádat až po určité době, co na území České republiky žije.

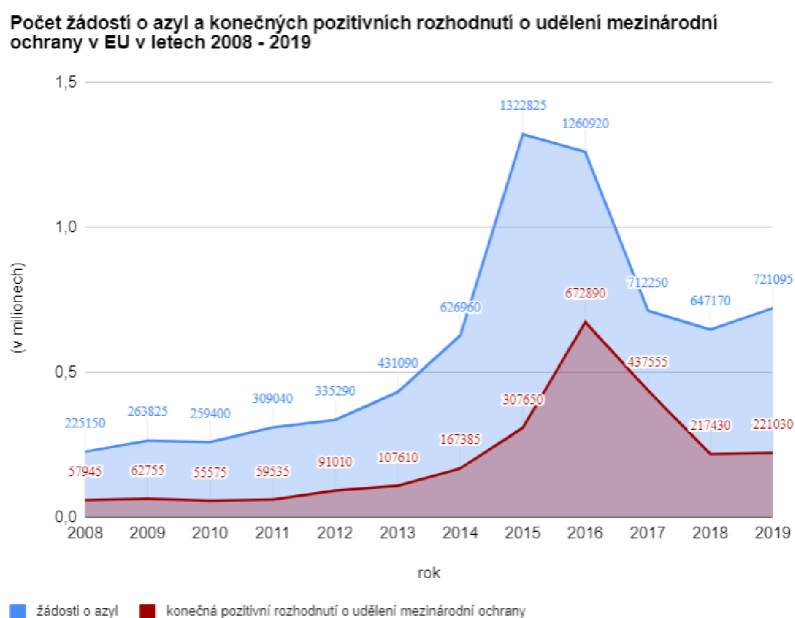

Obrázek 5: Státní občanství ČR nabytá během roku v letech 2001-2019
Zdroj: Člověk v tísni, 2021

Vývoj počtu udělených azylů

Jedna z forem mezinárodní ochrany, kterou poskytuje stát na svém území se nazývá azyl. Poskytuje se lidem, kteří nemohou požádat o ochranu v zemi jejich státní příslušnosti nebo země pobytu, zejména ze strachu z pronásledování na základě rasy, náboženství, národnosti, společenské třídy nebo politických názorů. Jak uvádí Eurostat (2020) v roce 2019 požádalo v členských státech EU o ochranu 612 700 osob, které o azyl žádaly poprvé. Mezi nejčastější žadatele státního občanství o azyl v EU v roce 2019 patří Sýrie, Afghánistán a Venezuela, z toho 38 % prvoinstančních rozhodnutí o udělení azylu vedlo k pozitivním výsledkům.

Na dalším obrázku č. 6 je znázorněn vývoj počtu udělených azylů. Počet konečných pozitivních rozhodnutí o udělení mezinárodní ochrany dosáhl svého maxima v roce 2016 a od té doby klesá, podle Člověka v tísní (2020). Zřetelné změny jsou vidět v žádostech o azyl. V roce 2008 bylo podáno 225 150 žádostí a v roce 2019 požádalo o azyl až 721 095 přistěhovalců, což je pokles o více než 500 000 přistěhovalců v letech 2015-2016. Ve čtvrtém čtvrtletí 2019 obdrželo mezinárodní ochranu v EU 42 % žadatelů o azyl.

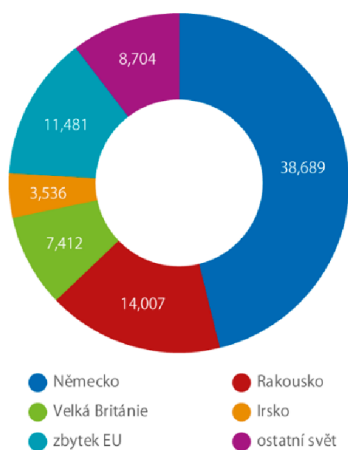

Obrázek 6: Počet žádostí o azyl a konečných pozitivních rozhodnutí o udělení mezinárodní ochrany v EU v letech 2008-2019

Zdroj: Člověk v tísní, 2020

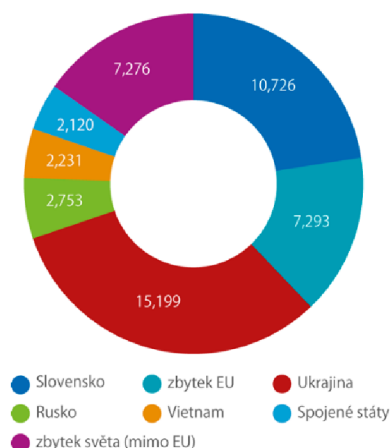
Remittance

Magazín českého statistického úřadu - Statistika&MY (2018), uvádí, že stále více zahraničních pracovníků zvyšuje množství peněz, které tito lidé posílají domů. Češi také využívají otevřený evropský trh práce a od roku 2008 příliv remitencí do ČR stále roste. Jak je z obrázku č. 7 patrné nejvíce peněz pochází z Německa, Rakouska a ostatních států EU. Přestože česká ekonomika v současné době zažívá zpomalení ekonomického růstu, poptávka po pracovní síle zůstává vysoká. To mohou částečně nést noví zahraniční pracovníci. Údaje o počtu cizinců pracujících v České republice potvrzují, že k tomu v posledních letech skutečně došlo. V roce 2016 bylo téměř 400 000 registrovaných na úřadu práce. Statistiky na základě národních účtů ukazují, že v roce 2017 žilo v České republice 648 400 lidí. Od roku 2014 se jejich počet výrazně zrychlil. Naproti tomu v loňském roce pracovalo v zahraničí 466 900 Čechů. Jejich počet se od roku 2013 stále zvyšuje.

Obrázek 7: Struktura remitencí posílaných do Česka ze zahraničí, 2017 (mld. Kč)

Zdroj: Statistika&my, 2018

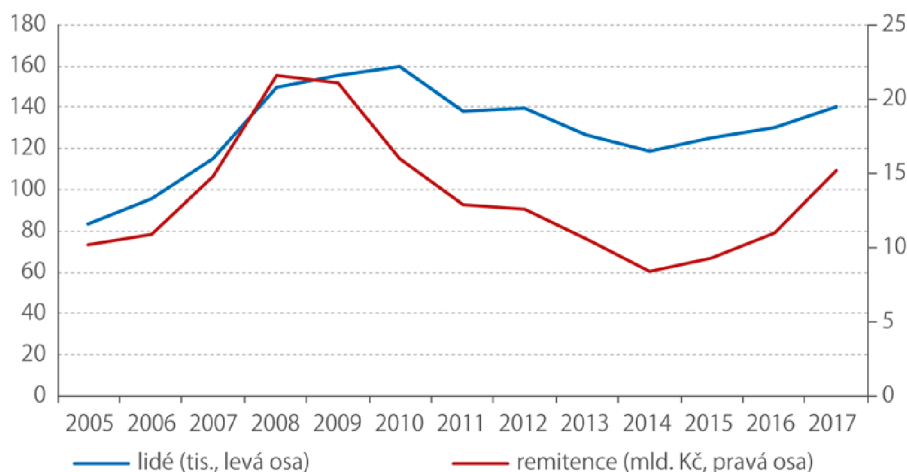

Obrázek 8: Struktura remitencí posílaných z Česka do zahraničí, 2017 (mld. Kč)
Zdroj: Statistika&my, 2018

Remitence jsou důležitou součástí ekonomiky. Příliv zahraničních pracovníků souvisí se zvýšením toku finančních prostředků vracějících se do země ve formě remitencí. Na obrázku č. 8 je vidět, že nejvíce zasílaných remitencí z ČR putuje zpět na Ukrajinu, Slovensko, Spojených států a do dalších států EU a mimo EU. Jak dále Statistika&MY (2018) popisuje, v některých zemích jsou převody od imigrantů důležitou součástí ekonomických operací a mohou představovat desítky procent HDP. Nejvyšší procento remitencí na hrubý domácí produkt za rok 2017 mají například na souostroví Tonga (34,2 %) nebo v Kyrgyzstánu (32,8 %). Mezi evropskými zeměmi je to Moldavsko, které představuje 20,2 % HDP. Na Ukrajině, která je významným příjemcem remitencí z České republiky, tyto fondy představují 10,9 % HDP. V České republice je dopad remitencí relativně malý – 1,7 % HDP, ale tento podíl dlouhodobě roste. V roce 2017 dosáhly remitence zahraničních pracovníků z ČR 47,6 miliardy Kč, což představuje nárůst o 7,1 miliardy Kč.

Vývoj remitencí z České republiky do značné míry napodobuje svůj ekonomický cyklus. První pokles nastal v roce 2009, kdy byla domácí ekonomika tvrdě zasažena recesí. Další recese nastala v letech 2012 a 2013, tudíž remitence z České republiky se snížily po dobu šesti po sobě jdoucích let. Naopak, remitence do ČR jsou dlouhodobého růstu, jenž je domácí recesí poháněn. Z části to je očividné na vývoji v letech 2012–2013, kdy jejich příliv zrychlil. V roce 2017 dosáhla výše remitencí 83,8 mld. Kč a meziroční růst činil 6,8 mld. Kč. Zpravidla platí, že remitence odtékají z těch bohatších zemí do těch méně vyspělých. Například v Evropě, je vidět často směr ze západu na východ a v jižní části

Evropské unie jsou velmi výrazné toky i dále na jih. Tuto skutečnost mohou ovlivňovat i jiné významné faktory, jakými jsou například historické vazby či blízkost jazyka. V České republice tomu odpovídá teritoriální struktura.

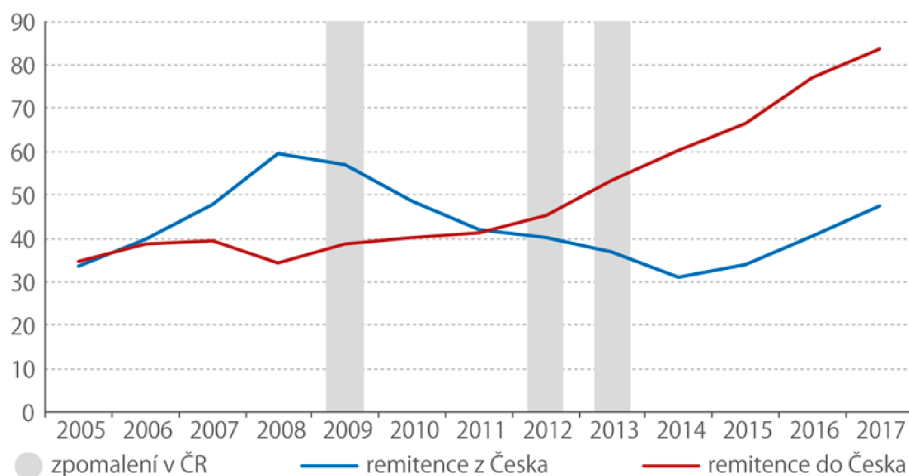

Obrázek 9: Vývoj toků remitencí na Ukrajinu a počet Ukrajinců v ČR, 2005–2017
Zdroj: Statistika&my 2018

V roce 2017 většina remitencí (62,1 %) proudila z České republiky do zemí mimo EU. Ukrajiny se ujala vedoucí pozice s loňským přílivem 15,2 miliardy Kč (31,9 % všech remitencí), jak je z obrázku č. 9 patrné. Ukrajinci jsou náchylnější k procesu ekonomického cyklu a ovlivňují celkové množství remitencí plynoucích do nečlenských zemí. Tento růst, který se nazývá „raketový“, pokračoval až do roku 2008, kdy počet pracovníků potřebných pro ekonomickou prosperitu převýšil počet, který mohly poskytnout domácí zdroje. V důsledku toho, se v letech 2005 až 2008 zdvojnásobil počet remitencí odeslaných na Ukrajinu. V období recese toky klesaly, jelikož zmizela poptávka po pracovní síle a lidé mimo EU nedostali pracovní povolení, jež se vydávala během konjunktury. Z toho důvodu počet Ukrajinců v ČR začal klesat až v roce 2011. Hospodářské oživení v posledních letech vyvolalo poptávku po zahraničních pracovnících. Stejně jako v minulosti Česká republika přitahuje především pracovníky mimo unii. Mezi další významné příjemce remitencí z ČR patří mimo jiné i Rusko (2,7 mld. Kč v roce 2017). Ve statistikách se ve velké části vyskytuje i Vietnam (2,2 mld. Kč), což vzhledem k historickým vazbám nepřekvapí.

K vůli obvyklým liniím remitencí od bohatších zemí k těm chudším je logické, že země Evropské unie nejsou významnými příjemci. Druhým největším příjemcem je Slovensko,

jenž mělo v roce 2017 10,7 mld. Kč a více než 22 % z celkového objemu, sděluje Statistika&MY (2018). Zároveň je i více než polovičním příjemcem remitencí, které z ČR plyne do EU. Dalšími příjemci remitencí z EU je sousední Polsko (1,2 mld. Kč) nebo Německo (1,1 mld. Kč).

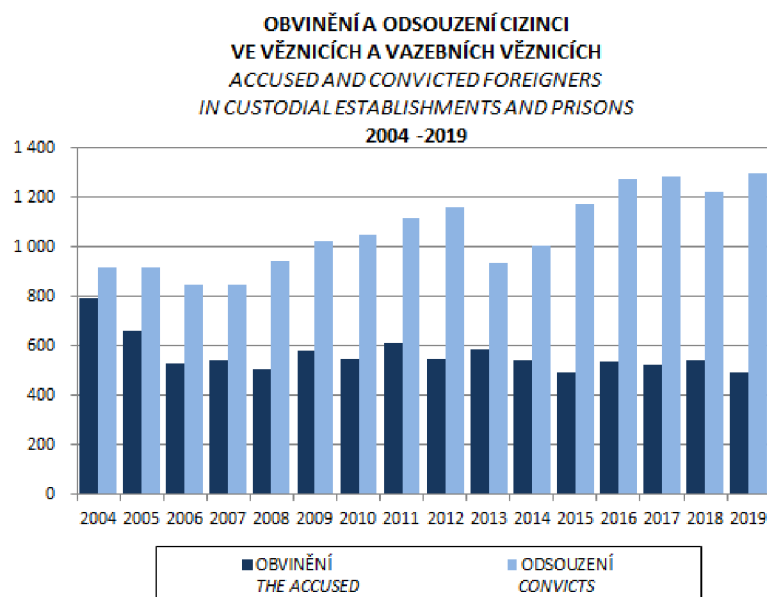

Obrázek 10: Remitence plynoucí z ČR a do ČR v letech 2005-2017 (mld. Kč)
Zdroj: Statistika&my, 2018

Co se týče remitencí zasílaných do Česka, ty jdou především z Německa a Rakouska, jak uvádí Magazín českého statistického úřadu Statistika&MY (2018). Ve složení remitencí, jenž plynou do ČR je naprosto dominantní EU (89,6 %). Nejvíce Čechů zaslalo v roce 2017 peníze zpět do země, převážně z Německa (38,7 mld. Kč) a Rakouska (14,0 mld. Kč). I když je nyní trh práce v EU otevřený všem členským zemím, dříve tomu tak nebylo, především po vstupu do Unie. Přístup na svůj pracovní trh odblokovalo Německo a Rakousko až v roce 2011, kdy využili tzv. přechodné období. S tímto datem souvisí zlom ve vývoji remitencí plynoucích do ČR, jak je vidět na předchozím obrázku č. 10. Do roku 2010 převažoval odliv peněz, až po roce 2011 začaly remitence ze zahraničí nabývat na významu. Do roku 2017 se jejich objem více než zdvojnásobil, což je z obrázku zřejmé. Mezi oblíbené destinace pracovníků ze střední a východní Evropy patří anglofonní státy. Například do ČR z Velké Británie v roce 2017 přiteklo 7,4 mld. Kč a z Irska 3,5 mld. Kč. Pracovníci, kteří chtějí pracovat mimo EU, nemusí kolikrát cestovat až tak daleko a například ze Švýcarska v roce 2017 přiteklo 2,9 mld. Kč. K velikým přílivům došlo i z druhé strany světa, z Austrálie do ČR přišlo 1,1 mld. Kč a z USA tomu bylo 1,9 mld. Kč.

Kriminalita v ČR

Kriminalita cizinců je jedním z posledních indikátorů. Česká populace má obavy vůči cizincům, které se pojí s faktem, že imigranti se do jisté míry podílí na kriminalitě. Z následujícího obrázku č. 11, je vidět vývoj počtu kriminality cizinců. Je možné říct, že počty obviněných spíše klesají, naopak počty odsouzených v posledních letech rostly.

Obrázek 11: Počet obviněných a odsouzených cizinců v letech 2004-2019
Zdroj: Člověk v tísni, 2020

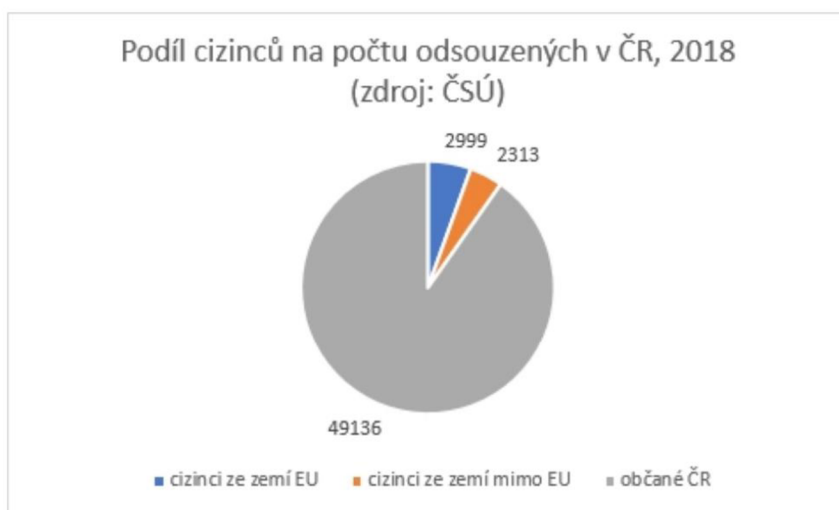
Podle ČSÚ (2020), za rok 2018 bylo v Česku spácháno 105 710 trestných činů, z toho 8,6 % měli na svědomí cizinci, na základě policejních kriminálních statistik. Podle ČSÚ v té době v ČR žilo 566 931 lidí, což odpovídá 5,3 % české populace. Na první pohled se proto zdá, že frekvence trestných činů cizinců je vyšší než jejich podíl na populaci. Ve skutečnosti však v ČR může být více cizinců, než kolik jich je oficiálně zaregistrováno k pobytu, občané EU nejsou totiž povinni se registrovat na svůj přechodný pobyt. Mnohem přesnější je počet státních příslušníků třetích zemí (tj. všech zemí mimo EU). V roce 2018 představovaly více než 3 % české populace a asi 4 % pachatelů trestné činnosti, avšak nevykazovaly výrazně vyšší tendence ke spáchání trestné činnosti. Nahlédnutím na celkový počet trestných činů a podíl cizinců v čase, zobrazené v následující tabulce č.1, se dá říct, že je dlouhodobě stabilní. Pokud se bere v úvahu skutečnost, že se zvyšuje počet cizinců v České republice.

Tabulka 1: Vývoj počtu objasněných trestných činů spáchaných cizinci v ČR, 2016-2018

Vývoj počtu objasněných trestných činů spáchaných cizinci v ČR, 2016-2018 zdroj: Policie ČR			
	2016	2017	2018
Celkový počet objasněných trestných činů	116117	107920	105710
- z toho spáchaných cizinci	9246	9317	9127

Zdroj: Člověk v tísni, 2020

V roce 2018 byli cizinci odsouzeni za 5 312 případů, z toho bylo 9,7 % ze všech odsouzených na území České republiky. Jak je vidět na následujícím obrázku č. 12, zbylých 90 % tvoří čeští občané, tedy 49 136 odsouzených. Mezi odsouzenými nejvíce patřili lidé ze Slovenska, Ukrajiny, Rumunska a Polska.

Obrázek 12: Podíl cizinců na počtu odsouzených v ČR, 2018

Zdroj: Člověk v tísni, 2020

Jak uvádí Kriminologický ústav a sociální prevence (2016), podceňování počtu lidí z EU není jediná věc, která může zkreslit statistiku kriminality a vyvolat dojem, že u cizinců je „přirozeně“ pravděpodobnější spáchat trestný čin než u domácí populace. Dalším zkreslením je, že statistiky kriminality rozlišují státní příslušnost pachatelů, ale již nerozlišují, zda zahraniční pachatelé skutečně žijí v České republice nebo zde páchají trestnou činností. Statistiky o kriminálních cizincích zahrnují také turisty zatčené v České republice nebo pachatele mezinárodního organizovaného zločinu například při přepravě pašovaného zboží nebo osob. Není zcela férové srovnávat podíl cizinců páchajících trestnou činností s podílem cizinců pobývajících v České republice.

7.2 Migrace v Rakousku

V Rakousku (k říjnu 2020) žilo 8,9 milionů lidí, z toho 3,7 milionu osob zaměstnaných, necelých 700 tisíc zahraničních pracovníků a zhruba 350 tisíc pracovníků z EU / EHP a Švýcarska, dle analýz European Commission (2021). Krize spojená s koronavirem v roce 2020 vedla nejen ke snížení celkové pracovní síly, ale také k významnému snížení počtu zahraničních pracovníků, včetně občanů EU / EHP a občanů Švýcarska.

V roce 2020 je u rakouské veřejné služby zaměstnanosti (AMS) evidováno jako nezaměstnaných v průměru 409 639 osob (což je o 108 311 více než v předchozím roce). Národně vypočtená míra nezaměstnanosti pro rok 2020 činila 9,9 % (+ 2,5 % ve srovnání s předchozím rokem). Podle mezinárodní definice byla míra nezaměstnanosti pro rok 2020, 5,4 %. Celkem 12,6 % rakouských pracovníků dojíždí do jiné spolkové provincie a 0,8 % pracovníků dojíždí do zahraničí.

Mezi odvětví, která v roce 2021 zaznamenali nárůst pracovních míst, patří zdravotní a sociální služby, IT služby a nezávislé vědecké a technické služby (např. poradenství v oblasti řízení). Mezi sektory, které přicházejí o zaměstnání, patří pohostinství, další obchodní služby (např. personální leasing), výroba, doprava, obchod (kromě potravin), provozovatelé cestovního ruchu (např. cestovní kanceláře) a správa kultury / sportu / událostí. Stavební průmysl se v současné situaci ukazuje jako robustní.

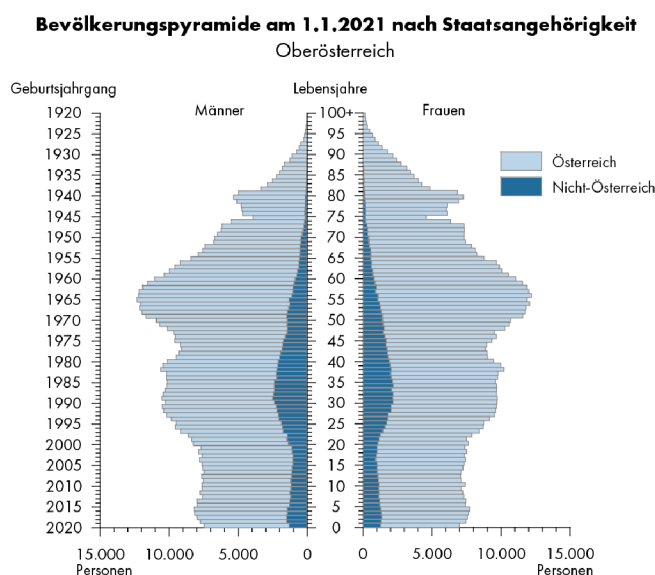
Riziko ztráty zaměstnání v důsledku koronaviru závisí na mnoha faktorech. Kromě odvětví, ve kterých jsou lidé zaměstnání, jsou hlavními rizikovými faktory nízká úroveň vzdělání a krátká doba služby. Pokud jsou migrující pracovníci zaměstnání ve zvláště exponovaných odvětvích a mají nízkou kvalifikaci, hrozí jim nadprůměrné riziko ztráty zaměstnání. To bylo v roce 2020 patrné z nárůstu nezaměstnanosti (+45 500). V závislosti na tom, jak se věci vyvinou, může v roce 2021 dojít k poklesu nezaměstnanosti i ke zvýšení zaměstnanosti zahraničních pracovníků. Mezi největší zaměstnavatele s největším počtem zaměstnanců patří Rewe International AG (maloobchod s potravinami a farmaceutiky, cestovní ruch), Strabag Societas Europa (stavebnictví), Spar AG (potravinářství, sportovní a módní zboží), Voestalpine AG (kov), Trenkwalder Group AG (management) poradenství a umístění personálu), Raiffeisen Bank International AG, Erste Group Bank AG, ÖBB Holding AG (osobní a nákladní doprava), Swarovski AG Gruppe

(krystal), Novomatic (hazard), Wiener Krankenanstaltenverbund (zdravotní péče), Porsche Holding GmbH (vozidlo prodej), OMV AG (dodavatel energie).

V roce 2019 migrovalo přibližně 150 400 lidí do Rakouska, zatímco ve stejnou dobu 109 800 lidí opustilo zemi. S téměř 20 300 nově přichozími Rumuny, z toho Německo má poté největší podíl (18 300) a Maďarští státní příslušníci (12 100). Přistěhovalectví (44 000) tvořilo 29 % všech přistěhovalců, ve srovnání s rokem 2018 (43 900) zůstal jejich počet téměř beze změny. Uprchlíká migrace ze Sýrie (1600), Afghánistánu a Íránu (po 1400) byla mnohem méně významná než v předchozích letech. Státní příslušníci třetích zemí tvořili asi 13 200 z Jugoslávie.

Věkové složení obyvatelstva

Rakouská statistika (2021) ukazuje, že k 1. lednu 2021 žilo v Rakousku 1 720 737 dětí a mladistvých do 20 let (19,3 % z celkové populace), 5 495 640 osob (61,5 %) bylo v nejvyšším produktivním věku mezi 20 a do 65 let a 1 716 287 (19,5 %) byli ve věku 65 let nebo starší. Celkem 1 421 lidí (218 mužů a 1 203 žen) bylo k 1. lednu 2021 ve věku nejméně 100 let. Průměrný věk obyvatel byl na začátku roku 2021 43,1 roku, což je zhruba o 0,2 roku více než v roce předchozím.

Q: STATISTIK AUSTRIA, Statistik des Bevölkerungsstandes. Erstellt am 27.05.2021.

Obrázek 13: Populační pyramida k 1.1. 2021 podle národnosti (Bevölkerungspyramide am 1.1.2021 nach Staatsangehörigkeit)

Zdroj: Statistik Austria, 2021

Vývoj zaměstnanosti cizinců

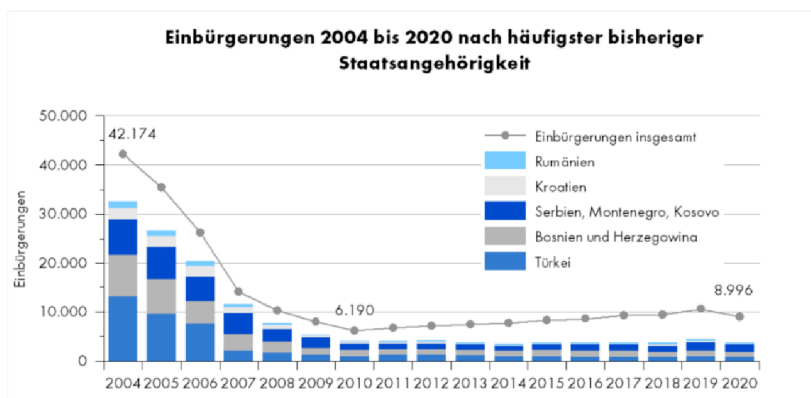
Migranti tvoří 21 % všech zaměstnanců v domácích a restauračních službách. Dle reportu Biffi (2019), hlavní skupinu tvoří státní příslušníci třetích zemí (12 % všech pracovníků). V oblasti osobní péče je zhruba 8 % migrujících pracovníků, většinou žen, rovnoměrně rozložených z různých zdrojových zemí (3 % z celkového počtu ze třetích zemí). Ze všech zdravotníků s výjimkou ošetrovatelů bylo 9 % migrantů. Nejvyšší podíl migrantů pracuje jako dělník ve výrobě, stavebnictví, dopravě a těžebním průmyslu. Naopak, vysoce kvalifikovaní odborníci pracují ve strojírenských a souvisejících profesích, kteří pocházejí zejména z jiné země EU nebo se jedná o státní příslušníky třetích zemí.

Státní občanství

Statistik Austria (2021) ukazují na následujícím obrázku č. 14, že občanství bylo v roce 2020 uděleno celkem 8 996 osobám (včetně 200 nerezidentů). Ve srovnání s rokem 2019 (10 606 případů) to znamená pokles o 15,2 %.

Mezi lidmi, kteří v roce 2020 nabyli rakouské občanství, bylo 2 991 osob nebo 33,2 % mladších 18 let. 3 226 osob bylo ve věku od 30 do 44 (35,9 %), následovaly osoby do 15 let (2 525 nebo 8,1 %). Obecně platí, že teenageři a mladí dospělí ve věku 15 až 29 let (23,4 %) dostávali rakouské občanství častěji než lidé ve věku 45 a více let (12,7 %).

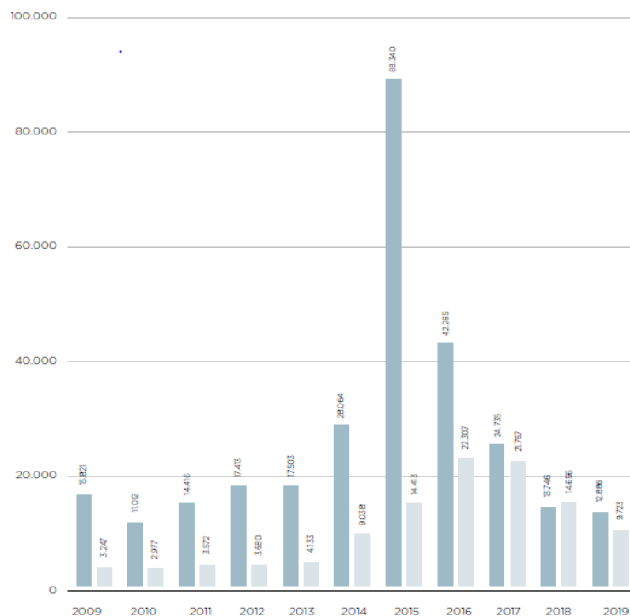
V roce 2020 bylo rakouské občanství uděleno 3 188 lidem, kteří se již v Rakousku narodili (35,4 %). K 1. lednu 2021 žilo v Rakousku celkem 1 531 072 osob s cizím státním občanstvím. To odpovídalo podílu kolem 17,1 % z celkového počtu obyvatel Rakouska. Mezi nerakouskými státními příslušníky byla více než polovina (815 216 osob) ze zemí EU a ESVO, z toho celkem 208 732 Němců, kteří tvořili největší skupinu cizinců v Rakousku s podílem 13,6 %. Celkem 715 856 osob byli státními příslušníky třetích zemí, z toho největší národnost tvořili Srbové (121 990 osob), následování Turci (117 580 osob).

Obrázek 14: Naturalizace od roku 2004 do roku 2020 podle nejčastějšího předchozího občanství (Einbürgerungen 2004 bis 2020 nach häufigster bisheriger Staatsangehörigkeit)
Zdroj: Statistik Austria, 2021

Vývoj počtu udělených azylů

V roce 2019 bylo v Rakousku zaznamenáno 12 886 případů, o něco méně žádostí o azyl než v roce 2018 (13 746). V roce 2019 byl v Rakousku udělen azyl 9 723 lidem viz obrázek č. 15. Ve srovnání s předchozím rokem (14 696), to znamenalo snížení počtu potvrzených případů o dobrou třetinu (34 %), podle statistik Austria (2020).

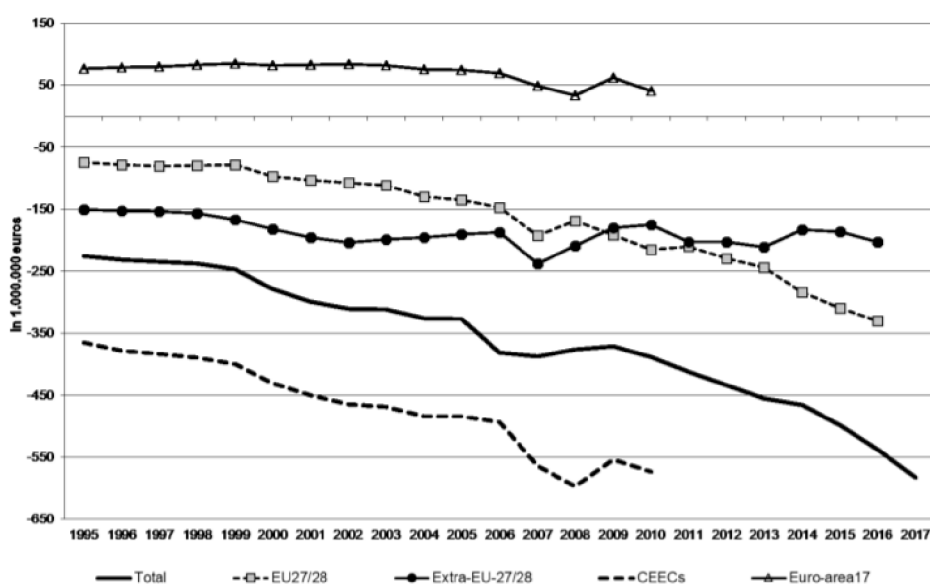

Obrázek 15: Žádosti o azyl a uznávání žádosti v Rakousku, 2009-2019
Zdroj: Statistik Austria, 2020

Remittance

Na základě reportu od Biffel (2019), důsledkem převodů remitencí mezi zeměmi eurozóny-17 a Rakouskem je čistý příliv peněz do Rakouska. Na obrázku č. 16 je vidět, že od roku 1995 však částka klesá, ze 76 milionů EUR v roce 1995 na 40 milionů EUR v roce 2010. Naopak významný čistý odliv remitencí směřuje do centrální a Východoevropské země (CEEC), což naznačuje, že migranti v těchto regionech šetří co nejvíce, aby mohli peníze zaslat svým rodinám do země původu. V roce 2010 čistý odliv do CEEC činil 573 milionů EUR.

Tok remitencí mezi Rakouskem a EU27/28 je rovněž spojen s rostoucím odlivem, v roce 2010 dosáhly 215 milionů EUR oproti 75 milionech v roce 1995. Do roku 2016 se odliv remitencí do jiných zemí Evropské unie nadále zvyšoval (rok 2016 činil 330 milionů EUR). Poněkud méně výrazný je čistý odliv remitencí pracujících migrantů v Rakousku do zemí mimo EU, tj. do třetích zemí. Jak je vidět na obrázku č. 16, v roce 2016 činil čistý odliv 203 mil. EUR, tedy o něco méně, než v roce 2007 (238 mil. EUR).

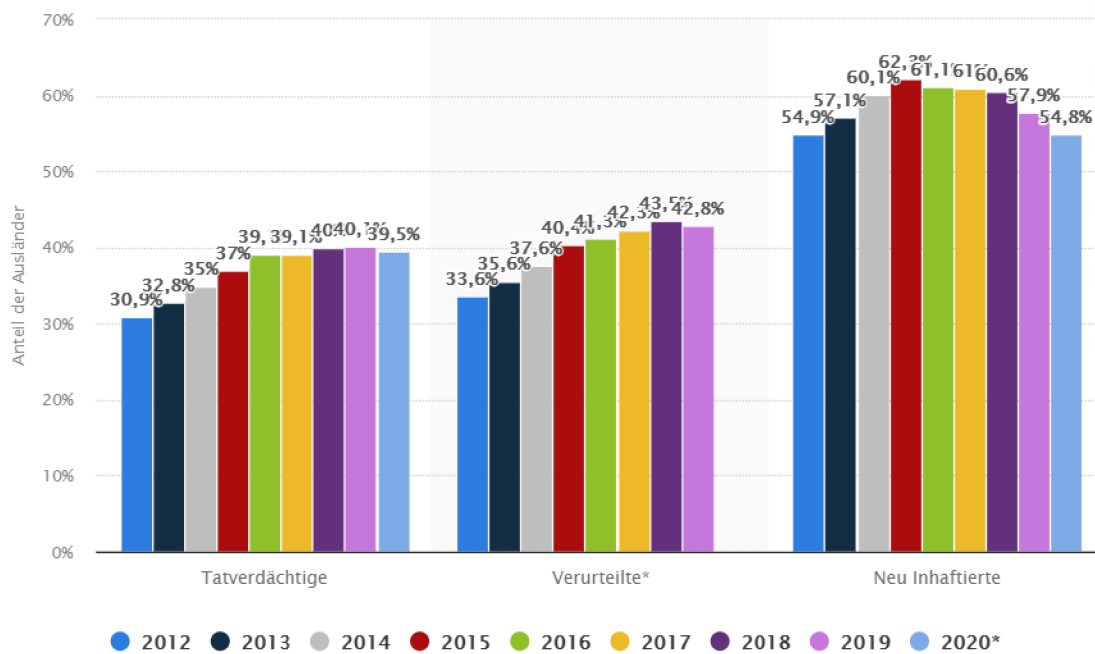

Obrázek 16: Čisté remitence migrantů v Rakousku do jejich zdrojových regionů v milionech EUR: 1995-2017
Zdroj: Biffel, 2019

Kriminalita v Rakousku

V roce 2019 bylo v Rakousku 40,1 % podezřelých, 42,8 % odsouzených a 57,9 % nově uvězněných cizinců, jak je možné vidět na následujícím obrázku č.17. Podíl cizinců tak byl výrazně vyšší než na celkové populaci, kde se ve stejném roce pohyboval kolem 16 %.

Jak uvádí Statista (2021), cizinci jsou lidé s hlavním bydlištěm v Rakousku, kteří nemají rakouské občanství. Tyto údaje pocházejí z centrálního rezidenčního registru (ZMR). Dvojí občanství není v Rakousku možné, až na několik výjimečných případů: cizinci, kteří chtějí být naturalizováni, se musí vzdát svého předchozího občanství do dvou let, aby poté mohli získat rakouské občanství. Naopak Rakušané ztratí rakouskou státní příslušnost, když získají cizí státní příslušnost. Je třeba rozlišovat mezi tímto čistě občanským zákonným pojmem a populací migrujícího původu: Patří sem lidé, kteří se buď sami, nebo oba jejich rodiče narodili v zahraničí. To zahrnuje jak rakouské občany, tak cizince. Rostoucí přítomnost cizinců v Rakousku přirozeně úzce souvisí s imigrací. Většina cizinců v Rakousku jsou Němci, následovaní Rumuni a Srby. Jejich podíl byl nejvyšší počátkem roku 2021 ve městě Vídeň s 31,5 % a nejnižší ve venkovských Burgenlandech s 9,6 %.

Obrázek 17: Vývoj podezřelých (Tatverdächtige), odsouzených (Verurteilte) a nově vězněných cizinců (Neue Inhaftierte) v Rakousku v letech 2012 až 2020
Zdroj: www.statista.com, 2021

8. Shrnutí migračních politik vybraných zemí EU

Na základě zhodnocení migračních politik vybraného vzorku zemí, lze říct, že mají dva základní společné rysy či cíle migrační politiky, následující:

- 1) preference kvalifikovaných přistěhovalců a případně preference bohatých přistěhovalců,
- 2) snaha o to, aby přistěhovalci s nízkou kvalifikací podléhali zejména přísnějšímu právnímu zacházení, například v oblastech pobytu a obchodních práv a práv sociálního zabezpečení a sociální pomoci.

První cíl, který byl ve veřejném diskurzu oznámen relativně veřejně, byl splněn zejména přijetím právních předpisů v případě Rakouska. Obvykle to v zásadě neumožňuje příchod jiným než, vzdělaným nebo alespoň kvalifikovaným migrantům. To platí zejména pro rakouský zákon o zaměstnání cizinců, kdy mají nízko-kvalifikovaní přistěhovalci povolen vstup pouze za velmi obtížných podmínek (bodový systém, kvóty atd.)

Předpisy České republiky jsou v tomto ohledu liberálnější, protože přijímání pracovníků s nízkou kvalifikací nevyklučují a plně si uvědomují preferenci vzdělaných migrujících pracovníků. Tento čin se realizuje výlučně správní prací v rámci rozhodování o dlouhodobých vízech a povoleních k dlouhodobému pobytu. Preference kvalifikovaných přistěhovalců se však neprojevuje pouze v maření přijímání lidí s nízkou kvalifikací, ale také poskytují výhody, jako např.:

- povolení k pobytu při hledání zaměstnání, například jak je tomu v Rakousku, v některých případech mohou dokonce pracovat během doby platnosti tohoto povolení,
- právo vstoupit na trh práce volněji nebo zcela svobodně, což zejména zajišťuje rakouská červeno-bílo-červená karta plus.

Zvláštní opatření spočívá v zajištění dobrých životních podmínek studentům a Česká republika si v tomto ohledu vede dobře. Všichni studenti denního studia a absolventi českých škol mají nárok na bezplatný přístup na pracovní trh.

Druhý cíl, se týká stavu přistěhovalců s nízkou kvalifikací a je do určité míry realizován. Není to tak zřejmé, ale ve všech sledovaných zemích existuje trend dočasného zaměstnání, alespoň z části to jsou cizinci ze zemí mimo EU. Tato tendence se projevuje ve tvoření kategorií přistěhovaleckých pracovníků, kteří mají předem časově omezený svůj pobyt, nemají žádné vyhlídky týkajících se jejich usazení a jsou znevýhodněni v některých sociálních právech. V tomto ohledu zaujímá Česká republika zvláštní místo, protože zde v současné době neexistuje žádná právní kategorie dočasného přistěhovalectví, která by přesahovala horizont krátkodobého pobytu.

V Rakousku existuje snaha oddělit dočasné migrující pracovníky od ostatních cizinců, pokud jde o typy povolení k pobytu: dočasným pracovním migrantům jsou vydávány jen krátkodobá víza typu D pod zákonem o cizinecké policii (FPG). Je možné shledávat, že český přístup k pracovní migraci nevychyluje z tendencí zaznamenaných u druhého sledovaného států a pokud ano, tak pouze svou nejasností a nezakotvením v právních předpisech. Je možno toto shledávat jako doznívání liberálnějších tendencí ještě z dob před rokem 2008.

Na druhou stranu se Česká republika odlišuje od ostatních zemí poskytováním sociální péče imigrantům. Ostatní země oproti ČR mají spíše pravidlem poskytnout migrantům více nebo méně rovné zacházení v oblasti dávek z příspěvkových pojistných systémů a omezit jejich práva především v oblasti rodinných dávek a kompenzační dávky z důvodu nízkých příjmů. ČR je poměrně velkorysá, ohledně dávek státní sociální podpory, na kterou mají cizinci obvykle nárok po jednom roce. Trvalé bydlení, má samozřejmě také neobvykle přísné předpisy o dávkách v nezaměstnanosti a nároku na veřejné zdravotní pojištění. Zároveň jde o klasický příjem hrazený z příspěvků účastníků. Jedná se zejména o zdravotní pojištění závislé na rodinných příslušnících pracovní migrace (včetně dětí).

Čech (2014) nastínil dva hlavní cíle politiky pracovní migrace České republiky a Rakouska, zbývá se zamyslet nad tím, zda jsou tyto cíle správné a pokud nikoli, tak jaké jiné cíle by státy měly sledovat. Aby se dalo na tuto otázku odpovědět, je nutné si uvědomit, jaké zájmy, případně jaké politické názory a představy o společnosti se za výše uvedenými cíli migračních politik vybraných států EU skrývají.

V podstatě výše uvedené migrační politiky, se ukrývá představa, že lidé se dělí na dvě skupiny, jak uvádí Čižiňský (2014). Do jedné z nich patří lidé, kteří jsou prospěšní a vytvářejí hospodářské hodnoty a pak ti, jenž jsou pro stát spíše zátěží. Kompetence k první skupině se projevuje vzděláním, což se označuje jako lidský kapitál či bohatstvím, finanční kapitál. V případě, že mají budovatelé migračních politik takovýto pohled na svět a domnívají se, že jim zájem o přistěhovalectví umožňuje, aby si mezi cizinci mohli vybírat, pak je logické, že se snaží vybrat jen ty prospěšné. A pokud je tento typ „prospěšných“ migrantů neboli vysoce kvalifikovaných a majetných nedostatek, státy jsou ochotny mezi sebou o ně soutěžit. Poskytováním různých cizinecko-právních výhod, jako je snazší získání povolení k pobytu, osvobození od integračních povinností, větší sociální práva pro migranty a členy jejich rodin, dřívější přístup k trvalému pobytu, dřívější získání či koupě státního občanství cílové země atd. Daňové úlevy mohou být naopak zajímavé pro ty bohatší migranty.

S iluzí o možnosti rozdělit migranty na ty prospěšné pro stát a ty, kteří jsou pro ně zátěží, souvisí pak důraz na ekonomickou sféru a ignorování oblastí jiných, jako například: rodiny a vztahů. Oblast pracovní imigrace je plně podřízen takzvaným národním ekonomickým zájmům. Naopak, druhý zájem země stále zaostává, souvisí také s cizinci a s nimi jsou spojovány určité naděje. Jako zajistit demografickou rovnováhu vyspělých západních společností.

Třetí související myšlenkou je princip minimalizace práv přistěhovalců, jinými slovy, že stát by neměl zbytečně plýtvat právy přistěhovalců. Dále Čižiňský (2014) tvrdí, že na začátku je nutné jim udělit méně práv (zejména pokud se jedná o přistěhovalce, který v hostitelské zemi nezůstane). Migrantům by práva měla narůstat na základě jejich chování a stát by si měl ponechat možnost zasáhnout do jejich práv, např. odejmutím práva pobytu, a díky tomu, tak migranty disciplinovat. Dle této vize, je migrační politika „hrou s nulovým součtem mezi migranty a státem“. Stát ztrácí ze své suverenity, jelikož dává migrantům čím dál více pobytových práv a hlavně pobytově-právní jistoty.

Čtvrtá představa vypovídá o nezaměstnané domácí populaci, která bude zpět vtažena na trh práce a vykonávat nízko-kvalifikované práce. Tudíž cizinci by na tyto práce neměli být nabíráni, pouze ve výjimečných případech jako je: časově omezená doba, jen s omezenými právy a bez způsobu se usadit v zemi.

Výše zmíněné představy jsou do jisté míry možné, ovšem jsou jen jedním z více možných úhlů pohledů na věc. Jelikož nelze omezit „pracovního migranta“ pouze na práci. Kritika je zaměřena na pracovní výkon a jsou opomíjeny vztahové, duchovní a jiné hodnoty. Lze namítnout, že i kdyby platilo, že někteří lidé jsou prospěšnější, než jiní (nebo ekonomicky prospěšnější), nelze to soudit z úrovně vzdělání a z majetku migranta v době jeho vstupu na území. Existuje mnoho faktorů pro posouzení hodnoty počáteční investice střednědobé či dlouhodobé migrace do nové společnosti. Nebo naopak, některé z těchto faktorů jsou přímo odvozeny z moderní nestability společnosti. Mnoho vzdělaných a původně úspěšných přistěhovalců později, například k vůli nedostatečnému kontaktu ve společnosti či k vůli přímé diskriminaci, odejde z trhu práce a spoléhá se na sociální systém. Naopak, mnoho z nich, těch úspěšných lidí, kteří nadále prosperují, nezůstanou v hostitelské zemi a někam se přestěhují. Na jiných místech bude jejich návratnost vzdělání či finančního kapitálu vyšší. Dá se říct, že pokud je migrační politika jakýmsi zostřením současného neoliberálního systému, pak migrace nikdy v tomto systému neuspěje a nevyřeší dané problémy. Naopak, jeho dopady budou v případě migrantů zesíleny.

S tím souvisí i schopnost zajistit poptávku domácí nezaměstnané populace po pracovních místech s nízkou kvalifikací. Tuto práci by samozřejmě vykonávali i domácí pracovníci, ale pouze v případě, že by byla lépe finančně ohodnocena. Čech (2014), zvýšení ceny nekvalifikované práce, však znamená změny v podmínkách moderní mocenské společnosti, které jsou mnohem větší než pokračování imigračních prací, jež jsou dlouhodobě a úspěšně zavedené ve vyspělých zemích. Tvrzení, že se nějakým zázračným kouzlem podaří státní politice zaměstnanosti donutit domácí populaci k práci špatně placené nekvalifikované práce, s kterou není spojena ani žádná společenská prestiž či perspektiva. Na druhou stranu je nutné říct, že dostatečná zásoba nekvalifikované pracovní síly poskytuje státům západní Evropy volný pohyb občanů středo – východoevropských a nově i jihoevropských zemí, jenž je dle současného právního stavu neregulovatelný, a který se může v důsledku asociačních smluv EU s kandidátskými státy nadále rozšiřovat. Jedná se o jeden z faktorů, jenž tuto restriktivní rakouskou a českou migrační politiku vzhledem k novým nízko – kvalifikačním migrantům umožňuje.

Na pracovní trh je nutné nahlížet i z jiné stránky, než jen z hlediska optimalizace pro trh práce a hospodářského růstu. Počátečním bodem by mohla být integrace společnosti a kladen důraz na legitimitu zacházení státu s migranty a loajalitu migrantů vůči státu,

připravenost k přesunutí střediska životních zájmů do cílové země a jejich zapojení do života určitých komunit a znalost cílové destinace.

Lze očekávat, že východiska české migrační politiky budou v následujících letech stejná a cílem zůstane přilákat vzdělané a bohaté, podle Čižinského (2014). Nicméně, je na místě si klást si otázku, za jakých podmínek má Česká republika při tomto „lákání“ uspět v konkurenci mezi ostatními státy? Jelikož ČR je malý stát, český jazyk umí v zahraničí jen malý zlomek těch, kteří studují němčinu, natož angličtinu, hospodářský výkon je podstatně slabší a úroveň mezd nižší, než je tomu u západoevropských států, a nicméně prestiž českých vysokých škol je nesrovnatelná se světovou špičkou.

Na základě nejnovějšího vývoje, je dokázáno, že mobilita v EU v roce 2019 nadále rostla, avšak pomalejším tempem než v předchozích letech. Na základě analýz European Commission (2021) v roce 2019 žilo v jiné zemi EU 17,9 milionu Evropanů převážně v produktivním věku. Zpráva o mobilitě pracovních sil nadále ukazuje, že se většina vrací zpět do země původu. Mezi nejdůležitější země mobilních a aktivních pracovníků patří Rumunsko, Polsko, Itálie, Portugalsko a Bulharsko.

8.1 Vyhodnocení dopadů mezinárodní migrace

Mezi zkoumané země Evropské unie byla zařazena Česká republika a Rakousko. Země se liší jak v počtu cizinců, tak i v jejich postavení na trhu práce, v podmínkách vstupu na území a v následné možnosti usazení, v migrační a integrační politice a v dalších různých podmínkách a postojích. Pro větší přehlednost je níže znázorněna tabulka č. 2, kde je znázorněn podíl cizinců v populaci aj.

Tabulka 2: Přehled migrantů v Rakousku a České republice

Země	Rakousko	Česká republika
Podíl cizinců v populaci	16 %	5 %
Podíl EU občanů mezi cizinci	41 %	36 %
Tři největší skupiny cizinců	Němci, Rumuni, Srbové	Ukrajinci, Slováci, Poláci
Zaměstnanost cizinců	65 %	71 %
Nezaměstnanost cizinců	5,4 %	3,4 %

Zdroj: Vlastní zpracování dle Statistik Austria, ČSÚ 2018

Míra zaměstnanosti cizinců ukazuje a vysvětluje, za jakým účelem cizinci do země chtějí vstoupit a přestěhovat se. Jaké jsou podmínky vstupu a jejich dovednosti a schopnosti prosadit se na trhu práce. Nezaměstnanost patří mezi další problém na evropském trhu práce, z hlediska ekonomického, ale také sociálního a politického. Příčiny mohou být různé, ale jedná se především o vysoké náklady na pracovní sílu, což představuje vysoká mzda, vysoké odvody na zdravotní a sociální pojištění a zdanění práce. K vůli rozsáhlému rozvoji technologií a nahrazování práce kapitálem, dochází k zániku některých pracovních míst. Patří sem také nesoulad mezi poptávkou a nabídkou na trhu práce, jelikož v mnoha případech vzdělání pracovníků neodpovídá potřebám pracovního trhu. V již zmíněné tabulce č. 2, lze vidět nepatrné rozdíly v míře nezaměstnanosti, příčinou je odlišná úroveň a struktura ekonomik. Samozřejmě, že ji dále ovlivňuje nastavení migrační a integrační politiky ve vybraných státech. Z výše uvedených dat vyplývá, že česká ekonomika má nižší problémy s nezaměstnaností.

Z analýzy je patrné, že za poslední desetiletí došlo k výraznému nárůstu migrace. Postupem času se v České republice změnila preference zahraničních pracovníků ohledně typu pobytu, kdy za rok 2019 převažoval počet cizinců s trvalým pobytem (299 000) oproti povolení k dlouhodobému (294 000), což poukazuje na stabilizaci a tendence k usazování. Z toho vyplývá, že dotyční jedinci s povoleným trvalým pobytem plánují zůstat v ČR delší dobu. V budoucnu si mohou zažádat také o české státní občanství.

Z předchozích obrázků (č. 3 a č. 10) zobrazující věkovou strukturu obyvatelstva, je patrné, že ve sledovaných zemích je dominantní skupina osob v produktivním věku (20-45 let). Zahraniční pracovníci jsou většinou využíváni jako nástroj pro vyspělé ekonomiky, které řeší problém stárnutí. Migranti se postupem času ztotožní s návyky dané společnosti a nepředstavují nadále záruku trvalé reprodukční stability, jež by dané problémy vyřešila. Mladší zahraniční populace je flexibilnější, jelikož nemají takové závazky např. vůči rodině. Díky tomu, se mohou snadněji přemísťovat a přizpůsobovat se novým podmínkám, oproti starším pracovníkům, kteří mají zaběhlou kariéru a nejsou ochotni podstoupit rizika spojená s migrací. Mezi další kritérium, jenž hraje důležitou roli, jsou jazykové znalosti. Mladí lidé obvykle ovládají alespoň jeden cizí jazyk, který jim umožňuje lepší začlenění do společnosti.

Dalším důsledkem mezinárodního přistěhovalectví může být snížení platů, ale není tomu tak vždy, jak většina lidí věří. Faktem zůstává, že přistěhovalci jsou ochotni pracovat i za nižší mzdu, ale to nemusí nutně znamenat, že se mzdy snižují. Na druhou stranu migranti přispívají k ekonomickému růstu, jelikož musí platit v dané zemi za bydlení, nakupují výrobky a služby, vstupují na trh práce, odvádějí daně atd.

Pouze preferování kvalifikovaných lidí se projevuje na znemožňování přijímání méně kvalifikovaných migrantů, jelikož sledované země jsou náchylné držet tyto migranty pouze jako dočasnou pracovní migraci. Migranti, kteří přijedou do cílové země za účelem studia, mají v tomto ohledu výhodu. V České republice a Rakousku mohou všichni studenti denního studia a absolventi škol vstoupit na trh práce. Nízko kvalifikovaní migranti jsou znevýhodněni ve všech aspektech (např. sociální práva), jejich pobyt je omezený, takže neexistuje žádný výhled usadit se v zemi do budoucna.

Počet cizinců registrovaných na úřadech práce v posledních letech roste oproti počtu živnostníků. Z tohoto důvodu si v České republice tuto variantu volí méně imigrantů. Ze statistik Ministerstva práce a sociálních věcí vyplývá, že počet cizinců zaměstnaných v ČR (zaměstnanců i živnostníků) dosáhl v roce 2020 - 741 967 osob. Zahraniční pracovníci se tak podíleli na celkové zaměstnanosti v národním hospodářství 14,2 %. V Rakousku bylo v roce 2020 zaměstnáno celkem cca 700 000 zahraničních pracovníků.

U počtu udělených státních občanství není v České republice možné určit jasné vývojové tendence, kvůli zřetelným oscilacím. Jak ukazuje obrázek č. 5 nejvíce státních občanství bylo uděleno v roce 2014 (10 016). V dalších letech počty klesaly až o polovinu, a v roce 2019 občanství získalo 4 456 migrantů. V Rakousku se situace ohledně státního občanství od roku 2004 vyvíjí klesajícím tempem. V roce 2019 bylo uděleno 10 606 rakouských občanství, za to v roce 2020 (8 996 osobám) představovalo pokles o 15,2 %, což v porovnání s ČR tvoří dvojnásobek žadatelů. Tento pokles může být způsoben menší popularitou mezi uprchlíky i jejich seznámením s přísným posouzením ke splnění podmínek k získání azylu.

Forma mezinárodní ochrany, kterou státy poskytují na svém území se nazývá azyl. V roce 2019 požádalo v členských státech EU o ochranu 612 700 osob. V České republice roku 2016 dosáhl svého vrcholu a od té doby klesá. V roce 2019 žádalo o azyl až 721 395 přistěhovalců a 221 030 osob jich získalo. Od roku 2015 došlo k výraznému poklesu počtu žádostí o azyl v Rakousku. V roce 2019 bylo zaznamenáno 12 886 případů žádostí o azyl a 9 723 lidem byl udělen, za rok 2020 činí počet žádostí 14 775.

Od roku 2008 příliv remitencí do ČR stále roste. Ve složení remitencí, které plynou zpět do země je naprosto dominantní EU (89,6 %). Významný čistý odliv remitencí z Rakouska směřuje do centrální a východoevropských zemí, v roce 2016 činil 8,6 mld. Kč. Jak uvádí Trading Economics (2021), remittance v ČR dosáhly v letech 2004 až 2021 v průměru 329,34 milionů EUR, oproti tomu v Rakousku činily v letech 1995 až 2021 v průměru 72,57 milionů EUR. Podíl kriminálních cizinců v roce 2019 se v Rakousku pohyboval kolem 16 %. V České republice bylo 8,6 % cizinců registrováno k trestným činům.

8.2 Doporučení na zlepšení integrace

Jak již bylo zjištěno, státy se zaměřují především na vysoce kvalifikované a odborné pracovníky. Migranti se dělí na dvě skupiny, a to na ty prospěšné, kteří vytvářejí hospodářské a ekonomické hodnoty a ty, jenž vytvářejí pro stát spíše zátěž. Z toho je patrné, že země cílí na hospodářskou a ekonomickou prosperitu v přijímacích zemích. Je jasné, že se na další oblasti neklade takový důraz, jako např. na oblast rodiny a vztahů, začlenění imigrantů do společnosti atd. Může se stát, že i vysoce kvalifikovaný migrant, který nemá dostatek kontaktů v majoritní společnosti, vypadne z trhu práce a stane se závislým na sociálním systému daného státu. Z toho důvodu, by měl být kladen důraz na začlenění imigrantů do klasického života společnosti v hostitelské zemi.

Každá země má své internetové stránky, kam zveřejňuje užitečné informace o migraci, nové cizinecké zákony, různé programy pro nové příchozí migranty atd. Jsou zde uvedeny například probíhající akce, školení, programy pro začlenění migrantů, jako například různé jazykové kurzy a jiné. Jednou z nejdůležitějších podmínek pro úspěšné začlenění migranta do nové společnosti je jeho opravdová ochota se začlenit. V případě, že se bude stranit společnosti, bát se a nebude on sám chtít nic změnit, pak je pomoc naprosto zbytečná.

Dalším podstatným bodem je fakt, že by se na pracovní migraci mělo dívat i z jiného pohledu než jen z ekonomické prosperity státu. Velmi důležitý by měl být pojem integrace společnosti, který představuje sociální vztahy, solidaritu, loajalitu a mezilidskou důvěru. Důraz, by měl být kladen na zacházení státu s migranty a snahu ohledně začlenění do společnosti, místních komunit a co nejrychlejší adaptace.

Země, jenž chtějí a potřebují co nejvíce kvalifikovaných a odborných migrantů, by měly zapracovat na zjednodušení procesu přijetí migranta, poněvadž je velmi nepřehledné a složité dané informace a různé požadavky dohledat, o administrativě nemluvě.

Česká republika je velmi malý stát a čeština je celkem složitý jazyk a v zahraničí se ho učí miziví zlomek populace, oproti mezinárodní angličtině či němčině. Kromě toho migrační a integrační politika se do roku 2018 neřídila bodovým či kvótním systémem, ale pouze neformálním systémem, který byl bezpochybně nepřehledný a komplikovaný.

Vláda ČR se rozhodla o zavedení kvót na tyto druhy pobytu: zaměstnanecká karta, vízum nad 90 dnů za účelem podnikání a dlouhodobý pobyt za účelem investování.

Jak uvádí Generální konzulát ČR (2019), vláda České republiky rozhodla 1. 9. 2019, v rámci potřeby zajištění pracovních sil pro trh práce o zavedení kvót na přijetí žádostí o zaměstnanecké karty a dlouhodobá víza za účelem podnikání.

Závěr

V současné době nejsou důvody pro migraci jiné, než tomu bylo v minulosti. Lidé stále putují tam, kde najdou lepší a spokojenější život, tedy do zemí, kde jsou lepší životní podmínky, vyspělejší ekonomika nebo solidárnější sociální systém. Současná populace je v tomto ohledu velmi dynamická, putuje na krátké vzdálenosti v rámci států, ale i na velké vzdálenosti mezi světadíly. Migrace může být velmi prospěšná v případě přemísťování osob s odlišnou kulturou, tradicemi nebo náboženstvím, z toho vyplývá, že migrační politika vyžaduje rad odborníků, kteří budou mít za cíl předcházet a eliminovat nežádoucí situace, a zároveň efektivně využívat migraci ve prospěch svého státu. Migrace svojí podstatou velmi ovlivňuje množství, rozdělení, strukturu, rozmístění a dynamiku měst, států a kontinentů. Tyto procesy postihují sociálně-ekonomický rozvoj všech států, a to jak pozitivním, tak i negativním způsobem. V současnosti však nejzávažnější tendence vyústily v mezinárodní evropskou migrační krizi.

Mezinárodní migrace pracovní síly je komplexní ekonomický, společenský a politický proces, jenž je spojený s pohybem práceschopného obyvatelstva z jedné země do druhé. Každý rok se migračního procesu účastní milióny lidí, a hlavním důvodem pracovní migrace bývá obtížná ekonomická situace v domovské zemi migrantů a jejich touha jít za lepším životem. Mezi hlavní cíle migračních toků patří ekonomicky rozvinuté země jako je USA, Kanada, Velká Británie a země západní Evropy. Jak pro hostitelské země, tak i pro vystěhovalecké země přináší migrace řadu pozitivních a negativních vlivů. Hlavním pozitivem pro hostitelskou zemi je fakt, že migranti představují levnou pracovní sílu. Země, do které míří pracovní síla z jiných států řeší nedostatek pracovních sil, a utváří tak podmínky na oživení stagnujících odvětví v ekonomice, zabezpečuje obsazení špatně placených a společensky nedocenených pracovních míst. Vystěhovalecká země, odchodem části svých pracovních sil do zahraničí, zmírňuje tlak na rostoucí nezaměstnanost a snižuje náklady, které v souvislosti s ní vznikají. Imigrace snižuje také sociální napětí a pomáhá uchovat politickou strukturu, která přispěla k nedostatečnému rozvoji ekonomiky. Existují také negativní migrace, které jsou vyjádřené hlavně sociálním napětím. Pro vystěhovalecké země jsou hlavním přínosem remitence zasílané zpět do země původu.

Cílem této diplomové práce bylo vyhodnotit integraci migrantů v zemích Evropské unie na základě studia ukazatelů integrace, především s důrazem na trh práce. Dílčím cílem bylo poskytnout návrhy na zlepšení integrace migrantů ve vybraných zemích EU.

Pro vypracování této diplomové práce byla určena výzkumná otázka: „Jaký je postoj států k přijímání migrantů a co ovlivňuje jejich přijetí?“. Praktická část práce byla směřována k tomu, aby byla tato otázka zodpovězena. Mezi metody, které dopomohly dojít k cíli patří komparativní analýza v oblasti statistických dat, kvantitativní analýza a analýza časových řad v okruhu vyhodnocování migračních situací ve vybraných zemích EU. Pro analýzu kvantitativních ukazatelů byly využity databáze Statistického úřadu ČR, Statistického úřadu Rakouska, Organizace spojených národů, Eurostat aj. Dále je práce doplněna literární rešerší a deskripcí odborné literatury k charakteristice teoretických východisek. Nakonec vytvoření syntézy při doporučení návrhů na zlepšení integrace na trhu práce.

V teoretické části práce byly uvedeny základní pojmy spojené s migrací, členění a příčiny vzniku a jejich teorie. Dále byla popsána mezinárodní migrace, formy globalizované migrace a definice procesu integrace. Jak již bylo zmíněno, jedná se o proces umožňující cizincům začlenit se do nové společnosti. Hlavním cílem integrační politiky je podpora začlenění legálně pobývajících cizinců do nové společnosti. Praktická část představovala stručný přehled migračních politik, podmínek vstupu na území a trh práce ve vybraných zemích EU. Nadále informuje o praktickém dopadu těchto politik v České a Rakouské republice, přičemž důraz je kladen zejména na pracovní migraci.

Jak již bylo zmíněno, ve sledovaných zemích existuje trend dočasného zaměstnání, jedná se alespoň z části o cizince ze zemí mimo EU. Z hlediska času, mají tito zahraniční migranti předem omezený svůj pobyt v nové zemi. V současné době není v České republice žádná právní kategorie, zabývající se dočasným přistěhovalectvím, jež by přesahovala vrchol krátkodobého pobytu. Naopak v Rakousku se snaží cizince od sebe oddělit typem povolení k pobytu. Dočasným pracovním migrantům vydávají pouze krátkodobá víza.

Při posouzení výše zmíněných migračních a integračních politik studovaných zemí je zjištěno, že občané EU mají výhodu oproti státním příslušníkům třetích zemí ve všech zkoumaných oblastech. Podle přijímání migrujících pracovníků mimo EU, lze najít

společné rysy migrační a integrační politiky. Mezi společné cíle sledovaných států patří lákání a udržení si vysoce kvalitních a profesionálních pracovníků. Nízko-kvalifikovaní migranti mají vstup do Rakouska povolen pouze za obtížných podmínek, jakými jsou bodový systém či kvóty. Česká republika nevyklučuje přijímání nízko kvalifikovaných pracovníků, ale preferuje vysoce kvalifikované a odborné migranty, u kterých se rozhoduje o dlouhodobém pobytu a dlouhodobých vízech. Lze říct, že ČR se nijak zvlášť neodlišuje v přístupu k pracovní migraci, pouze tím, jaký má přístup k sociálním právům migrantů. Nárok na sociální podporu mají už po jednom roce pobytu na území České republiky.

Složení cizinců se ve vybraných zemích liší. Mezi tři největší skupiny cizinců v Rakousku patří Němci, Rumuni a Srbové, naopak v ČR imigranti z Ukrajiny, Slovenska a Polska. Česká republika je velmi malý stát a čeština se považuje za složitý jazyk, který se v zahraničí učí opravdu zlomek populace, oproti mezinárodní angličtině a němčině. To je zjevné i ze složení cizinců v ČR, jedná se především o blízké sousedící země, kde mluví slovanským jazykem.

Mezi další negativum se řadí také neochota úředníků a jejich neschopnost komunikace v cizím jazyce. Migrační a integrační politiky daných států nejsou hlavní motivací pro migranty, ale pro mezinárodní firmy, které právě hledají kvalifikované pracovníky. Mělo by jít především o podporu zájmů mezinárodních firem a zjednodušení procesu přijímání pracovníků, například: zkrácením doby vyřízení žádostí, zajistit pomoc migrantům na úradech s jazykovými bariérami, s vyřízením žádostí (s pomocí tlumočnicka). Pro větší příliv ekonomických migrantů by měly státy zlepšit nastavení migrační a integrační politiky nebo nabídnout určité benefity.

V závěru práce lze doporučit, aby Česká republika zapracovala na zlepšení přístupu k právům a dlouhodobému usazení pro imigranty. Ve všech dimenzích zůstanou imigranti ve veřejném životě nadále neviditelní a veřejnost je bude vnímat spíše jako hrozby než jako příležitosti, pokud v budoucnu nedojde k větší podpoře. Tyto slabiny snižují pravděpodobnost, že přistěhovalci a místní obyvatelé rozvinou vztahy a společný pocit sounáležitosti, důvěry a občanské účasti. Česká integrační politika je sice pro Evropu průměrná, je však vyspělejší, než v ostatních zemích střední a východní Evropy, jako jsou ostatní země Visegrádu. Například ve srovnání se Slovenskem má Česko silnější politiku ve všech oblastech, kromě trvalého pobytu a anti-diskriminace. Česká politika je podobná

politice v Estonsku nebo na Maltě. Oproti tomu v sousedním Německu jsou politiky vyspělejší. Co se týče mobility na trhu práce, zahraniční pracovníci mohou uvíznout na nejistých pracovních místech nižší kvality, protože i když mají příležitost pracovat, čelí překážkám v přístupu k podpoře a cíleným školením ke zlepšení jejich dovedností a kariéry.

Komparativní Rakouská politika vytváří o něco více překážek než příležitostí pro plnou účast migrantů ze zemí mimo EU. Občané mimo EU mohou mít prospěch z přístupu k základním právům a podpory rovných příležitostí, nemají však jistotu, že se zde usadí natrvalo. Rakousko je jednou z nejnebezpečnějších zemí „dočasné integrace“ s politikou nejvíce podobnou ve Švýcarsku i Dánsku. Hlavní překážky se objevují ve sloučení rodin, přístupu k národnosti a politické účasti. Rakouský přístup „dočasné integrace“ povzbuzuje rakouskou veřejnost, aby na přistěhovalce pohlížela jako na cizince, nikoli jako na rovnocenné rodilé občany. Trvalí obyvatelé a obyvatelé s povolením ke sloučení rodin mají stejný přístup k zaměstnání jako státní příslušníci. Omezení platí pro přístup do veřejného sektoru a samostatnou výdělečnou činnost. Přistěhovalci v Rakousku nadále využívají všeobecnou a cílenou podporu, avšak migrující pracovníci ze zemí mimo EU nemají stejné příležitosti ke vzdělání, odborné přípravě nebo studijním grantům jako občané Rakouska/EU.

Rakousko by mělo klást důraz na zkvalitnění určitých prvků integrace, mezi které se řadí: zvýšení počtu pracovních stáží, překlenovacích kurzů či účinných strategií diverzity pro osoby s vysokým i nízkým vzděláním. Dále také zvýšit míru sloučení rodin, podpořit výuku němčiny a mimo jiné otevřený rovný přístup k pracovním místům ve veřejném sektoru.

V závěru je dobré podotknout, že i když Evropská unie nemůže najít zázračné řešení migrační krize, měla by se i tak spojit a mít společnou odpověď na existující problém.

Seznam použité literatury

AUDEBERT, Cedric a Mohamed KAMEL DORAI. 2010. Migration in a globalised world: New Research Issues and Prospects. Amsterdam University Press. ISBN 978 90 8964 157 1.

BALDWIN, Richard E. a Charles WYPLOSZ. 2009. *The economics of European integration*. London: McGraw-Hill Education. ISBN 9780077121631."

BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA, 2005. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav. ISBN 80-210-3875-6.

BERRY, J. W., 2001. A Psychology of Immigration. *Journal of Social Issues* [online]. (3), 615-631 [cit. 2021-12-16]. ISSN 0022-4537. Dostupné z: doi:10.1111/0022-4537.00231

BURČÍKOVÁ, Petra, *Obchod s lidmi a nucená či vykořisťující práce v České republice* [online]. [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/79a33131c9c4293e0fcef50bfa263ef/LaStrada_country_report_pdf.pdf

CASTLES, Stephen, Hein de HAAS a Mark J MILLER, 2014. *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. ISBN 978-0-230-35577-4.

ČIŽINSKÝ, Pavel, Eva ČECH VALENTOVÁ, Pavla HRADEČNÁ, Klára HOLÍKOVÁ, Marie JELÍNKOVÁ, Martin ROZUMEK a Pavla ROZUMKOVÁ, [2014]. *Foreign workers in the labour market in the Czech Republic and in selected European countries*. Prague: Association for Integration and Migration. ISBN 978-80-260-7201-0.

DEMOGRAPHISCHES JAHRBUCH, 2020. S T A T I S T I K A U S T R I A. Wien. ISBN 978-3-903264-62-5.

DIBLÍKOVÁ A KOL., Simona, 2017. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2016*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2017. ISBN 978-80-7338-170-7.

DIVINSKÝ, Boris, 2005. *Zahraničná migrácia v Slovenskej republike - stav, trendy, spoločenské súvislosti*. Bratislava: Friedrich Ebert Stiftung, zastúpenie v Slovenskej republike. ISBN 80-891-4904-9.

DOMONKOS, Tomáš, Michal PÁLENÍK a Marek RADVANSKÝ, 2010. *Dočasná a okružná migrácia v podmienkach Slovenskej republiky*. Bratislava: IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu. ISBN 978-80-89506-00-2.

DRBOHLAV, Dušan, 2010. *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-039-1.

GROPAS, Ruby a Anna TRIANDAFYLLIDOU, 2016. *European Immigration: Research in Migration and Ethnic Relations*. Routledge. ISBN 9781317139577.

HENIG, Mgr. David, *Migrace* [online]. [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/migrace>

HEYWOOD, Andrew, 2011. *Global Politics*. Palgrave Macmillan. ISBN 1403989826.

International Organization for Migration: World Migration 2003: Managing Migration – Challenges and Responses for People on the Move, 2003. Geneva: International Organization for Migration (IOM). ISBN 9789290681446.

JANÁČKOVÁ, Stanislava, Jan SKOPEČEK, Martin SLANÝ, et al., 2016. *Masová imigrace: Záchrana, nebo zkáza Evropy*. Institut Václava Klause. ISBN 9788075420084.

KOSER, Khalid, 2016. *International migration: a very short introduction*. New York, NY: Oxford University Press. Very short introductions. ISBN 978-019-8753-773.

Lee, E. S. 1969. A Theory of Migration. Demography 3

LOUŽEK, Marek, 2017. *Evropská integrace z pohledu teorie veřejné volby*. Charles University in Prague: Karolinum Press. ISBN 9788024630649.

MASSEY, D. S. a at al., *Theories of International Migration:: A Review and Appraisal*[online]. 1993 [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: file:///C:/Users/npesi/OneDrive/Plocha/theories.international.migration.pdf

OECD: Indicators of Immigrant Integration 2015[online], 2015. European Union. [cit. 2021-7-24]. ISBN 978-92-79-46651-9.

PALÁT, Milan. 2014. *Determinanty vzniku migrace a statistiky cizinců v Evropské unii*. Ostrava: Key Publishing. ISBN 978-807-4182-280

PALÍŠKOVÁ, Marcela. 2014. *Trh práce v Evropské unii: historický vývoj, aktuální trendy a perspektivy*. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-807-4002-700.

RABUŠIC, Ladislav a Aleš BURJANEK, 2003. *Imigrace a imigrační politika jako prvek řešení české demografické situace?*. Praha: VÚPSV, výzkumné centrum Brno. ISBN 80-239-2257-2.

Readings in the Sociology of Migration: The Commonwealth and International Library: Readings in Sociology, 2016. Elsevier. ISBN 1483155129.

ROBERTSON, Robbie, 2004. *The Historical Context and Significance of Globalization: Development and Change*. Institute of Social Studies: Blackwell Publishing. ISBN 557–565.

SARGSYAN, Vahan. 2018. *Social integration of immigrants and the attitude of the native population in European countries*. Prague: CERGE-EI. ISBN 978-80-7343-436-6.

ŠTICA, Petr, 2010. *Migrace a státní suverenita: oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky*. Pavel Mervart. ISBN 978-80-87378-75-5.

UNFPA, 2006. *State of World Population 2006: A Passage to Hope: Women and International Migration*. New York: United Nations Population Fund (UNFPA). ISBN 0-89714-772-3.

VAN DE KAA, D.J. *International mass migration: a threat to Europe's borders and stability? De Economists, 1996, 144, 261-284.*

VAN DEN BERG, Hendrik a Örn B. BODVARSSON, 2013. *The Economics of Immigration: Theory and Policy*. Springer Science & Business Media. ISBN 9781461421160.

WHITE, P.E., 1993. *The social geography of immigrants in European cities: The geography of arrival: The geography of arrival*. London. ISBN 47-66.

Seznam použitých zdrojů

Azylové statistiky. Eurostat [online]. 2 September 2020 [cit. 2021-7-19]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_statistics/cs&oldid=496477

Bernard, J., & Mikesová, R. (2014). Sociální integrace imigrantu na rozhraní mezi dočasnou migrací a trvalým usazením*/The socio-cultural integration of immigrants: In between temporary migration and permanent settlement. *Sociologicky Casopis*, 50(4), 521-545. Retrieved from <https://www.proquest.com/scholarly-journals/sociální-integrace-imigrantu-na-rozhraní-mezi/docview/1564285155/se-2?accountid=17116>

BIFFL, Gudrun, 2019. Migration and Labour Integration in Austria: SOPEMI Report on Labour Migration Austria 2017-18 [online]. Monograph Series Migration and Globalisation [cit. 2021-11-27]. ISBN 978-3-903150-48-5. Dostupné z: https://www.donau-uni.ac.at/dam/jcr:27600429-4a71-4101-9f6d-20cf671b6f88/biff_l_2019_sopemi_report_labour_migration_austria_2017-18_final.pdf

ČANĚK, Marek. Migrace online: Když chybí politický zájem o rovnoprávné postavení pracovních migrantů a migrantek. Přístupy odborů a inspekce práce v České republice [online]. Leden 2012 [cit. 2021-7-24]. Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/mcanek_analyza_politicky_zajem.pdf

Český statistický úřad: Cizinci podle kategorií pobytu, pohlaví a občanství [online], 31. 12. 2018 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/91605941/290027190106.pdf/d44bcc05-4690-43a5-bca2-f358b65694b0?version=1.0>

Český statistický úřad: Cizinci v ČR [online], 11. 12. 2018 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cizinci-v-cr-2018>

Český statistický úřad: Cizinci: Nabývání státního občanství ČR [online]. [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_nabyvani_obcanstvi

Český statistický úřad: Cizinci: Zaměstnanost [online]. [cit. 2021-7-27]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_zamestnanost

Český statistický úřad: Počet cizinců v ČR [online], 2019 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27320905/c01R02_201912.pdf/2f50dfc0-473a-4c9b-b804-fb302e472747?version=1.0

Český statistický úřad: Příručka demografické statistiky pro potřebu oblastních statistických orgánů [online]. 2001 [cit. 2021-7-27]. Dostupné z: <https://web.natur.cuni.cz/~mak/gos/demmetodika/www.czso.cz/cz/cisla/0/02/020100/stehovan.htm>

Český statistický úřad: Zaměstnanost a pobyt cizinců podle státního občanství k 31. 12. 2018 [online], [cit. 2020-04-11]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/91605941/290027190302.pdf/4ce28519-9a61-447a-93e6-51973707fa75?version=1.0>

ČIŽINSKÝ, Pavel. Migrace online: Analýza: Nová úprava pracovní migrace cizinců do ČR [online]. 18. 01. 2014 [cit. 2021-7-24]. Dostupné z: <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/analyza-nova-uprava-pracovni-migrace-cizincu-do-cr>

Člověk v tísni: UPRCHLÍCI V ČÍSLECH [online]. 19. 6. 2020 [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/migracni-statistiky-4518gp>

European Commission: Labour market information [online]. 05/2021 [cit. 2021-7-27]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=493&countryId=AT&acro=lmi&lang=en&ionId=AT0&nuts2Code=%20&nuts3Code=@ionName=National%20Level>

European Commission: Labour market information [online]. 07/2021 [cit. 2021-7-27]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=2766&countryId=CZ&acro=lmi&lang=en&ionId=CZ0&nuts2Code=%20&nuts3Code=@ionName=National%20Level>

European migration network: Organisation of Asylum and Migration Policies in the EU Member States [online]. August 2010 [cit. 2021-7-24]. Dostupné z: <https://www.refworld.org/pdfid/51b07aad4.pdf>

FASSMAN, Heinz. Academia: From guest worker migration to a country of immigration [online]. December 2008 [cit. 2021-7-24]. Dostupné z: https://www.academia.edu/15789743/Austria_From_guest_worker_migration_to_a_country_of_immigration

FASSMANN, Heinz. Österreichs Migrationspolitik [online]. 2008 [cit. 2021-12-16]. Dostupné z: https://www.academia.edu/15789743/Austria_From_guest_worker_migration_to_a_country_of_immigration

Generální konzulát České republiky: Zavedení kvót pro ekonomickou migraci [online]. 03.09.2019 [cit. 2021-7-29]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/lvov/cz/viza_a_konzularni_informace/aktuality/zavedeni_kvot_pro_ekonomickou_migraci.html

HERSKOVITS, Melville J., 2012. Akulturace: proces kulturního přenosu [online]. Cahiers du CEFRES. N° 12, s. 28-37 [cit. 2021-6-22]. Dostupné z: https://www.cefres.cz/IMG/pdf/herskovits_1997_akulturace.pdf

HOLÝ, Dalibor. Statistika&MY; Magazín českého statistického úřadu: Odchod cizinců z ČR byl jen dočasný [online]. 9. 4. 2021 [cit. 2021-7-19]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2021/04/09/odchod-cizincu-z-cr-byl-jen-docasny>

HUGO, Graeme. Migration policy institute: Circular Migration: Keeping Development Rolling? [online]. JUNE 1, 2003 [cit. 2021-7-21]. Dostupné z: <https://www.migrationpolicy.org/article/circular-migration-keeping-development-rolling>

HUGO, Graeme. Migration policy institute: Circular Migration: Keeping Development Rolling? [online]. 2003 [cit. 2021-12-16]. Dostupné z: <https://www.migrationpolicy.org/article/circular-migration-keeping-development-rolling>

Internations: Working in Austria [online]. 2021 [cit. 2021-7-23]. Dostupné z: <https://www.internations.org/go/moving-to-austria/working>

MIGRANTI A KRIMINALITA V ČESKÉ REPUBLICE. Člověk v tísní [online]. 13. 4. 2020 [cit. 2021-7-21]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/migranti-a-kriminalita-v-ceske-republice-6583gp>

Migration in an Interconnected World: New Directions for Action. Report of the Global Commission on International Migration. RefWorld [online]. Global Commission on International Migration (GCIM), 5 October 2005 [cit. 2021-7-21]. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/435f81814.html>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Minimální mzda [online]. 14. 12. 2020 [cit. 2021-7-27]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/minimalni-mzda>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Modrá karta - informace pro zaměstnavatele [online]. 5. 11. 2020 [cit. 2021-7-27]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/pro-zamestnavatele-1>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Volný pohyb pracovníků [online], [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/volny-pohyb-pracovniku>

Ministerstvo vnitra České republiky: Legislativa [online], [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/migrace-web-legislativa-legislativa.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>

Ministerstvo vnitra České republiky: OBČANÉ TŘETÍCH ZEMÍ [online]. 1. července 2021 [cit. 2021-7-27]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/zamestnanecka-karta.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

Ministerstvo vnitra České republiky: Strategie migrační politiky České republiky [online]. 2020 [cit. 2021-7-27]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/strategie-migracni-politiky-ceske-republiky.aspx>

Ministerstvo vnitra České republiky: Výroční zprávy o situaci v oblasti migrace a integrace [online], 27. srpna 2019 [cit. 2020-05-11]. Dostupné z:

<https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/rocnizpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2018.aspx>

SERGON, Valentine. Expatica: Permanent residence in Austria [online]. August 05, 2021 [cit. 2021-12-16]. Dostupné z: <https://www.expatica.com/at/moving/visas/austria-permanent-residence-89361/>

SKELDON, Ronald. Migration And Poverty [online]. 2003 [cit. 2021-7-21]. Dostupné z: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.626.6002&rep=rep1&type=pdf>

Statista: Kriminalität [online]. 11.06.2021 [cit. 2021-7-27]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/917904/umfrage/auslaenderkriminalitaet-in-oesterreich/#professional>

Statistik Austria: Bevölkerung [online]. [cit. 2021-7-29]. Dostupné z: https://www.statistik.at/web_de/statistiken/menschen_und_gesellschaft/bevoelkerung/index.html?fbclid=IwAR2XNnwOPFqNmy_mW_-D3X5CQxv9eDFOtZWYz-Lf-08v-QLC4M3CdkIn18M

Statistik Austria: Bevölkerung nach Alter und Geschlecht [online]. 09.11.2021 [cit. 2021-11-29]. Dostupné z: https://www.statistik.at/web_de/statistiken/menschen_und_gesellschaft/bevoelkerung/bevoelkerungsstruktur/bevoelkerung_nach_alter_geschlecht/index.html

Statistik Austria: Einbürgerungen [online]. 16.11.2021 [cit. 2021-11-29]. Dostupné z: https://www.statistik.at/web_de/statistiken/menschen_und_gesellschaft/bevoelkerung/einbuengerungen/index.html

STATISTIK AUSTRIA: Migration und Integration 2020 [online], 2020. [cit. 2021-7-27]. ISBN 978-3-903264-56-4. Dostupné z: https://www.statistik.at/web_de/services/publikationen/2/index.html?includePage=detailedView&name=Bev%C3%B6lkerung&pubId=621

Statistika&MY; Magazín českého statistického úřadu: Cizinci z pohledu demografických charakteristik [online]. 11. 11. 2019 [cit. 2021-7-29]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2019/11/11/cizinci-z-pohledu-demografickych-charakteristik/>

Statistika&MY; Magazín českého statistického úřadu: Hospodářský růst navýšil objem remitencí [online]. 4. 12. 2018 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2018/12/04/hospodarsky-rust-navysil-objem-remitenci/>

The World Bank Working for a World Free of Poverty: Global development finance 2003: striving for stability in development finance: Analysis and statistical appendix [online]. 2003/01/01 [cit. 2021-7-21]. Dostupné z: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/698051468128113998/analysis-and-statistical-appendix>

TRADING ECONOMICS: Austria Remittances [online]. 2021 [cit. 2021-12-16]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/austria/remittances>

TRADING ECONOMICS: Czech Republic Remittances [online]. 2021 [cit. 2021-12-16]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/czech-republic/remittances>

UPRCHLÍCI V ČÍSLECH. Člověk v tísni [online]. 19. 06. 2020 [cit. 2021-7-19]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/migracni-statistiky-4518gp>

VisaGuide.World: Austria Residence Permit [online]. [cit. 2021-12-16]. Dostupné z: <https://visaguide.world/europe/austria-visa/residence-permit/>

ZAČLEŇOVÁNÍ DÍTĚTE/ŽÁKA S OMJ [online], 2021. [cit. 2021-6-23]. Dostupné z: <https://www.inkluzivniskola.cz/zaclenovani-ditete-zaka-omj>

Zákony pro lidi: Zákon č. 117/1995 Sb. Zákon o státní sociální podpoře [online], 26. května 1995 [cit. 2020-04-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-117>

Zákony pro lidi: Zákon č. 435/2004 Sb., zákon o zaměstnanosti [online], 13. května 2004 [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435>